

Митрополиј Николај (Мрђа)

Одабрана дела

Књига пета

БУЋЕЊЕ ВЕРЕ

Издаје:

ИК „Дабар“

Митрополија дабробосанска
Добрун – Сарајево 2010. године

**С БЛАГОСЛОВОМ
МИТРОПОЛИТА ДАБРОБОСАНСКОГ
ГОСПОДИНА НИКОЛАЈА**

Издаје:

Издавачка кућа „ДАБАР“
Митрополија дабробосанска

Уредник:

Архимандрит Калистрат (Бобушић)

Технички уредник:

Архимандрит Јован (Гардовић)

Редактор и коректор:

Протођакон Радомир Ракић, Dr. h. c.

Рачунарска припрема штампе:

Мирослав Радуловић

Штампа:

„ГРАФИЧАР“
Ужице

Тираж:

500 примерака

ISBN 978-99938-?????

ПРЕДГОВОР

У животу сваког од нас често се дешавају чудни сусрети и готово свакодневно се сусрећемо са неким новим спознајама. Неријетко, нарочито у ово наше вријеме, дешавају нам се неугодности и искушења пред којима посрћемо и падамо не налазећи у себи снаге да их превазиђемо.

Зашто су неопходне патње у нашем животу?

Све се то дешава по промислу и допуштењу НЕБЕСКОГ ОЦА.

Бог допушта искушења и страдања која нас често затичу неспремне јер смо оптерећени земаљским бригама, заборављамо на отаџбину, а наша права отаџбина је тамо гдје је Отац, дакле на небесима. Човјек се у таквим ситуацијама тргне као из чврстог сна, пробуди се и поражен савјешћу признаје да је занемарио своју НАЈВАЖНИЈУ ДУЖНОСТ - спасење душе.

Бог нас повремено обилази, буди и опомиње и на разне, чудновате начине позива нас да се замислимо о нашем удјелу у вјечном животу. *Душо моја душо моја усѣјани шѣо сѣаваш.*

А ми? Како ми одговарамо на ове интервенције божанске љубави? Да ли смо ми оне добре слуге које чекају Господара да дође са свадбе и куцне. *А ви слични људима који чекају ѓосѣодара својеѓа, када ће се враѣиѣи са свадбе да му, чим дође и куцне, одмах оѣворе. Блаѓо служама оним које ѓосѣодар дошавши нађе будне. Заисѣа вам кажем да ће се оѣасаѣи, и ѣосадиће их, и ѣрисѣуѣиће ѣе ће им служиѣи* (Лк. 12,36-37).

Аутор ове књиге као посленик на њиви Господњој трудио се и стражио као онај добри слуга, чекајући свог Господара.

Скоро у свим новим задужењима и на свим мјестима гдје му је било одређено да служи полазио је од почетка, радећи, стварајући и пишући за добро свог рода и своје цркве.

Сразмјерно искуству и снази аутора, настали су писани редови што је многима било или ће бити од користи као ослонац у живљењу и бдењу док чекају свога Господара.

Архимандрити Јован (Гардовић)

БЛАГОУПОКОЈЕНИ АРХИМАНДРИТ ЛУСТИН (ПОПОВИЋ) БОГОСЛОВСКИ МИСЛИЛАЦ И ПИСАЦ¹

Увод

Спаситељ је открио и показао својом апсолутном личношћу да је Бог личност, врховна личност, а не успавани или полусвесни дух, неки принцип, природа или природни закон. Није Господ Христос објашњавао и доказивао Бога. Он је потврђивао истинитост оног свеопштег веровања свих народа; веровања, уистину, исквареног и помућеног, али неишчезлог.

То је веровање у Бога, или богове, као свесне личности, као и веровање у свесни и индивидуални живот човеков после смрти. Никада се народи света нису могли помирити са философским учењима о безличном Богу и о безличној бесмртности човека.

Зато се јавио Бог у личности Сина свога Исуса Христа, „који не постаде да и не, него у њему постаде да“ (2 Кор. 1,19-20). Богочовек је све оно позитивно и све потврдно што је икада човечје срце могло пожелети – и више од тога. Човечанству је његовом појавом пао терет с душе и мрак. Зато се жаљаху фарисеји: „Видите да ништа не помаже: гле, свет оде за Њим!“ (Јн. 12,19), вели св. Јован Богослов, а божанствени Лука ову мисао довршава: „сви наваљују да уђу у Царство небеско“ (Лк. 16,16), где царује Бог као тројична личност и где је од постања света припремљено место за сваку човечју личност која се одазове позиву Христовом.

До злата се долази врло тешко. Копач духовног злата био је и блажене успомене архимандрит, професор и доктор богословља, о. Јустин Поповић. Злато које је ископао заувек је његово, а на корист је и духовно утешење свима који га прате преко њего-

1 *Предавање на симпозиону у часи о. Јустина Поповића.*

ве писане речи. Господ је стално потпомагао трудове његове и благосиљао успехе његове.

Српска православна црква, иако је он понекад био оштар и критичан због извесних ствари и у њој самој, обрадована је његовим плодовима на пољу догматике као науке, на коментарима на Матејево јеванђеље, па на коментарима на обе посланице Коринћанима, Галатима, Ефесцима, Филипљанима и Колошанима, I и II Солуњанима, I, II и III посланицу Јованову. Житија светих у дванаест томова велико су богатство, до сада најкомплетније и најбоље издање те врсте у свету. То је дванаест томова опрактикованог Јеванђеља Христовог. То је потврда Спаситељеве речи: „Јарам је мој благ, и бремен је мој лак“ (Мт. 11,30). Отац Јустин је и друга дела написао, расправе и чланке објављиване по црквеним и другим часописима, што ја овде не могу све помињати, јер збир његових радова у овом писаном саставу немогуће је у потпуности изнети.

Било би добро када би се неко прихватио посла да све радове прикупи и да објави у једном комплетном издању, као што су, без мало, објављени радови блажене успомене владике Николаја.

Кроз дела о. Јустина, као и у делима Владике Николаја, струји и ова јеванђелска истина: човека спасава врлина, а не вештина. То нарочито осећају у православном свету они који се хране његовом писаном речју.

Пример: његова *Дођмаџика* је на заседању II ватиканског концила била присутна, малте не, као настолна књига!

И народно српско срце осећа да Бог очекује од нас првенствено врлину, а не вештину. У пракси га нарочито у ово уверава наша српска историја, где је много пута показано и потомцима остављено да је врлина с Богом јача од вештине с ђаволом.

Овој се истини српски народ првенствено учио у школи побожности – Цркви својој, која је обогаћена многим светим душама из српског рода на челу са Светим Савом. Кад отац Јустин богословствује о Цркви, тој нашој првој и јединој хранитељки и учитељици, он каже: „Црква је тело Христово, пуноћа Онога који све испуњава у свему“ (Еф. 1,5.10.23).

Ту је у питању предвечна одлука Тројичног Божанства „да се све састави у Христу, тј. у Цркви, што је на небесима и што је на земљи“, тј. да се све ухристиви и охристиви; да се све састави у

једно Тело, Тело Христово – Цркву. Да се све уцркви и оцркви. Да се све претвори у Цркву, и тако постигне вечни божански циљ. (Тумачење посл. Ефесцима – увод). Зато је Црква Србима не само Црква, него и држава, и култура, и збег, и храбрење и охристовљење, једном речју све. Да није тако, зар би о. Јустин био у тој и таквој Цркви?! Ту у њој он је вером у Свемогућег вајао и извајао себе теолога највишег могућег ранга. Зар би он имао толико снаге и духовне обдарености да је са свим својим богословским ауторитетом могао рећи свима и свакоме: „Све и сва што је на небу и на земљи, има свој божански смисао једино у Христу Господу. Ван Њега и без Њега – први Светлоносац херувим претворио се у Сатану. Кад је тако са анђелима, како да се човек не претвори у ђавола и свако друго биће у јаук, у лелек, у муку, у страх, у ужас, у лудило, у смрт, у пакао?

Одвоји ли се човек од Христа, човек се одваја од једног и јединог разумног смисла свога бића, свога живота, свога постојања.“

И још: одваја се од једног разумног смисла своје душе, свога ума, своје савести, своје воље, свога тела. Кад говори о човеку без Христа, каже: „Без Христа шта је човеков ум ако не – муцави лелек, шта његова душа ако не – језиви баук, шта његова савест ако не – очајни слепац, шта његово тело ако не – одвратни црвињак, шта његова воља ако не – беспомоћни раслабљеник, шта је уопште човек ако не – страшно привиђење? Тако и свако друго створење, био то херувим или комарац, губи сваки разумни смисао свога постојања ако се бићем својим не држи Господа Христа.“

Отац Јустин није отишао у монахе да се напасе, него да се спасе. Како је узео плуг за ручице да оре бразду свог живота, рекао бих духовног живота, он се више није освртао назад. Са његовог лица и из његових очију сијала је његова светла душа. То је било очигледно и ништа чудно. Он је најпре путовао кроз Јеванђеље целокупним бићем својим, хранећи се истинама Јеванђеља, а потом се упутио на пут дуг и тежак, по житијама светих, сабирајући као пчела мед духовни од светих страдалника Христовог Јеванђеља. Путовао је и по Истоку и по Западу, Северу и Југу, по дубинама, и висинама, и ширинама и дужинама, од светитеља до светитеља. Излазио је пред свете људе, а никако пред оне саморазумне који су „глас Јаковљев, а руке Исавове“. Велику је

веру и љубав гајио према Светом Златоусту, па се удостојио да му се он лично јави. Толико сам о томе сазнао, а верујем да је имао и других јављања, мој исповедник пред примање архијерејског чина. Његово је срце знао Бог. Молио се да га не узима са овог света док не напише комплетну *Дођмаџику* и да се пресели Господу на дан свог рођења – Благовести, по чему је на крштењу добио име Благоје. Када је завршио што је намеран био, пресе-лио се Господу на дан свог рођења – Благовести.

Овај је свет сав у револуцији

На жалост, није у оној хришћанској – моралној, унутарњој, духовној – једино оправданој, корисној и конструктивној по човека и човечанство уопште. То је једина и права револуција.

Оно што данас свет назива револуцијом, није ништа друго до једна обична гомила злочина, увек са примесама проливане људске крви. Међутим, ко може данас доказати свету да увек више добра може донети молитва једног човека, него бунт једног целог народа. Ко може доказати онима који су далеко од своје сопствене унутарње револуције да је милосрђе трајно решило више питања него огањ и мач. Ово нарочито важи на путу решавања мира и добре воље међу људима и народима, на путу правде, братољубља и човекољубља. Ко данас може доказати очајницима (а овде мислим нарочито на светске политичаре) који се из дана у дан кљукају мрачњаштвом по школама и другим средствима јавног мњења, да су она три зла детета: дарвинизам, ничеизам и марксизам, чија је мајка Европа, запалила злом цели свет.

Ово је учињено првенствено уз помоћ интелектуалаца. Овде не помињем часне изузетке – интелектуалце који су кроз свет ходили и ходе вером, не гледањем. Ово што данас политичари света чине личи на децу која носе запаљене бакље кроз суву шуму вичући: пазите да се шума не запали.

Узалудно је викати: пазите да се шума не запали, кад варнице прште и пале шуму и без људске воље. И животом и пером о. Јустин је као громовник опомињао: гасите своје зажарене угарке охолости, мржње, зависти, среброљубља, самољубља, тј. ђавољубља, па ћете уклонити сваку опасност и непогоду из овога света.

Као што је у време своје владавине Израиљев цар Ахав здружио лаж, крв и грабеж, то се понавља дословно у данашње време. То су болести душе и њено лечење је дуготрајно и мучно. Ово би морало бити са пуно самоодрицања и гађења на све што Бог није усадио у човека приликом његовог стварања.

„Злоупотреба духовних дарова води осуди и пропасти, као што, опет, мудра употреба води спасењу и прослављању“, вели о. Јустин. Одлике хришћанина, а и саког другог човека без обзира којој вери или нацији, раси или класи људи припадао, треба да буде мир и ред, и то божански мир и ред, јер су сви људи створења Божја.

„Бог Није Бог нереда но мира“

Тај ред и мир се очигледно одржавају у богозданој природи: милијарде и милијарде бића и твари, па ипак какав чудесан поредак! А посебно? Какав ред у кошници, у мравињаку, у кристалу, у сваком минералу, у сваком цвету, у свакој травчици, какав ред међу звездама! А сврх свега: какав ред и мир доноси Богочовек Христос у наш људски свет у коме је толико нереда и немира, од греха и због греха. Тај се богочовечански ред и мир види по свима Црквама светих. То је „мир Божји који превазилази сваки ум“ (Флп. 4,7).

Када све јеванђелско човек доживљује с радошћу и у Господу, онда у душу његову силази „мир Божји који превазилази сваки ум“. Тад човек стиче синовство Божје, одстрађавањем Његовог светог Јеванђеља. То је мир какав ум људски не може ни замислити, а камоли остварити и доживети без Божјег учешћа. То је мир од свехармоније, од свескладности; мир од осећања вечне Истине у целом свом бићу, од осећања Бога живог и истинитог и бесконачно човекољубивог.

Мир у души јесте разливена љубав Божја, правда Божја, благост Божја, свака доживљена благовест Божја, свака извршена заповест Божја, вели о. Јустин; сазнање да су божански савршено и човечански савршено решена сва најглавнија питања људског духа: питање живота и смрти, бесмртности и вечности, добра и зла, овога света и онога света, Бога и ђавола. Зато мир увек прати његова бесмртна сестра: радост божанска. Њих двоје силазе заједно у душу Духом Светим за ревностан јеванђелски

живот и за јеванђелску праведност, јер Царство Божје и јесте „праведност и мир у Духу Светом“ (Рим. 14,17).

Тако, охристовљен човек осећа све: и свет, и људе, и Бога, и птице, и цвеће, и сва бића и све твари, и у свему јеванђелски саосећа своју велику улогу под овим небом и своју мајушност пред Богом.

А када је човек ван Христа, онда је отворен за сва зла и искушења. Отворен је и за саме ђаволе. Јер су нелажна уста свеистинитог изрекла: „долази ђаво и узима реч из срца“; „долази нечастиви и краде посејано у срцу“ (Лк. 8,2; Мт. 13,19). Краде семе божанског добра, а сеје семе свакога зла. И временом човек прорасте сваким злом и постане творница сваког зла. Тада: „изнутра из срца људског излазе зле мисли, убиства, прељубе, блуд, крађе, лакомства, лажна сведочанства, хуле на Бога, на људе, пакости, злоће, срамоте, зло око, понос, безумље. Сва ова зла излазе изнутра, претварају се у међуљудске неспоразуме, и горе од тога. Живећи далеко од Бога, човек се полако навикава на сва зла, и она му постају тако обична да, најзад, у њега несметано улази као у свој дом сам врховни дух зла – Сатана. Најбољи пример је Јуда. Речено је у Св. писму: „Сатана уђе у Јуду!“ (Лк. 22,3; Јн. 13,27).

Благоупокојени о. Јустин је био пред Богом оличена кротост и смиреност. Многи познаваоци њега мислили су и друкчије. Кроз служење свете Литургије, реч поуке и писане радове, открива се у њему човек пун велике борбе и енергије по Христовој моћи. Открива се човек самосавлађивања, самоукоревања, непрекидног незадовољства собом, неутољиве глади и жеђи за Царством Христовим. Испод његове ведрине и привлачности скривала се унутарња бура и мука духа.

Иако је прошао златни век великих подвижника, постоји један сребрни век подвижништва у наше време. После пуштања на слободу из београдског затвора на св. Николу, на његову Крсну славу, повукао се најпре у манастир Раваницу, а потом у манастиру Ћелије живи, ради и дочекује своју овоземну кончину. Он се није повукао у манастир да мирује, него да се свом својом енергијом устреми ка свом спасењу душе и писању богословских дела. Једне летње вечери, боравећи у ман. Девичу, рече ми: „Бирам сам за епископа мукачевско-прјашевског, али сам се на избо-

ру захвалио. Тражио сам да ме поставе за ректора богословије у било којој богословији. То ми није подарено.“

Данас у овим, по Цркву новим, приликама мислим да би у Сабору значио Јустин Поповић.

Ја схватам да се у овим његовим речима не види неко кајање, него оно што би у том месту било боље по Цркву српску.

Међутим, он се радовао што је ступио на овај тежи пут. Као магнет је окупљао људе и никоме ко га је познавао или чуо за њега није било тешко отићи до манастира Ћелије, само да би био у друштву оца Јустина и слушао његове надахнуте речи. Нема сумње, онда када је био духом најживљи, сматрао је себе мртвим за свет, не тражећи ништа од света.

Он је увећавао и сестринство тог манастира. И сестре и његови ученици са љубављу се сећају свога учитеља. Дух о. Јустина живи међу нама и све више продире тамо где пре смрти није залазио.

Закључак

Заиста је о. Јустин био светла појава у животу Српске цркве. Великим светлом чинила га је љубав према живоме Господу.

Благо души његовој и благо свим оним душама које се буду запајале духом његове вере, љубави и наде, из којих се роди његова огромна енергија и стваралаштво на пољу богословске науке.

С дужним поштовањем и љубављу према о. Јустину изговорих ово кратко предавање, које, по мом уверењу, баш ни мало не одговара његовој великој личности. Други, ученији и бољи познаваоци о. Јустина рећи ће о њему више и боље од мене. Тако ће и мене допунити, а овај аудиторички стећи знање о овом великом српском теологу.

Митрополић дабробосански Николај

МАТИ БОЖЈА – ОБРАЗАЦ НАШЕГ ЖИВОТА²

*Радуј се, несумњива похвало верних;
Радуј се, надо вечних добара;
Радуј се, Невесѣю Неневесѣйна.*

Драга браћо и сесѣре,

Прослављање Пресвете Богородице почело је веома давно, још за време њеног живота. На Голготи са Крста Господ Христос је своју Мајку поверио свом најмлађем апостолу, светом Јовану Богослову, рекавши: „Жено, ето ти сина!“, а апостолу Јовану: „Ево ти матере!“ (Јн. 19,26-27). И остали свети апостоли бринули су о њој, и до силаска Светог Духа на њих били су у њеној непосредној близини. Сви су њу поштовали и волели као мајку. По њеном успенију, тј преселењу на небо, сви су се окупили око Њеног одра, и са великом побожношћу, песмама и молитвама положили су њено тело у гроб у Гетсиманском врту.

Свети апостол и јеванђелист Јован Богослов ову своју дужност и Спаситељеву поруку извршава као савестан човек када одлази лекару, па сву своју охолост остави пред његовим вратима; као човек који се одлучи за искрену исповест, па сви своју уверљивост остави пред црквеним вратима. Он је поступио слично ученику који све своје знање ставља у посебан фах, слуша предавање свога учитеља и његовим знањем се користи касније, или као човек који се одлучи на пут, па остави све друге послове и одлази ради онога што је на крају пута његовог да га сврши.

Када стајемо пред икону Пресвете Богородице и целивамо је, нарочито у ове њене дане, у себи шапћемо: Нисам дошао Теби из охолости и поноситости, већ што те молим за лек души мојој! Пресвета Богородица неће похитати увек са наградом, али неће ни одоцнити када јој се обраћамо. Њена је помоћ стална и неиз-

2 *Пройовед на Усїење Маїшере Божје*

мерна. Само верујући човек најбоље осећа и цени количину и хитрину њене помоћи. Као што се бео облак разликује од залеђене воде и растопљен челик од хладног челика, тако се разликује помоћ ње бесмртне од људске помоћи. Она је говорила: „Отвори своју душу за светове нематеријалне, и боље ћеш познати цео небески свет и Бога на престолу. Чија душа има прозор према небу, лако ће се духовно освежити, обновити, очистити, препородити и Бога видети“.

Носила је она у себи оно све најбоље што човека чини човеком и блиским Богу. Није ли се на њој обистинила народна изрека: „Учини добро и закопај га под камен, оно ће од камена учинити себи језик и објавиће се“? У њој је сва доброта. У њену доброту укључује се сва њена милост, трпељивост и опраштање грешницима. Она своју доброту позајмљује сваком људском створењу. И нешто више од овога – она показује колико је добра у сваком створењу Божјем: у камену, у биљци, у огњу, у води, у ваздуху, у етру! Сва та доброта се показала и послужила њој сведоброј Мајци. Зато када желимо све више доброте, обратимо се и сведоброј Мајци нашој и подариће нам. Реци, сведобра, светрпељива, свемилостива Мајко Божја, обдари мене злога са више Божје доброте, да би се од ње више зарадовао и засијао, те да бих више могао одужити Богу, и свима људима и осталим Божјим створењима.

Треба знати, драга браћо и сестре, да деца не чине много ако само поштују свога оца и своју мајку, а не поштују туђег оца и мајку. И то је данашња порука Пресвете Богородице свима хришћанима, деци Цркве Божје. Заиста не чинимо много ако смо срцем окренути само најближима и пријатељима својим. Ако ово шире посматрамо и у дело приводимо, ми поштујемо њихов рад, време и њихове савременике. Чинећи тако умртвићемо наше лоше навике, а нарочито презирање према свему ономе што није моје и мени блиско. Будите уверени, дани који су нама дати на располагање нису ни скупљи ни дражи Богу од дана који су дати другима, нашим савременицима и онима који су живели пре нас. Ако се поносимо својим животом и оним што га прати, знајте и не заборавите: док ударите длан о длан, проћи ће узроци наше поноситости, рашће трава над нашим временом, по нашим гробовима, нашим телима и делима. Други ће се смешити над нама као над дугом прошлошћу.

Прочитао сам недавно следеће: „У Техерану, главном граду Ирана, живео је отац са две неваљале кћери. Нису га слушале. Својим прљавим животом упрљаше част и образ своме оцу. Отац им беше на досади као зла савест. Једно вече када мишљаху да отац спава, договорише се да му сутрадан приправе чај са отровом. Отац је све ово чуо и сву ноћ је плакао и Богу се молио. Када су му ујутру кћери ставиле чај са отровом, рече им отац: „Ја знам вашу намеру и удаљићу се од вас по вашој жељи. Но, нећу се удаљити вашим грехом, да би вашу душу спасао, но својим.“ Рекавши ово, претури чашу, просу отров и баци се кроз прозор те погибе.“ Зар се над овим оцем није пре дуге прошлости насмешила садашњост кроз кћери његове. Исто тако, нека мајка је корела сина што је три године путовао по свету. „Оставио си дом свој, па си отишао да луташ“, на шта јој син рече: „Није истина, мајко, моје ноге и очи лутале су по свету, а ја сам све ове три године провео са тобом под овим кровом.“

Ови примери говоре шта не треба чинити, колико и како се треба угледати на Пресвету Богородицу. Сами осећамо и уверени смо колико је мила у срцу људи. Колико је само храмова подигнуто у њену част, песама испевано и отпевано, молитава упућено, па и она најкраћа која се лако може научити: „Пресвета Богородице, спаси нас!“ Вечерас певајући ове дивне песме њој, нашој Небеској Царици, ми смо се помолили да нам буде увек брза помоћница у овом времену и животу нашем. Молили смо се за све људе, за наше најближе и најдраже. Она није никада и никога изневерила. Када би се све написало шта је и колико је учинила пред престолом Божјим молећи Сина свог за људе, књиге би биле многе, све дебеле и чудесним садржајем исписане. Зна она да је грех увек трудан страхом и порађа се тамо где није место ни њему ни његовом породи, па се она јављала и као молитвеница и као заштитница људи.

Нека је ова света молитва упућена данас првенствено Пресветој Богородици на корист свима нама. Помолимо се на крају, драга браћо и сестре, као и на самом почетку:

Радуј се, несумњива похвало верних;

Радуј се, надо вечних добара;

Радуј се, Невесто Невестна.

Ејиској далмајински Николај

ПОСЛУШНОСТ И СМIREНОСТ – ПОЧЕТАК НОВЕ ТВАРИ³

Ево нам опет радосног обзнањивања пречудесног и свеобухватног празника Христовог рођења.

Када је реч о овом Празнику, лакше је смртноме човеку испитати дубину мора и висину звезданог неба неголи дубину и висину Божанске мудрости уткане у свепуноћу Рождества Христовог и човековог спасења. Зато је много више синова људских који испитују очима, а мање који испитују духом. Шире је и веће поље које се испитује духом од онога што се испитује очима.

Духовно поље овога Празника нарочито нам наглашава две божанске врлине: послушност и смирење. Са послушношћу и смирењем почиње нови свет, нова твар, ново човечанство. Стари свет је погазио послушност према Богу и смирење пред Богом. Тиме је порушен мост између неба и земље, а духовна грађа за обнављање тога моста управо су послушност према Богу и смирење пред Богом.

Док је наш праотац Адам био послушан и смирен пред Богом, својим Творцем, дотле је сва Његова околина дисала послушношћу и смирењем. Адамовим падом почеше га окруживати непослушни и гордељивци, па тако све до данашњег дана. Цвеће које се радовало када га Цар његов мирише, поче се окровљавати трњем, да Га одбије од себе.

3 *Размишљање на Божић.*

ОТАЏБИНА – ЗЕМЉА ОТАЦА НАШИХ⁴

Недавно прослависмо Недељу Свих Светих. То је прва недеља по Духовима. Необично значајан и благ дан. Празник који појачава нашу наду у све наше умрле. Посвећен је свима онима који „својим животима онебесише земљу“; „безименима“, како се називају у служби тога дана.

Ту су многи наши мили и драги које смо познавали. Ту су „незнани јунаци“ из рата и мира, чија су имена на земљи заборављена, а у Књизи живота записана.

Ту су косовски витезови осим Кнеза Лазара. Од целе косовске војске, у календар је ушло само име честитог косовског великомученика Лазара. Но, зар се нису посветили сви који одоше на Косово „за Крст часни крвцу прољевати“? Зар и слуга Голубан није жртвовао себе као и Кнез Лазар? И многи косовски Обилићи, и Страхинићи и Југовићи принеше себе на жртву. И она јединствена Мајка Југовића и ћерка јој славна царица Милица? Зар и они сви нису тамо где је свети Кнез Лазар? Свакако јесу. Њихова имена су у вечном небеском календару за који се честити Кнез мудро приволео и многи данас приволеше.

Зашто се ми данас боримо?

За слободу и Отаџбину нашу, казаће сви. Добра констатација и тачан одговор.

За праву и вечну Отаџбину ми се припремамо у земаљској Отаџбини. Земаљска отаџбина није само земља која нас телесно храни, нити само оквир Државе у којој се узајамно помажемо и носимо. То није само наша земља, него и земља наших отаца, због чега се и назива Отаџбином.

Још увек је ово земља наших отаца, који се на њој као попришту борбе усавршаваше за ону вишу, другу Отаџбину. У Отаџбину спадају и гробови њихови, кости, крв и сузе њихове. У Отаџбину спада и градитељство оних који подигоше и свом наро-

4 *Пројовед у Романијској Лазарици на Видовдан.*

ду оставише задужбине, цркве, манастире и све остале светиње, велике и мале, свих српских поколења из прошлости. У Отаџбину спадају и идеали истине и правде отаца наших, и гесла њихова од којих је најславније и најзначајније: „За Крст часни и слободу златну“. У Отаџбину спадају борбе за те високе идеале, којима се формирао народни карактер и сачинила сва величанствена драма наше историје. И борбе, и страдања, и „муке свакојаке“, и победе, и порази, и крици, и јауци, и песме и молитве, и жртве, и тамјан, и восак, и уздизање покајника и трпљење праведника. Све то и још много сличнога испуњава појам Отаџбине.

Са таквим садржајем Отаџбине, једна земља представља светињу. Са таквим богатим садржајем и наша земља представља светињу, за коју вреди војевати и крвцу прољевати.

Не дао Бог да се у наш народ усели она бескућничка реч: „Где ми је добро, онде ми је отаџбина“. Нека Бог даде светлост нашем народу у овим тешким временима, као што даде оном полубатаљону Црногораца, који дођоше из богате Америке у помоћ својој кршној Отаџбини 1915. године. Они кренуше на опасан пут смрти из разлога што су били уверени да им је једино добро тамо где је њихова Отаџбина.

Када данас мислимо о Косову и Видовдану, ми увек мислимо о косовским подвижницима и о видовданској моралној победи. Данас се сви налазимо пред судом историје: ми их питамо о њиховим великим делима, а они нас о нашим подвизима. Ово је најкорисније сусретање за нас који смо имали победа, а нису нам значиле срећу, и пораза који нам нису значили несрећу.

Стојећи данас пред светим кнезом Лазаром и његовим саборцима, на многобројна њихова питања одговарамо:

Честити Кнеже и честити косовски борци, ми данас бранимо што и ви браните: бранимо задужбинарство, свечарство, преданост вољи Божјој, витештво, светиње, милосрђе, нежност.

И нама је Видовдан вера која увек опомиње да Бог влада царстима, и нама је Видовдан читава мудрост која теши и читава етика која оцењује: боље је чист умрети него прљав живети.

Поздрављајући вас са ових неколико мисли, свима желимо добродошлицу на Романијско Косово и Романијској „Лазарици“.

Митрополић дабробосански Николај

БЛИСТАВЕ СВЕТИЉКЕ ИЗ НАШЕ ИСТОРИЈЕ⁵

Чудо је како догађаји у једном дану могу променити историју и судбу једног народа, чак и континента.

Дан Константинове победе над Максенцијем донео је слободу Христовој Цркви после тристо година гоњења и мучења.

Један дан на Ватерлоу запечатио је судбину Наполеонову и променио ток европске историје.

Дан изненадне смрти цара Душана отворио је капију Исламу на хришћански Балкан.

Видовдан је био последњи јуначки отпор тој поплави и последња брана против ње.

У српској историји наћи ћемо ми синови српски, као и поколења наша, довољно поука, исписаних прстом Божјим преко умних српских синова. Као што дан следи ноћи, тако је у српској прошлости следила слобода иза ропства. Очигледно ми смо народ који је Богом милован и Богом каран.

Безсадржајно је наше име српско ако се не држи у свести народној, и у свести учених људи, историја свога народа. Није довољно имати само знање српске историје, као и знање других списатељских категорија, без разумевања њене живе и јасне науке. Ово разумевање стиче се онда када Србин мислено путује по прошлости свога народа и при светлости великих свећа, упаљених светлошћу Свевишњег, путује по целој својој српској прошлости.

То је светлост Светога Саве – то је свећа светлости и благочашћа, светлост честитих царева и кнегиња српских – то је свећа христољубља и родољубља; светлост Лазарева је свећа самопожртвовања; светлост честитих мученика, заточника и страдалника – то је свећа трпљења и тихе преданости Богу; светлост Карађорђевих устаника – то је свећа прстонародног витештва и

прегнућа; светлост Крста часног и слободе златне – то су свеће које се никада нису гасиле ни хладиле; светлост народног поштења, стида и доброте – то је свећа личних карактера; светлост царских и народних задужбина, крсташа барјака и гусларских песама – то су свеће што осветљавају правду Божју и крепе срца народа надом у Бога.

За ове свеће зна народ српски. С тим свећама српски народ ће и даље моћи садашњу невољу расветлити и отклонити. Да се поново украси венцем славе и прослави уједињеним слављем.

Митрополић дабробосански Николај

О НАШОЈ СРПСКОЈ ГОЛГОТИ⁶

После одлука о оснивању Кола српских сестара у Епархији дабробосанској, данас се први пут састајемо на једном месту, сви на окупу, где ћемо проговорити шта чинимо и шта нам ваља чинити, да бисмо колико је могуће више, одговорили свом часном задатку.

Српски народ је имао више тешких Голгота, а сада је поново дошла таква тешка Голгота кроз коју пролази српски народ у западним српским земљама. Један је Крст који је досуђен Највећем, као злехуда земаљска награда. Овде мислим на Христова страдања. Та Голгота је матица осталих Голгота, па и ове наше. Тај крст је праотац тешких крстова и у нашем српском народу, и славу прибави онима који га ношаху. Ми се надамо и Богу молимо да и овај голготски крст, и овога пута прибави славу српском народу у Републици Српској.

Двојаке су Голготе, поштоване сестре и трудбенице Кола српских сестара у нашој Епархији. На једнима су распињани последоваоци Светог Голготског Мученика. Распињани су зато што су људе хтели, и данас хоће, људе учинити људима. Голготски крст им је припремила и данас припрема светина која њихове врлине за пороке сматра; светина за коју се они боре у животу. Даље, Голготски крст припремају они који носе златне венце, а имају вазда у приправности и трнових, да их дарују онима чија истинска слава помрачава њихову лажну славу.

На другим голготама распиње се невино потомство за грехе предака својих.

Као и други народи, и ми имамо у историји својих Голгота. Немамо их много прве врсте, али друге исувише. Од свих њих имамо једну највећу и најтежу, а то је Косово.

Прва је Голгота жртвеник на којем је принет Син Божји, а друга је жртвеник на коме је принет цео српски народ. Која је

6 *Пройовед на слави Кола српских сестара.*

ужаснија, а која грознија жртва? Прва је гнуснија, јер грешници дигоше руке своје на Божанског Учитеља, али и величанствена, јер је из крви те жртве никао нови свет; са жртвеника тога надахнут је нови свет и људски род новом животном снагом. Друга је језовита, као и ова наша данашња. Слабољудска створења трпе исто оно што је трпео Христос, који је имао божанску моћ и силу.

Муке српског народа у прошлости, као и данас, велике су. Народ српски, од како му је Крст метнут на Косовској Голготи на рамена, све до наших дана носи га, и када и устаје под њим. Једно поколење српско носило би га целог живота и предавало своме потомству. С леђа очевих примали су синови, а с леђа мајчиних примале су кћери српске овај крст Српске Голготе.

Бог не дозвољава да неко буде више искушаван него што може поднети, па искушењима чини крај (ср. 1 Кор. 10,14). И долазио је крај искушењима нашим. Ми данашњи синови и кћери српског народа у Републици Српској и у Републици Српској Крајини верујемо да ће убрзо и овим искушењима доћи крај, и да Господ неће дозволити да будемо искушавани више него што можемо поднети.

Наши ђедови и прађедови оставише нам један свети аманет. Издишући у крви на бојним пољима, говорили су потомству: „Ево, ми умиремо за вашу слободу, али с тим да се и ви борите за слободу остале браће наше, јер иначе нема ни вама самима живота без сједињења и ослобођења свега Српства. Ако се не борите, ви ћете бити као сламка међу вихорима.“

То исто, честите трудбенице Кола српских сестара, поручују и нама и нашим потомцима сви они борци, без обзира на пол, који животе своје положише за слободу српског народа.

Чиме ми то данас највише треба да побеђујемо?

Не толико оружјем него светим одушевљењем, духом силним и моћним, духом пуним врлина, пуним родољубља и самопожртвовања. Тиме највише побеђиваше преци наши, јер ово оружје увек побеђује; оно се никада не тупи. Један систем овога оружја влада у свима временима; он се никада не мења.

Оно што ви чините јесте то оружје које победу доноси. Нека би оно било почетак слављења српског васкрснућа у Републици Српској и у Републици Српској Крајини, али и надахнуће свима у осталим српским земљама, па и у иноземству. Дај Боже да

ово буде крај свима ропствима српског народа и да све Србе обасјавају светли зраци Божје правде и помоћи, уздајући се првенствено, чврсто у себе и у Божју помоћ.

Самопоуздање витешких ђедова и прађедова, као и помоћ Божја, треба да су нам најмоћнији савезник. То је ујемчење слободе наше, то је Анђео Божји који ће дићи плочу са гроба наших невоља и повикати: „Устајте, мртви, јер и Господ устаде!“

И на крају да кажем и ово: Само јака и добро организована кола српских сестара у овој Епархији могу корачати великим успесима. Зато не треба жалити ни ума ни труда како бисте добар поредак изградили, једно организовано тело, коме савезно епархијско тело треба да буде душа свих кола српских сестара у Епархији. Сваки на своме месту да ради како да би се чували интереси свога народа и своје вере православне, па ма то било и по цену живота. Ово све чинити у сарадњи са својим свештенством, а ови по својој дужности да захтевају да свако до последњег слова одговара за своје дужности.

Треба знати да симпатије часних људи увек припадају слабима и онима који су на најтежим и најодговорнијим дужностима. Ко да не симпатише онога који се сам хвата у коштац са несравњено већим тешкоћама? Тај добија симпатије и највећих противника. Ово није легенда. Личност српског човека који се Бога боји, људи стиди и са љубављу служи, то је оно што плени и придобија људе.

Тако да чинимо и ми на овом путу јеванђелске и светосавске делатности, па ће нам Бог још више благосиљати дела наша и бити нам још ближи.

Митрополит дабробосански Николај

„НОВО“ ДОБА⁷

У овом нашем времену много се говори о новом добу и светском поретку у њему. Шта је то ново доба и шта се под тим разуме?

Обично нови људи или нови догађаји календарски одељак времена називају новим добом. У народима се вазда говорило о новом добу после каквог рата, или промене на престолу. Наравно, никада се тако много није говорило о новом добу као после светских ратова, па и у најновије време.

На ново доба се обично гледа као на Обећану земљу. Од новог доба очекује се све.

Хришћански мудрац се не контролише некаквим фантазијама, но старим Јеванђељем, чији је идеал новији од сваког новог доба. Он зна да ће ново доба доћи тек с јеванђелски новим људима, а не са спољашњим техничким и административним променама. Он не зида своју наду на песку, него на камену. Као што се труле јабуке не могу ставити ни у какав ред на сталажи, тако се трули карактери не могу ставити у какав нови долазећи поредак. Као што се нико не може излечити гледајући у лек, већ узимањем лека у свој организам, тако се нико не може излечити од моралног недуга гледајући у Јеванђеље, или речима признајући његову лековитост, него узимањем и сваривањем јеванђелске медицине душом.

Многи говоре и препоручују, но мало их зна да је препорођај чисто јеванђелски појам, тј. основна етичка идеја Јеванђеља.

Данас, најсрећнији стицај околности био би, када би дошло до велике спољашње промене боље, тј. када би ново доба, конкретно наше доба, било цементирано старим Јеванђељем, па би у истини било ново.

Светски ратови, па и овај данашњи, доказали су савести људској јасно једну ствар: ко год је упрљао Христово Јеванђеље,

7 Захвално слово у Ојшћини Каламарија у Грчкој.

није га уништио, већ веома интезивно нагласио његову величину и неопходност као старо и вечно Јеванђеље Христово. Све друго је обмануло и показало се као нож оштар са обе стране, подесан једнако и за добро и за зло.

Са сигурношћу могу рећи: док су год људи у рату са Богом, рат међу њима биће неизбежан. И док Јеванђеље не постане устав за регулисање односа међу појединцима и међу народима, дотле ће речи: напредак, цивилизација, ново доба, бити прапорци који звече и заглушују људску савест пред главним својим идеалом човечанства: Богочовечанством, коме је Богочовек главни темељ, главна жртва, главни вођ.

Поздрављајући Вас овом јеванђелском идејом у овом времену, желим од Бога благослов и напредак грчком народу, Грчкој Цркви, свима водећим људима овог Божјег парчета земље, као и Вама лично, Вашој општини Каламарија, уз најтоплију благодарност на позиву да смо данас с Вама у овом свечаном тренутку из велике историје грчког народа.

И на крају упућујући најтоплију благодарност на свему учињеном многострадалном народу српском у Републици Српској и у Републици Српској Крајини, остајемо Ваши дужници и молитвеници пред Богом Свезнајућим и Сведарежљивим. Нека би дао Бог да наступи ново доба заквашено Јеванђељем Божјим!

Митрополић Николај

ОГАЊ ВЕРЕ НАДВЛАДАВА⁸

*Ваше Високопреосвешћенство,
Браћо свешћеници,
Драга браћо и сестре*

Најпре благодарим Вашем Високопреосвешћенству на овој заједничкој молитви и приношењу бескрвне жртве Богу свевишњем. Захваљујем браћи свешћеницима на саслуживању и вама, драга браћо и сестре, на овом молитвеном заједничарству. Нарочито захваљујем свима на молитвама за мој српски народ, чије невоље ви веома добро осећате, и од срца материјално и морално помажете.

Одакле дуну овај страшни ветар што усколеба језеро нашег хришћанског живота и подиже ову велику буру? Неретко бива да поклонице јерусалимским светињама упозоравају мештани да не излазе из кућа, јер дува ветар из Мисира. То је заиста чудан ветар. Не осећаш да дува, али он је ту, и од њега се кваре уши и очи. Тајанствени ветар који је произвео буру код нас, све нас је забринуо и личи на тај ветар мисирски. Он је дунуо и са Истока и са Запада. Тај ветар тајанствено удара и на српске земље и на грчку земљу, и на све православне земље, не само на Балкану него и шире.

Напад је дошао, као и увек, изненада. Наши стражари на црквеним и народним капијама нису спавали. Сви ви знате шта је дужност стражара у логору где се војска одмара. Кад спазе непријатеља, морају трубити на узбуну. Ако то не учине на време, онда је тотална опасност и велике се несреће могу десити.

Народ српски у Републици Српској и у Републици Српској Крајини чуо је знак узбуне својих стражара и приправио се за отпор. Он је осетио дим и неугодан мирис који долази, пошто то рађа зле родове.

Српски народ верује у бесмртност душе човечје.

Ми верујемо још да живе душе из онога света – из Царства небеског исто воде борбу за правду Божју. Због тога верујемо да

8 Слово одржано у цркви Свешћеног великомученика Димитрија у Солуну.

је жива душа св. великомученика Димитрија, заштитника овог града, св. Григорија Паламе, Светог Саве Српског, св. Василија Острошког Чудотворца и свих светих са Пресветом Мајком Божјом, која у Назарету прими благу вест о рођењу Христа Спаситеља и Устројитеља овог света, – да се и они моле за нас, за спасење правоверних.

„Крв је људска храна наопака“, рекао је велики црногорски владика Његош. О, браћо, како је велика тајна невино проливане крви! Када је Каин убио Авела, рекао је Бог Каину, братоубици: „Крв брата твога вапије к мени“. Свака невина крв вапије небу, а ње је тако много у овом нашем веку и у свим странама света! Нема сумње, Бог је највећи осветник невинне крви.

Не дао Бог да се ми служимо њиховим неистинама и насиљем, а надати се победи. Они не престају да се служе насиљем и гоњењем. Насупрот њима, ми палимо огњеве у душама својим. Палимо пламенове вере, молитве и одушевљења. Четири су основне стварности наше вере православне: Бог, душа, бесмртни живот и суд Божји. Ове четири стварности упијене су у душу наше стварности као четири небеска печата. Срамно је, браћо моја, живети са онима који не знају или не верују у Бога, који не знају за душу, који одричу бесмртни живот душе и који не помишљају на праведни суд Божји.

Где је ту хладна државничка мудрост? Где знање из психологије? Где опомена историје? Где опомена о томе да се држава не ствара насиљем и утврђује, него слаби. Ни сенке од свега тога. Они продужују са насиљем, хапшењем, терорисањем, убијањем.

Ето, Ваше Високопреосвештенство, браћо свештеници и драга браћо и сестре, изнесох вам овај мали приказ догађања са српским народом у Републици Српској и Републици Српској Крајини.

Ми дубоко верујемо и надамо се у правду Божју за коју се и боримо. Верујемо да ће се опет упалити угашена кандила пред славском иконом у српским кућама. Ми се надамо и Богу молимо да дође мир, да се наши домаћини врате кући са првих борбених линија, да појачају молитве са својим домашњима, појачају жеђ за још дубљим познавањем и доживљајем вере своје православне. Да још више појачају своју глад за духовним књигама и живљењем у Христу Господу нашем, коме нека је слава и хвала у све векове. Амин.

Митрополић дабробосански Николај

ПОМОЗИ, БОЖЕ, СВИМА, ПА И НАМА⁹

Православни народи су се увек овако молили. Ово је стара и обична молитва простог православног света.

У садашње време свеопштих страдања и немира у свету народ изговара ову молитву чешће но икада раније. Дакле, моли се прво за све, па онда за себе. И Господ Христос пред своје страдање молио се за ученике своје и за оне који не знају шта раде. Тако из душе изливају се речи: „Помози, Боже, свима, па и нама!“, или „Спаси, Боже, сву браћу па и мене!“ Или: „Опрости, Боже, свима па и мени грешном“. Истицати друге испред себе, то је јеванђелски закон.

Та кратка народна молитва је нарочито значајна за ово тешко време које обременјава све народе света. Ми слушамо људе од утицаја како говоре: ја гледам само себе! Или како саветују друге: гледај само себе! Исто тако, државнике који хоће да решавају ствари других народа и држава, али да то све буде понајпре у интересу њиховог народа. У оваквом времену ова, ма кратка и једноставна, молитва пада као мелем на душу. Сав Достојевски је изречен у овој једној реченици. Са крвавог и страшног окршаја који је наметнут српском народу, наш народ упућује преко Свемогућег поздраве и добре жеље свима народима и племенима које је Он саздао, целој човечанској породици.

Страдалник разуме страдалнике, паћеник уме да саосећа патњу. Само са оваквом широкогрудошћу може се човечанство извести са распућа на прави пут и повести светлијој и достојанственој будућности. Остане ли се при садашњој тесногрудости, себичности и охолости, личној или колективној, неће бити задршке у срљању у пропаст целог човечанства. И смех Сатане роду људскоме, сада потајан, постаће гласан. Али ће се у том случају ускорити онај Дан гнева.

9 Слово одржано у Солуну.

Ја хоћу овде да упитам: колико је само дечака у овом многољудном граду дошло са овом молитвом на уснама? Веома много. Бог им је помагао и одговарао свебогатим даровима, тако да су постајали угледни житељи овог града. Рано су устајали, касно легали, вредним рукама и умећем стварали и створили оно што имају. Зато није никакво чудо што грчки народ разуме наша страдања и притиче нам у помоћ како би се што боље одржали и битку извојевали. Хвала вам, браћо, и на молитвама и на материјалној помоћи коју нам чинисте.

Све ово садржи се у вери, поштењу, родољубљу, човекољубљу, пожртвовању и трудољубљу, доброти и милости, поуздњу и стрпљењу и усменом поверењу. То и јесте Царство небеско које је унутра у нама. С тим Царством небеским у себи човек стиче благословену имовину у благословеној отаџбини и благословеној Цркви, као и своје благословено име.

Ако желите, а знам да желите, да се ваша деца не издвоје из ваше благословене продице, ако желите да буду напредни и успешни у животу, ако желите да ваши синови и кћери буду једно са душом грчког народа – узидани у онај чудесни обелиск од земље до небеса што се зове историјом грчком, онда их стално учите да устају и лежу, и кад послују и када путују, изговарају ову славну народну молитву:

Помози, Боже, свима, па и нама!

Моје речи не могу бити друкчије него што јесу. У љубави јеванђелској и Господом Христом желим Вам у име руководства и Војске Републике Српске, као и мојих врлих сапутника и трудбеника на добру, свима Божји благослов и напредак.

Митрополић дабробосански Николај

ОСТВАРИВАТИ ЦАРСТВО БОЖЈЕ НА ЗЕМЉИ¹⁰

*Господине Председниче,
Господо посланици,*

Најпре да у име браће Архијереја и у своје лично име захвалим на позиву да присуствујемо раду овог скупштинског заседања. И ово заседање пада, као и досадашња, у деликатно време по српски народ, без обзира на то да ли је из Републике Српске Крајине, Републике Српске, Републике Србије или Републике Црне Горе. Непријатељи су многи, а српски народ мали, расејан и необједињен. Показало се да ненавидницима најтеже пада идеја о нашем обједињењу и уједињењу, које би без даљег требало остварити што пре.

Људи су непостојани и у злу и у добру. Што су непостојани у злу, па се враћају добру, то је за похвалу.

Али, што су непостојани у добру, то је за жаљење и осуду. И због тога је Бог скратио некадашњи дуги век отаца, скратио га је да би се људи, видевши тешке смрти злотвора, устрашили своје сопствене смрти. Исто тако, да би се и добротвори охрабрили да им не дотужи чинити добро.

Крајем првог хришћанског миленијума Византија и Рим, беху се исувише загњурили у земаљске бриге и уживања, те се слабо одазиваше Божјем позиву. У својој арогантној гордости, због заслуга својих праведних отаца, дозволили су себи да свашта чине, не само на улици, и у политици, него и у Цркви.

Због тога се Бог расрди, па им из Скитије посла незнабожне Словене, који у погледу богопознања беху „сиромашни, и богаљи и хроми и слепи“ (Лк. 14,21). Такви какви су, постави Бог слуге Св. Кирила и Методија, који беху творци наше писмености и просветљености, за апостоле словенске. Не треба сумњати у то да је наш Господ позвао и Словене на своју нову и пространу њи-

10 *Говор у Парламенту Републике Српске Крајине.*

ву од Дунава до Пацифика. Та њива је један огроман континент, према коме су и Римско и Византијско царство као малена острва.

И тако, када су изгледи хришћанства били врло мрачни крајем првог миленијума, једно због корупције међу самим хришћанима, а с друге стране, услед непоштедног мача Мухамедовог, наједном се појавише Словени, нова њива Божја.

Да ово потврдим бар једним примером. Хришћанство је лако насађено у Русији, и још како чисто. Као српско седам пута на огњу жежено, на седам решета Васељенских сабора просејано. Велика је срећа што на овим пределима није било никакве изграђене културе: ни римске, ни јелинске, ни персијске, ни индијске. Постојала је само култура домаћег рукодеља и породичног племенског устројства.

За главног носиоца целокупног овог подухвата није Бог изабрао кога од одаслатог апостола, нити човека светске славе. Изабрао је човека из њихове средине, јефтиног земљорадничког, дрводељског занимања, народа без историје и без азбуке, њиховог паганског кнеза Владимира, да преко њега и њиме постави крст на тој великој и новој њиви својој. Тако је руски народ видео ново чудо обраћања воде у вино, грешника у праведника. Видео је свога вођу, који је до тада учествовао у свим народним пороцима и сујеверицама, како се помоћу нове вере преображава у светитеља. И то у светитеља с правом названог *равноајосѣолни*.

Али када се због греха и таштине руских кнезова, због властољубља и братоубиства, греси почеше све више умножавати, Господ пусти ураган ветар на Русију да је отрезни. Да прашину стресе са пшенице и да засја зрно.

Да је европско човечанство учинило савез са смрћу то јесте најјаснија чињеница од свих чињеница у светској историји за последњих двеста година и дуже. Европа мирише на смрт. Европски универзитети проповедају смрт. Европски књижевници описују смрт. Европски васпитачи сеју смрт у душе омладине. Европски научници осмрћују смрт. Европски политичари раде за смрт. Европски империјалисти разносе смрт по целој свету. Европски револуционари носе барјак смрти. Модерна Европа је, на жалост, синоним смрти и неће да зна за живот после смрти,

јер се бори за право, за разлику од нас који се увек боримо за правду Божју.

Како то, питаће неко, и ја одмах одговарам: зар је ово за вас новост и изненађење? Зар нисте чули за свеопшти европски бунт против живота, а за смрт? Христова Црква је носилац живота, модерна Европа је носилац смрти. Црква говори: Старији је живот од смрти, јер је прво био живот па потом дошла смрт; наука европска говори: то није истина, него старија је смрт од живота, прво је била смрт па се из смртне материје развио живот. Црква говори: васкрсли Христос је победио смрт и позвао људе у Царство вечног живота; европски универзитети једнодушно ругајући се одговарају: смрт је непобедива; живот је случајност на вечној њиви смрти. Црква говори: народи су породица Христа Бога и треба да се разумеју и узајамно помажу. На то политичари одговарају: наш народ је крвљу и културом над многим другим народима, и он треба да влада над тим народима; осим тога, још у обзир долазе и наши економски интереси, важнији од свега другог, и наш национални престиж. Још Црква говори васпитачима: деци треба дати Христа и децу Христу – то је све васпитање. На то одговарају европски педагози, тровачи туђе деце, а своје труде се да немају: никако то. Децу треба одлучити од заблуда својих родитеља и упутити их против родитеља, да би плънули на своје родитеље и све њихове светиње – то је модерно, то је прогресивно, то је научно! Црква учи европске народе: ви сте крштени да бисте друге крштавали. Као империјалисти ви заузима-те туђе земље да би их искористили, а не да би Христа објавили, и Јеванђеље, и Живот и братство. То није благослов, него проклетство.

Трагедија Европе је у томе што се приволела царству смрти, а одбацила Царство живота вечног. Ухватила је савез са смрћу. А чим се везала са смрћу, она се везала са паклом и његовим пакленим својствима, тј. са лажју и преваром, грабежи и отмицом, убиством и мржњом, сујетом и сваком другом сујетом и сваки другим гробним смрадом. Смрт, вечна смрт – то се с правом може написати над свим капијама и пролазима у Европу.

А ми Срби? Потомци косовских мученика, који су погинули за Царство небеско и вечни Живот. Према томе, мислите сада хоћете ли са Европом, савезницом смрти, или са Христом, Царем Вечног Живота.

Ми морамо прво да створимо, па онда да тражимо, а када тражимо, обавезни смо и да дамо. Давање је израз онога што смо. Сва наша делања и причања су одраз онога што смо. Посађеним добрим дрветом показаше се добри плодови, што значи и у политици: мора се најпре засадити добро дрво, а онда ће се показати добри плодови.

Господ је упућивао и ове речи: „Пазите да светлост која је у вама не постане тама“, па онда: „Нека се светли светлост ваша пред људима, да виде ваша добра дела“ (Мт. 5,16). „Чашћу један другог чините већим од себе“. Нека први буде први, а други други.

Добрим делима ужежите светлост у себи како бисте сијали пред људима, увек водећи рачуна о својој невидљивој личности, о својој души.

С богословске тачке гледишта, срце је средиште нашег живота из кога потиче све добро или све зло. То је место где се човек састаје са својим Богом, али је исто тако и центар где се човек састаје са свим својим лажним боговима. Говорио је Господ: „Сине мој, дај ми срце своје“. Дајући срце своје Богу, ми се учимо да мислимо и осећамо о свим творевинама нашег Творца, ми смо испуњени снагом, љубављу и мудрошћу, да са исправним погледом на живот изађемо у народ да деламо онако како дела наоружан војник који иде у борбу познавајући правила борбе. Дакле, поимајући глас срца свога, закључујем: ја сам овде не да нешто радим, него да будем.

Помоћи ћу вам примерима да ме боље разумете. Каже се за философа Шопенхауера да је мрзео цели свет и све људе, и да је био у сталном страху од свачега. Често је говорио: „Једино створење на свету за које ја марим јесте мој пас“. Никакво чудо што је такав човек без срца назван „оцем песимизма“.

Познато је да су такозвани „тоталитаристи“ у Европи били оскудне висprenости и духовности, које извиру из срца. Били су моћни само у снази воље. Сви њихови спољашњи радови били су углачани како би им се свет дивио, а душе су биле зверске и мрачне. Зар Немци за време Другог светског рата нису били тоталитаристи када су за један немачки живот узимали сто живота.

Или да поменем следећи пример: Једном, на Васкрс када је немачки стражар отворио врата заробљеничке ћелије, поздравише га Срби заробљеници васкршњим поздравом: Христос васкр-

се! Он их погледа збуњено и строго их упита: „Шта то значи?“ Одговорише му: „Данас је Васкрс, дан Христовог васкрсења, зар не знате?“ „Ништа не знам о том периоду; ја знам да данас добијамо двоструки оброк хране.“

Господо посланици, свет нашег времена је пун наметљиваца који журе да раде: да предлажу, да подучавају, да организују – да граде, чак и неотесаним каменом. Међутим, суштина човековог назначења на земљи и позива јесте у *биџи* и *радиџи*. Они који журе само *радиџи*, без икаквог труда око *биџи*, разорени су и за друштво и за себе саме. У нашим данима изгубљена је равнотежа између *биџи* и *радиџи*, мање или више, у сваком народу. Свако пита шта *радиџи*? Ретко ко пита шта *биџи*?

Зато мислим, господо парламентарци, у овом нашем времену овај Парламент мора првенствено да има у виду какав Парламент мора бити. Ако ово имате у виду, неминовно ћете имати у виду и српски народ који овде представљате какав он има бити. Несугласице, поцепаности, трзавице и друге препреке за нормалан рад првенствено долазе од тога што нисмо поставили себи питање и задатак: какав ја имам бити, већ обратно: шта ћу ради-ти, а није важно какав ћу бити.

Радост, нећу рећи дужност, овог Парламента треба да је у томе да се увек креће ка Савршенству. „Будите савршени као што је савршен Отац ваш небески“ (Мт. 5,48). Ни један учитељ овога света, а има их много који себе граде учитељима и вођама, није поставио такав узвишени и племенити задатак, тј. *биџи* савршен као Бог и *радиџи* савршено као Бог. Овај циљ се господо, не постиже без изобилне Божје помоћи. Сигуран сам, да сте свесни, како су очи српског народа у Републици Српској Крајини и далеко шире упрте у вас. Њихове невидљиве ране су далеко веће и болније од оних видљивих, а лекар који жели да их исцели и сам мора бити здрав.

Поздрављајући вас, све учеснике на овом заседању, гајим наду да ћете ви својим одлукама обрадовати првенствено свој народ српски, и задивити и друге својом великом духовном трезвеношћу и својом великом хришћанском конструктивношћу.

Епископ Николај

ГОСПОД ЈЕДИНИ ЗИДА ДОМ¹¹

Заиста се радујем овом општем заједничарству СДС и других странака српских. Ово долази у време потребног зближавања, договарања, када су нарочито потребне заједничке и опште корисне одлуке по српски народ. Времена су озбиљна и сви осећамо да се не смеју чинити грешке које би биле далекосежне. Много пута је у нашој српској прошлости потврђено да због добрих старешина Господ одбија нападаче, дарујући мир и благостање своме народу.

Српском народу, који се налази у великим невољама, потребно је још потпуније служење једних другима. Таквим служењима у протеклим временима ми смо осећали још већу правду, милост, доброту, просвећење, разум и љубав Божју. Осећали смо да нисмо остављени сами себи. Дивне су то речи и све се крунишу истином, тј. оним што је увек исто. То није оно што се мења, што је обмањиво, пролазно, варљиво.

Од 1918. па до 1941. године имали смо катастрофу тежу од оне на Косову. Нека вас не изненади ово што говорим. На Косову је пала војска, али не и народна идеологија, не истина. На Косову је оборено српско царство земаљско, али не и небеско. Пале су слуге Христове, али не и Христос. Сломљени су крстоносци, али не и крст. Држава се била испрегла из јарма службе Христу. Повећање Небеске Србије успорено је као никада до тада.

Достигнута је кулминација и умног и моралног распада, који је нарочито отпочео после смрти кнеза Михаила 1868. г.

О времену од 1941. па готово до данас овде не треба ни говорити. Колико смо ниско падали и падали, и где се ми то налазимо данас пред Богом и нашим прецима познато је свима нама.

Овај распад је почео интелектуалним, моралним, политичким и економским партизанством. Синови српски ишли су на

11 Говор на скупу истинитих политичких странака ради уједињења.

Запад да траже сунце тамо где се сунце гаси, да траже истину коју је Запад изгубио. Оно што се чинило и чини тамо само су жишци философског и политичког мудровања, на чему се можемо само поучити како не треба радити. Питајући тамо шта је праведно, а шта неправедно, шта поштено, а шта непоштено, синови српски враћали су се кући завађени и поцепани у таборе и партије, без икаквих решења онога што су њихови ђедови и прађедови давно решили без ичије помоћи до Божје. То четворно партизанство створило је од прескупо плаћене цене српског народа једно тркалиште и вашариште, на коме Бог и народна мудрост имају најмању цену. Сва четири чира распукла су се у време обеју Југославија, а крв и смрад се делио по целој Југославији. Та Југославија, уверили сте се, представљала је за српски народ највећу забуну, најтеже грчеве и понижење које српски народ никада није доживео у својој историји.

Ви сте се састали да се уједините у једно тело, у један организам СДС и друге странке српске. Нека је ово ваше настојање од Бога благословено и подржано. Када сте заједно, снажнији сте у сваком погледу. Увек имајте у виду реч Господњу: „Ако Господ не сазида дом, узалуд се труде зидари“. Да додам и ове речи Божје: „Када је Господ са вама, ко ће против вас“. Дакле, у свему овоме СДС, а потом и сав српски народ, мора чврсто стати на свој историјски пут служења Богу и своме роду, а ако је скренуо, мора се што пре враћати.

Ви знате, свака велика и спасоносна идеја остварује се напором и истрајношћу. То је нарочито тешко данас по СДС и друге странке када се води један рат у име мржње, освете, отмице и грабежи, наметнут од оних чија се култура свела на борбу за моћ, за надмоћ, за право. Наметнули су један рат у коме готово нема милости, поштења и витештва, па ће и најбољи песник тешко наћи надахнућа да напише бар једну добру песму.

Ви се уједињујете у време појачаног неповерења државе према државама, гажења основних људских права, расних и националних омраза и, нарочито, у времену свеопште узнемирености духова на свих пет континената.

Нема сумње, упоредо са ратом у овом времену, корачају и напори за миром. Мир корача, али као дете за горостасом, јер многима није до мира из разноразних разлога. У свему овоме, да

би дошло до потпуног мира, највеће је благо ослобађати се од себе самог, тј. стицати прво мир у себи самом.

Желећи Вам свеуспех на народном пољу, напомињем да се треба руководити чојством и јунаштвом, тј. чувањем другог од себе и себе од другог. То је прави пут и води сигурном успеху, пут Божји.

Миџројолији дабробосански Николај

ВИДОВДАНСКА ДУХОВНА ВИЗИЈА¹²

Добро дошли на ово славље и од Бога вам благословен овај велики српски дан – Видовдан.

Овај празник је светлост, а не мрак; светлост срца, ума и патриотизма. Видовдан није низина, него висина српског народа.

Васкрс је извор радости и храбрости. И Видовдан отвара видик ка Царству небеском и крепи вољу на жртву. Видовдан опија љубављу према слободи, храбри, снажи, дели венце славе. Он стално поручује свима нараштајима, пре и после 1389. године: „Српске раке су колевке нових снага.“

У 14. и 15. веку вођене су војне православних Балканаца против надирања Турака из Азије. У једној од тих војни умро је и српски цар Стефан Душан Силни у Тракији.

У години 1380, управо када је Димитрије Донски победио Маџија Кана – Татаре на Куликову пољу, плативши ту победу са 50.000 руских живота, српски војсковођа Милош Обилић победио је Турке на Плочнику, не без хришћанских жртава.

Само девет година касније, 15. јуна 1389. године десила се одсудна и страшна битка на Косову пољу између Срба и Турака, где су погинула оба цара: турски цар Мурат и српски цар Лазар.

Српски народ је овековечио ову битку епском поезијом, као битку за хришћанство физички изгубљену, али морално добијену.

У Косовској епопеји, пуној мистичког надахнућа, говори се како је птица ластавица донела књигу српском цару Лазару из небеског Јерусалима, у којој му је написано од Бога да се мора пре битке приволети или царству земаљскоме или Царству небескоме. У првом случају он ће победити Турке, а у другом, Турци њега. После дугих размишљања цар Лазар се приволео Царству небеском говорећи:

„Земаљско је замалена царство, а небеско увек и довека.“

12 *Пройовед на Видовдан.*

Духовна визија и морална снага, ово двоје, сачињава програм данашњег зборована, ову прославу Видовдана. То двоје чине главну садржину Христове науке, а Христос је дошао на земљу да људима отвори и продужи визију живота далеко преко гроба и да им ојача моралну снагу.

Српски народ је увек имао духовну визију и моралну снагу којом врхуни и данас и увек је био далеко испред својих освајача и завојевача.

Само духовним визијама и моралном снагом лако се, са савремених видика, види нова српска Ћеле-кула.

Види се и српска армија од преко пет милиона Срба – Христових војника у Небеској Србији.

То је армија непобедива.

Њој не може наудити ни огањ, ни вода, ни челик, ни олово, нити било какво савремено наоружање.

То су наши помоћници, а биће их и више уколико ценимо и разумемо оне вредности за које су они у мукама жртвовали свој живот земаљски, тј. своју веру и име.

Видовдан такође указује на нову српску Ћеле-кулу, изидану врло високу и метром неизмериву.

Изидану од пострадале браће наше.

Видовданска је порука и данас, као и увек што је била: који је год Србин затрован змијом себичности, самољубља, безверства или неком другом злом, – нека погледа у ову српску Ћеле-кулу и Косовску битку, која још увек траје, и биће страхом исцељен од свега негативног, ниског, несрпског, нечовечног и нехришћанског.

Обогативши своје духовно кандило душе и срца новим визијама и моралном снагом, сваки Србин лако ће научити какав треба бити, шта треба и даље чинити у славу Божју, у част својих предака и за спасење свога народа, своје деце и своје душе.

Митрополић дабробосански Николај

МАНАСТИРИ – ДУХОВНО-КУЛТУРНА СВЕТИЛИШТА¹³

Веома сам радостан што вас, у оквиру Андрићевих дана, могу поздравити у овој древној српској светињи из 1343. године – Манастиру Добруну.

Блажене успомене владика жички Николај је говорио за Жичу: „Жича, стара прича“. Овај и други наши манастири такође су „стара прича“, пошто су они наша стара верска и национална светилишта.

Историјска судбина наше Цркве и нашега народа, као што вам је познато, била је веома тешка кроз векове. На овој балканској ветрометини, а посебно на просторима где живи српски народ, биле су многобројне инвазије Истока на Запад и Запада на Исток. Нама је била досуђена, и до сада остала тешка улога, да чувамо кључеве капија кроз које су пролазили и једни и други освајачи. Због тога смо тако много страдали, па и у овом времену исто нам се дешава. То се може приметити и на ранама овог нашег светилишта, које је рушено од непријатеља и обнављано од српске руке.

Наши манастири, цркве и друга светилишта јесу сунца и сазвежђа наше историје, чувари духовне и народне свести, зенице кроз које су нас гледали праћедови и питали нас како смо и какви смо, печати на повељама наших права на опстанак, постојање и живот. То су галије које су нас на својим једрима носиле преко бурних океана кроз историју.

То је била судбина и овог манастира који је сада у обнављању, са Божјом помоћу, трудом братије ове свете обитељи, приложима благочестивог народа српског овога краја и наших сваке хвале достојних људи који раде у српској општини Вишеград.

13 *Поздравно слово Умејничкој колонији у манастиру Добруну у оквиру Андрићевих дана.*

Узимајући у обзир главни циљ овог вашег скупа, верујемо да ће ваши напори и залагања и убудуће бити семе за наша нека даља поколења и повезивати све стране српске и народ српски.

Поздрављам вас добродошлицом у овом нашем светилишту, одакле су међу првима избијали изданци нашег црквеног и духовног живота, наше народне самобитности, културе, науке, књижевности и уметности...

Молим се Богу и од срца желим што већи просперитет Уметничкој колонији, која је прошле године почела радити при овом манастиру, и Академији за конзервацију, чији један од огранака треба да отпочне са радом под кровом ове светиње.

Опет, у име братије манастира Добруна и у своје лично име, желимо вам добродошлицу, а манастиру Добруну да се што пре и што брже развије као најлепши цвет који ће својом бојом и мирисом привлачити многе посетиоце.

Митрополит дабробосански Николај

ДЕЛА ТВОЈА СУ БЕСМРТНА¹⁴

*Не бојте се стѣраха који је дошао на нас, ни
устѣремљења нечастивих непријатеља, који ска-
чу на нас.*

*Ако бисмо заиста на стѣрах и губићак мислили,
добра се не бисмо удостојили.*

Ове речи патријарха Данила III косовским борцима, и данас су актуелне, јер нам прети исти непријатељ, устремитељ и нечастив у намерама. Оне спајају прошло и наше време; нашу са њиховом стварношћу.

Да ли је наш савремени живот мали у односу на раније, нпр. савременика Косовске битке, питају се многи? Мишљења су различита, а најчешће су: не постоји мало време и мали живот. У историји човечанства постоје само велика времена и припреме за та велика времена. Наше садашње време, дакле, може бити једно или друго. Ако оно само по себи није велико, онда је оно припрема за једно будуће, велико време, истицао је и др Јован Рашковић. У оба, дакле, случаја баш никако се не оправдава било какав песимизам.

Наше време је, по мом суду, ипак велико, посебно у вези са догађајима са српским народом. Џиновски напори и жртве, које смо често имали у својој историји, и сада се приносе за своју Отаџбину. Отаџбину не чини само земља отаца него и идеали, и врлине, и херојство, и светитељство, и обичаји, и светиње, и олтари, и умотворине, и ћивоти и гробови отаца. Тако схваћена Отаџбина у овом нашем времену одушевљава људе да се жртвују за њу, а жртвовати се могу само они који имају чисту душу. Српски народ, с Божјом помоћу, одбраниће себе од својих душмана ако најпре одбрани себе од оних који му загађују пут Богу и српској сопствености. На жалост, та нас мука управо сада много мучи.

14 Вредновање дела др Јована Рашковића.

II

Трула олигархијска власт Млетачке Републике у 18. веку одлучила је да прекине сваку везу са Србима и њиховом Црквом у Далмацији брисањем српског имена у Далмацији. То се могло постићи, по њиховом плану, најпре брисањем православне вере и Српске православне цркве, која је била за православне далматинске Србе једина национална организација.

У том најкритичнијем времену појављује се епископ Симеон Кончаревић, учена и снажна личност. После њега следују архијереји: Јосиф Рајачић, потоњи патријарх српски, Стефан Кнежевић, Никодим Милаш и други. Народна песма је овековечила Стојана Јанковића, Илију Смиљанића, Јована Синобада, попа Петра Јагодића – Курицу... Културна и политичка историја забележила је имена: Божицара Петрановића, архимандрита Герасима Зелића, Саве Бјелановића, Онисима Поповића, Душана Баљка, Симе Матавуља, Бошка Деснице, Мирка Королије и других.

У том времену нарочито је обраћана пажња на опште прилике, на општи верски и политички положај Срба на овом простору, нарочито у унутрашњости где се налазе многа српска насеља, његове цркве и манастири, као и духовни центри далматинских Срба.

Само епиграфска грађа у шибеничком православном гробљу показује колико је било овде људи који су, створивши материјална добра, имали много виших побуда и много искрене, здраве љубави према свом народу, његовој просвети и општем напретку. Ту су сахрањени оснивачи и мецене првих словенских школа на Јадранском приморју, покретачи првих листова на народном језику, људи који су чували фолклор, народни језик, борили се за потпуну политичку и духовну слободу свога народа.

„Било је ту великих људи који су служили на част и своме српском имену и своме родном граду“, вели др Душан Кашић.

III

Неумитни ход најновијих драматичних догађања по српски народ у Далмацији, избацили су врло високо др Јована Рашковића, лекара-неуропсихијатра и академика Српске академије наука и уметности.

Као и сви велики људи из било које области стваралаштва, и др Јован Рашковић се напаја живом водом на непресушним изворима душе свога српског народа.

Ја нећу износити биографију доктора Рашковића, нити научни рад на пољу његовог животног позива. Био је самопрегоран до крајњих могућих граница, снажан и велик човек, храбар и неустрашив, богољубив и родољубив. У поратном времену, српски народ у Далмацији се углавном држао манастира и парохијских цркава, а др Рашковић би са једном групом људи залазио у народ, посећивао људе и разговарао са њима. Ретке би биле светковине на којима он не би био.

Српски народ је и у овом времену напрегнуо све своје снаге зарад српског верског и националног одржања. Верски и национални дух православних Далматинаца осетио је величину, духовну снагу и интелектуалну способност др Рашковића, па је без икаквог преомишљања пошао за њим, поклонивши му своје потпуно поверење и љубав. Највеће грубости које доживљава потицале су од човека, и оне су биле најчешће смрт за све његове радости.

Када је коначно онемогућен да даље ради и опстане у Шибенику, настанио се у Београду, продуживши свој рад и бригу о српском народу у Далмацији, и шире. Велику сатисфакцију за рад имао је др Рашковић нарочито у томе што је духовно повео многе људе у Далмацији, што је био познат не толико по величини, колико по срцу, по љубави, по жртви.

Када бих се год са њим сусрео, разговарао или његове беседе слушао, стицао сам утисак да он није само живи ходећи крст, него и смирени носилац свог животног крста. Исто тако закључивао бих: његове теме нису увек уско стручне, него и широке: антрополошке, онтолошке и друштвене са свима својим проблемима, како их је он видео као психијатар и психоаналитичар. „Њега занимају односи вође и масе, националног менталитета и карактера, корени савремене масовне мржње и насиља...“, вели др Жарко Требјешанин.

Ово се нарочито испољавало у последњој деценији његовог живота, у многим интервјујима, преко штампе, радија, телевизије, као и у непосредним обраћањима својим многобројним поштоваоцима на зборовима и јавним трибинама.

Свој крст је стварањем СДС понео још енергичније и носио га не штедећи себе. Он се, несумњиво, на разне начине, а нарочи-

то својом бритком речју, успротивио „сили и власти“ греха. Рекао бих: ово се све кретало донекле у два правца. Први је – треба поражавати силу греха речју и делом, а други – све његове активности прате и контролишу историјске снаге.

У свему овоме важно је напоменути да као што се мисионарством Цркве не може успоставити Царство, већ само наговестити његов долазак, тако ни др Јован Рашковић на политичком плану није успостављао, већ само наговештавао оно време које је долазило и дошло са свима својим бруталностима по српски народ у целини. Он је наговештавао да ће српски народ бити поново у прилици да брани свој образ, свој голи живот, своје огњиште, све оно што му је највредније и најзначајније. Везано за други део ове моје опаске, напоменуо бих да је говорио: „Узроци и творци свих несрећа по српски народ убрзо ће се показати“, чему смо ми већ сведоци. Али његово је и ово: увек се из свенародног страдања рађају радост и нада. После распећа мора доћи васкрсење. Нема сумње, у свему овоме морални императив налаже и у времену када страдамо да није довољно држати се само радости и наде у слободу, него целокупног живота из „теологије Крста“.

IV

Још бих се задржао на једној реченици др Рашковића која гласи: „Слобода је услов несметаног цјелокупног раста личности и духовног благостања“ (Нарцизам, ст. 61).

Православна духовност је услов за несметан раст личности и духовног благостања, тј. слободе о којој говори др Рашковић. Хришћанска слобода је читава лепеза начина којима је људски живот освећен.

Блаженоупокојени о. Јустин пише: „Више од свега воли се слобода. Она се састоји у доброти, нежности, у љубави. А зло, а мржња – то је ропство најгоре врсте. Робујући њима, робује се смрти. А има ли страшнијег ропства од смрти? У такво ропство одводе људи, ти измишљачи и творци зла, грубости и мржње.“

Слобода, која нам постом и подвизима – а и научни рад правилно усмерен јесте подвижништво и аскеза – омогућава учествовање физичким и свим духовним способностима у божанском животу, даје се и прима у разним видовима духовног вођења, и врхуни у аутентичном стварању новог живота Духом Се-

тим. Ово је нарочито потребно имати и у себи носити онда када широки друштвени слојеви живе ван Цркве. Међу њима су не само неверујући, него и масе половичних хришћана, па и оних који Цркву никада нису познали.

Међутим, за др Рашковића је од велике важности проучавање питања односа Јеванђеља и културе. За њега је култура духовно и материјално стваралаштво свега народа, као део црквене стварности.

Култура значи страдање? – рећи ћете. Да, култура у истини је страдање, и то велико, но значи и радост: „радост у изналажењу, радост у стварању, радост у надметању, радост у зидању нових облика живота и нових комбинација снага“, вели еп. Николај жички.

V

И на крају, др Јован Рашковић је не само велики у теорији као научник, него је исто толико велики и као практичар. То је човек колико од мисли и пера, толико и од дела. Он је из својих дела, иако није богословски образован, показивао своју хришћанску веру. Истина, он није без великих претходника и није пошао неутрвеним путем када је почињао своју издржљиву службу човечанству. Он неће остати ни без великих последовалаца. Велика породица медицине, надам се, срећна је што је имала једног таквог члана високе научне ерудиције. У нашем времену неуропсихијатри заслужују посебно место и Богом су дани за ове прилике.

Др Јован Рашковић је имао звање, знање и положај службе тешке и заморне. Иако научник високог ранга, себе је ставио у положај слуге свима. Заузимао се за све тужне, недужне, понижене, увређене, гладне, беспризорне, уцвељене, намучене, ојађене, болесне, за све који су његову помоћ тражили. Он се држао оне јеванђелске поруке: „Ако хоћемо да господаримо, морамо служити“.

Његов живот и рад пратила је и његова света Црква, па је нашла за сходно да буде одликован орденом Св. Саве првог степена 18. фебруара 1990. године.

Епископ даламтински Николај

„ИЗРАИЉУ, ПРОПАСТ ДОЛАЗИ НА ТЕБЕ!“¹⁵

Ми Срби налазимо се земљописно између Истока и Запада, а идејно стојимо изнад Истока и Запада. То је случај са целим Балканом.

Која је то сила што нас уздиже да не будемо идејно између, него смо изнад Истока и Запада. То је вера православна и само вера православна.

Ми смо у рату и са Истоком и са Западом. Блажене успоме-не владика Николај, сагледајући положај Балкана, готово про-рочки вели: „Балкану прети смрт од глади, због многих брбљи-вих језика који га именују између. Или ће липсати од глади изме-ђу Азије и Европе, или ће га једна од тих сила прогутати ако се не буде дигао изнад Истока и Запада. А пао је на тај начин што је направио колевку за три зла детета које је родила Европа и љуља их: дарвинизам, ничеизам и марксизам.

Када говоримо о Истоку, мислим на две групе народа: муха-меданце (а то је је једна јеврејско-хришћанска секта) и на бра-мо-будисте. Кад говорим о Западу, мислим на кућу унутра поде-љену на два дела: на папизам и антипапизам (у разним облицима протестантизам).“

Овде с правом треба поставити питање: а где су Срби и остали православни балкански народи? Највише на стратишти-ма појединачног и масовног страдања и од источних и од запад-них суседа. Треба ли набрајати имена страдалника? То би нас да-леко одвело и био би то веома дуг списак каквог свет до сада ни-је видео. Поменућу само групно страдалнике пећке, црногорске, охридске, албанске, пелопонеске, трнавске, студеничке, јасено-вачке, пребиловачке, ливањске, велебитске, пашке и многе дру-ге кроз векове.

15 *Беседа њед њосланицима Рејублике Срјске.*

Сви су они поругани и попљувани били од непријатеља Часног крста, као Христос од Јевреја. Сви су са својим крстом пошли на Голготу, са трновим венцем на глави и са мржњом ода свуда.

Све ово што се Србима у бившој Републици Босни и Херцеговини дешава, као и у Хрватској, није ништа друго него наставак мржње и злодејствовања наших древних непријатеља.

Ми верујемо да су сви православни страдалници, одгурнути од ненавидјашчих као последњи, од Бога прихваћени као први. Тако су они целим својим духом и свом својом душом стајали и данас стоје изнад Истока и Запада, а никако између.

Код нас Срба има нешто занимљиво као упоређење са страдањима Јевреја у њиховом седамдесетогодишњем вавилонском ропству.

Наиме, седамдесет година после пропасти на Косову 1389. г. потпали смо у ропство источних јеретика. Седамдесет година после Другог устанка ослобођени Срби су пали у потпуно ропство западних јеретика. Овде мислим на идејно ропство: духовно, интелектуално, морално, политичко и културно. И опет нас несрећа сналази после седамдесет и коју годину од 1918. родине када доживесмо слободу и извојевасмо победу над појединим западним силницима.

Само да подсетим: Турци су (1867) предали кључеве од градова кнезу Михаилу, а ми бисмо после 163 године у Републици Српској требало да предамо кључеве Турцима од наших градова, а сходно мапама како их скројише западни моћници. Поред овога морам поменути: кнез Михаило је почео први предавати кључеве српске духовне самосталности Западу. Те кључеве, на нашу велику жалост, држи у својим рукама и царује над нама, чему смо и ми сведоци. Испуњавају се речи старозаветника: „Оцеви једоше кисело грожђе, а синовима трну зуби“.

Знате ли ко се бунио против ове предаје? Бунили су се српски свештеници са својим сељачким народом. Кроз цео деветнаести век српски свештеници су чинили све најбоље да се: „Бранимо од трулог Запада.“

Српски свештеници и српски сељаци су много нападани од јеретичког Запада, као и сада што вас нападају. Свештенике су називали „русофилима“ и „назадњацима“, а сељаке „непросвећеном масом“.

Ова страдања нису била толико од Немаца, Аустрајанаца и других из њихове средине, колико од наших синова школованих на Западу. Ови су представљали бесну клику и безбожну масу агената западне „културе“, „просвећености“, „прогреса“. Све што је српско одбацивали су као турско.

Овај свет осећа велику опасност од немира, са истим узроком немира Адама и Еве када су окренули леђа Богу, а лице сатани. Исти је немир као немир Каинов када је убио брата. Исти је немир као немир Ахитофела, који издаде свога господара цара Давида и на крају се обеси, те Јуде који исто учини са својим Учитељем, па баци прљавих тридесет сребреника и обеси се у Кедронском потоку. Такав немир се осећа и на Истоку и на Западу, и рекао бих, нарочито на Западу, јер су стављени под знак питања и Бог, и душа, и морал, и брак, и породица, и друштво, и држава, и овај свет и онај свет. Због свега тога није чудо што смо и ми Срби у Републици Српској и шире стављени под један велики знак питања.

Господо посланици,

Све ово рекох пошто се данас налазимо пред судбоносним одлукама о нама самима, а верујте и шире. Рекох вам ово да бисте још боље сагледали где смо и како да кренемо даље.

Рекох да бисте схватили оно што смо увек доживљавали: мука је прекретница за вечни, стварни небески и земаљски свет. То је стање ослобођавања душе од телесних тежњи, страсти и пожуда. Она код Срба није у негативу, у апатији, није у песимизму; она је у позитивној врлини, херојској љубави према вишим циљевима, љубави која води до самозаборава. Суштина ове вере је у борби за велико сутра, вечно и стварно, у несаломивој нади која води Богу. Она није самоубилачка. За њу је самоубиство највеће зло. Напротив, она је ведро, оптимистичка и ствараљачка, јер преко оволиког несебичног трпљења и оволиког самозаборава води у посвећивање Богу које наш народ доживљује и које је небески опевао.

КО БЛИЖЊЕМ ДАЈЕ, БОГУ ПОЗАЈМЉУЈЕ¹⁶

Сваком човеку дата су од Бога два поља делатности: за свој дом и за ближње, друге. Свакоме народу такође су дата два поља рада и бриге: за себе и друге. Кома је дато више, од њега се више тражи, тј. више бриге о себи и о другима.

Шведски Комитет спаса подигао је овај Прихватни центар Соколац. Овај прихватни центар је намењен онима који су остали без свога топлог дома.

У оваквим скрбним и тешким временима судба од свакога тражи да свој дом најбоље уреди и да помогне другима који су у невољи.

Господо дародавци, и српски народ је увек добро чинио друге. Кућио је куће другима у даљним земљама, по судби Божјој.

Тако су радили и тако су се понашали и када су у својој земљи и када су далеко од својих огњишта.

Дозволите ми да поменем само два имена и умна човека који су много добра оставили, не само народу где су живели и радили. У Новом свету, у Америци, генијални Срби заузели су места управо у првом реду. Широм Америке и целог света познато је име сина православног свештеника Николе Тесле, који је отац енергетике, и Михаила Пупина, који је отац комуникација. Ја овде нисам поменуо ни једно име наших великана из ранијих времена који су остали да живе кроз своја остварена дела.

Овај гест Светског комитета спаса је гест служења Богу преко људи у невољи, гест домаћински, гест најхрабријег; једном речју, гест најдушевнијих и најплеменитијих људи, најплеменитије државе.

Тим путем идући многи милиони људи ушли су у Царство небеско, стигли пред лице Божје. Међу њима су многи и из српског рода. А српски народ не само што је постигао управо изне-

16 Реч на ошварану и освећењу Прихватаој центира на Сокоцу.

то, него и овде служећи Богу, постигао је и ово: за преко 800 година свог православног живота није имао ниједан верски рат, нити економски рат, ни туђинца за владара у време своје слободе. Само то је довољно чудо за народе на Бакану и у Европи. Створио је велику и утанчану културу живота и рада. Довео је у хармонију оно што се зове индивидуално и колективно. Постигао је човечност и душевност, да и свога слугу рачуна у кућну чељад и последњег просјака ставља за своју славску трпезу. Постигао је да домаћински брине о суседним народима и о целом човечанству, молећи се Богу широкогрудом молитвом: „Помози, Боже, свима па и нама.“ Постигао је да има сразмерно више славних људи и жена, више светаца и хероја, више одсудних мегдана по Балкан и Европу, него ма који суседни народ.

Међутим, све ово није најважније у српском народу. Најважније је што је постигао да кроз Христа дође до сазнања о смислу, путу и циљу човекова живота на земљи. Кроз ово све постигнуто, а нарочито кроз ово последње, српски народ, у великој благодарности држави Шведској и шведском Комитету спаса, уме да цени и процењује од колике је важности све ово што сте учинили и подарили, нарочито у овом времену великих моралних криза у свету и код нас, у времену када смо поругани пред светом.

Много нам је стављено на образ, савест и душу. А да ли је то све тако, то најбоље зна Онај Свезналац горе, пред ким се ничија дела неће моћи сакрити. Још једном вас са благодарношћу уверавамо: ово што сте учинили за овај народ, што сте му дали, Богу сте позајмили, а ми Срби кажемо: „Благо оном ко Бога има за дужника“.

„СА ИСТОКА – СВЕТЛОСТ“¹⁷

Као што следи дан ноћи, тако је у српској историји слобода следила ропству. Следило је Божје миловање Божјем карању. Кад год смо, бујицом слободарске радости, заборављали на ослобађање душе од злобе, лењости, себичности, гордости, немилости, локализма и других негативних појава, слобода нам није била потпуна, нити са мирисом унутрашњег мира. Ово ослобађање треба чинити из много разлога, а понајпре из страха пред Богом и историјом свога народа, коју смо увек мудро исписивали и још мудрије преживљавали.

Велики руски писац Достојевски је писао: „Најпре љубав, па логика“. Тим методом се увек руководио, па је велика дела написао и свету оставио.

Тако је и Србин чинио, увек руковођен делима својих великана, првенствено Светим Савом. У овом пресудном времену, када нас готово сви оставише, стари пријатељи пријатељство заборавише, ми Срби у бившој Босни и Херцеговини остављени смо сами себи и овом светосавском и достојевсковском методу.

Идеал Светога Саве је био – ослободити Српску цркву и српску државу од сваке спољашње власти. Створити од Срба један народ, тесно саткан и чврсто сједињен у једном духу, једној вери и једној моралној и националној дисциплини. Ово дело је Свети Сава успешно завршио. Бог му је помогао и „не бијаше ништа што је овај светац од Бога тражио, а да му Бог није даровао“. Благодаречи тој независности одасвуда, српски народ је био оспособљен да ствара и да страда као ретко који од хришћанских народа. После овог Савиног дела, српски народ је схватио колико је независност слатка, али није лака. Српски народ је схватио да је слобода као бело прострто платно, па када се упрља, пере се једино крвљу.

17 *Пройовед на Свейоџ Илију на Сокоцу.*

Ова брига Светога Саве није застарела. Она је увек била и у нашем времену је актуелна и за духовника и за државника, и за просветног радника и за војника, и за одрасле и за младе. Ово је природно и логично. Ово се код Срба развија у концентричном кругу, а Христос је увек у средини. Ова струна је увек звучала и у срцу и у уму српског бића. И данас ништа мање не звучи него као у прошлости, и сваку српску бригу прати молитва, труд и делање.

Свети Сава се бринуо да све започето оствари и доведе до савршенства, па је у свему томе узор нама. И ми морамо тако чинити, нарочито у овом времену искушења.

Нама не могу бити узор они који нам намећу санкције и друге несреће. Страдали смо кроз векове, али смо увек чували своју веру и образ народни. Ударани смо и по имовини и по телу. Ударани смо данком у крви и проливањем крви наше, али нам је Бог сачувао душу. Заиста, ко проучава историју српског народа, долази до сазнања до какве је пропасти долазила српска држава и са њом њен народ, у коликом броју су Срби гинули, мучени, и у ропство одвођени. Право је чудо Божје да још постојимо. Никада се у својој прошлости нисмо подизали на европским учењима, философијама, култури и трговима. Ми смо се из пепела дизали само вером у Бога, у милост Његову и у свете његове. То нам је пут и наук за данашње време, које је дошло после великог духовног, моралног и националног пада српскога народа.

Ми живимо у смушеном свету, преоптерећени механичком цивилизацијом, страхом и грехом, несигурношћу и збуњеношћу.

Овај свет чезне за надприродном силом, јер није стално у контакту са Богом и светим људима.

Свети људи су духовни хероји, носиоци Христове моћи и премудрости. Нека нова поколења траже стара поколења, да би са свима светима били једно поколење, једна Божја породица. Цео хришћански календар је један дан, једна светковина. У Цркви нема ништа сувише старо или сувише ново. То су поимања и сазнања оних који су души својој нашли мир, који допире до неба и шири се до сваке створене душе. За такве је српски песник рекао „Благо оном ко до века живи, имао се рашта и родити“.

У 19. веку, када је руска интелигенција тражила светлост од Запада, а Запад од земље, један њихов и наш светитељ, свети Серафим Саровски, јавља се међу њима као светлост са Истока. Како су се на Западу, као и многи Руси, смејали животописима

светитеља, свети Серафим је потврдио да је све могуће што се у старим животописима сматрало преувеличаним.

Он није био учени богослов, а знао је све.

Није учио медицину, а лечио је људе од свих болести.

Није имао деце, а милиони су га називали својим оцем.

Није имао имовине, а обогатио је многе.

Није имао власти, а владао је над свима.

Није себи призивао, већ је привлачио љубављу.

Није постављао трпезу, а сви су се ситили посматрањем његовог лица.

То је особина сваког светог човека, па и данашњег светог пророка Илије, чији спомен славимо сви, а овај град посебно као своју Крсну славу. Честитамо слављеницима и, дај Боже, да овај дан много година дочекују у миру и спокоју, у радости са пријатељима и са пуним српским домаћинским срцем.

И на крају, благодаримо Богу што је увек невидљиво пратио оце наше и све који су нам на власти – преговараचे наше који све чине да нам српско сутра буде лепше, топлије и мирније. Господ је наша светлост у тами, снага у слабости, богатство у сиромаштву, радост у жалости. Он помаже да сви скупа будемо заједно својим тешким радом, љубазним срцем и душом пуном молитве, корисни својој новој отаџбини.

Он надахњује добром вољом и духом братског јединства све нас да изградимо што желимо и за што се боримо. Он нам је дао мудрост да чувамо и сачувамо непроцењиву духовну баштину праве вере и поштеног живота, предајући све то својим синовима и кћерима. Њиме смо очували и њиме живи дух традиционалне српске храбрости, да се боримо за слободу и правду, да жртвујемо, кад устреба, и своје животе. Захваљујемо Богу за све што нам даје, па и за ово данашње славље, са поновном честитком:

Срећна и Богом благословена Крсна слава свети пророк Илија!

Митрополић дабробосански Николај

ПЛАМЕН КУЛТУРЕ НЕ ГАСИ СЕ¹⁸

Господине директоре,

Вама и Вашим сарадницима најсрдачније честитамо овај јубилеј – 150 година од постанка и рада Народног музеја у Београду.

Ми се придружујемо и честиткама упућеним поводом и многобројних других културних манифестација које је музеј уредио доносећи име српско са свом његовом духовношћу и културом.

Задатак је ове установе стално произношење процветалих Божјих дарова личности особите даровитости, како пред нашу тако и пред страну јавност. Произашле гране из овог стабла стварају могућност за нова рашћења, цветања, процветавања и рађање слатких плодова. Тако је Народни музеј од свог почетка до данас упутио многе поруке и поуке свету, и тешко их је све сада поменути.

Чинећи тако ова установа је доживљавала своје подмлађивање и приближавање сваком српском нараштају. У свему овоме важна је и порука Музеја коју сваки посетилац може ишчитати и која отприлике гласи овако: „Нека се човек живљењем подмлађује, умирањем не заборавља, слободу крвљу откупљује, мученички и подвижнички пламен на поколења преноси“.

Велика је срећа, г. Директоре, и радост Музеја што у овом времену кризе вере, морала и ауторитета, јавности произноси јунаке вере и светости, што представља оне најбоље, најплеменитије, најправедније, најсадржајније, најкреативније.

Преносећи Вам благослов и поздраве Његове Светости патријарха српског Павла, захваљујемо на додељеним признањима како Његовој Светости, тако и његовом Преосвештенству епископу далматинском Лонгину, као и мени мало заслужном на овом пољу рада. Молимо се свемогућем Богу да вама подари још

18 Реч на обележавању 150-годишњице Народног музеја у Београду.

већу духовну снагу и пожртвовање како бисте српском народу показали још већа блага. Нека би искре Ваше заљубљености у посао који обављате, палиле срца и душе српског народа новом вером, грејале новом надом, продуховљавале новом светлошћу и крепиле новим снагама.

Миѣройолиѣи дабробосански Николај

БРЕМЕ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СЛУЖЕЊА¹⁹

*Ваша Светиости,
Ваша Високопреосвеищенства,
Ваша Преосвеищенства,*

Мени је 20 година од избора за архијереја, а мојој сабраћи епископима Јефрему и Василију 15 година.

Овим скромним ручком ове годишњице обележавамо, а све Вас, браћо, молимо да нас имате у Вашим светим молитвама, као и до сада. Велики број архијереја који су нас бирали, нису више са нама, па се ми данас у молитвама сећамо њих и кажемо: „Царство им небеско!“

Верни јеванђелским идеалима још из родитељског дома и у тренутку избора, ми смо се одазвали позиву Светог архијерејског сабора и прихватили се тешког архијерејског бремена. То је било и велико признање наше Цркве и народа српског наше подобности и одговорности у овом делу Божјем. С великим страхом прихватисмо позив Светог архијерејског сабора и са љубављу служимо својој светој Цркви и српском народу како најбоље знамо и умемо.

Сва тројица смо рођени у Босни, у Крајини. Када помислимо колико је људи покропљено освећеном водом у српским земљама, па колико домова, њива, стада, пчела, па колико је тек проливено крви у Босни и Херцеговини и у другим српским крајевима и земљама, колико вапаја и суза проливено, – уверени смо да је наша земља света земља. То уверење пружа снагу нашем архијерејском служењу, да светој земљи не може одолети ни безбоштво, ни лаж, ни насиље, ни вулгарност, ни бруталност завојевача, нити икаква несвета привремена сила.

Свету земљу држи Бог својом моћи и својим благословом. Њој се не може одолети, и што је више мучеништва у њој, то је она чвршћа и светлија.

¹⁹ Слово поводом 20-годишњице архијерејске службе, одржано у саброској шрифарији у Београду 1993. г.

Као и раније, тако и у овом времену, ми смо сведоци: немилосрдно нас терају са гробља, шибају нас страшно, али нам још речи не стају у грлу. Гробови су нам неопојани на много страна, а мајке, неутешене благом утехом, буне се у људској срџби.

Јован Дучић, највећи лирски песник код Срба, каже: „Иако босански сељак не зна где почиње и где свршава његова Босна на мапи, он зна где почиње и где свршава историја његове крви и где су по тој земљи била његова вековна бојишта против странаца.“

Па када је данас тако, а јесте тако, Срби у Босни и Херцеговини, односно у Републици Српској, виде спас од даљих прогона, зулума и убистава, само у заједници са свима осталим Србима.

Наша је дужност, Ваша Светости, да српској земљи и у њој св. Цркви служимо, да њена верна чеда благосиљамо и поучавамо са страхом Божјим и трепетом. Да се нигде не огрешимо, ништа од Јеванђеља не одузмемо, а што више јеванђелског добра додамо.

Митрополић дабробосански Николај

ТРЕЗВЕНО У РАТНИМ ИСКУШЕЊИМА²⁰

*Браћо свештеници и
господо саветници,*

Ово заседање Савета одржавамо у манастиру Крки. Више од пет месеци обитавам ван свога дома, као што и неки наши свештеници и многи верници. Време у коме живимо ратно је, па самим тим и врло озбиљно.

О приликама у Епархији, где су хрватске власти, готово да немамо вести о храмовима и осталим црквеним здањима. Оно што је најгоре, не знамо шта је са нашим верницима. Знамо да има избеглица, да их има у затворима, а и мртвих. Црни облак тиранства над српским народом у Хрватској поново се надвио са још већим неприликама него што су биле у Другом светском рату.

Догађаји се одвијају таквом брзином да их је немогуће пратити сталожено и мирно.

Ово заседање Савета одржавамо са умањеним бројем саветника. И да смо хтели да их позовемо, нисмо имали начина како. Не зам како би дошли и кући се вратили да су били позвани.

Пошто нам је све у Шибенику, седишту наше Епархије, ни отуда нисмо могли добити материјал неопходан за ово заседање.

Ипак, Богу хвала и за овако. Овог пута радићемо како можемо и најдобронамерније. Што је најважније, овде смо у слободи, без великих притисака са стране. У другим епархијама у Хрватској за ову годину неће се моћи урадити ни оволико.

Ја сам радостан и свима захвалан, што Вас видим у оволиком броју. Из предмета које смо припремили за ову седницу видећете како смо пословали. Наше пословање је било и одвијало се под тешким околностима.

Његова Светост Павле је захвалио на нашој честитци са прошлог заседања на његовом избору и устоличењу у трон срп-

²⁰ Слово на седници Епархијског савета Далматинске епархије у Крки 1992. г.

ских патријараха и упутио је свој благослов. Нисам у могућности да вам прочитам текст захвалнице, па вас овако обавештавам.

Ове године упокојише се потпредседник Савета инж. Љубо Ковачевић из Шибеника и Александар Плавша из Сплита, члан Савета. Тако нам на овој седници предстоји избор председника...

Епископ далматински Николај

ДЕЛО СВЕТОГА САВЕ – ВЕЛИКО НАДАХНУЋЕ²¹

Бог је Стевану Немањи и његовој супрузи Ани подарио и треће мушко дете, иначе чудо од детета, лепо и бистро. На крштењу му дадоше име Растислав, а сви су га звали Растко. Што је Растко више растао, све је више био вољен, не само од својих старијих родитеља, него и од све уже родбине и целе државе.

Срећни родитељи пазили су дете с нежном љубављу и свечастним поштовањем, као да га нису ни родили, већ као да је послато са неба. Многи су поверовали да ће то дете бити нови знак свету.

Васпитавали су га најбољи учитељи. У учењу и владању био је понос својих наставника. По напуњеној петнаестој години, отац Немања му даде једну покрајину у Зети како би стицао искуство у управљању и администрацији. Отац му додели неколико државника и официра да га упућују у кнежевским дужностима и војним вештинама.

Растко је ревносно и пажљиво пратио упутства својих старијих. Није избегавао ни понеке пристојне разоноде са својим млађим другарима. Увек отворен, љубазан и живахан, ишао је с друговима на јавне игре, у лов и нарочито на војне вежбе. Уместо да троши време на сујетне разоноде, читао је озбиљне текстове и књиге које му је отац набављао, нарочито оне из религије и историје. Редовно је присуствовао богослужењима у цркви, молио се, постио, причешћивао и давао милостињу сиромашнима.

Сви су се дивили његовој чедности. Био је омиљен због необичне племенитости. Чак у својој раној младости, а не само касније, волео је да дубоко и много размишља о вери. Ово не значи да није волео рад. Напротив, био је веома вредан и извршавао је своје обавезе врло савесно. После рада, у слободним часовима,

21 *Предавање на свейосавској академији.*

најрадије је размишљао о великим тајнама човековог битисања и судбине. Ове две урођене особине код Срба створиле су најмудрије и најјаче личности којима је родоначелник Свети Сава. Он је прихватио и у нечем на моралном плану допунио изреку кинеског мислиоца Конфучија: „Лако је радити, тешко је мислити“.

У својој седамнаестој години Растко је сагледао сву таштину овога света и, без пробања светских уживања, осетио је њихов бол и низак крај. Без иједног озбиљног греха, на другима је посматрао њихово разарајуће дејство. То га је довело у Свету Гору, у манастир Русик где се замонашио и добио име Сава. У Русику је остао неколико месеци, а затим пређе у грчки манастир Ватопед, један од великих грчких манастира где је остао пуних деветнаест година.

Овај боравак у Ватопеду био је по њега од непроцењиве вредности. То је био, пре свега, царски манастир, манастир где су византијски цареви долазили, одседали и одатле предузимали своја поклоничка путова по Светој Гори. Овде је добро научио грчки језик. Користио је веома богату библиотеку о Светим оцима Православне цркве, и то на оригиналном грчком језику. Тамо је као на изложби могао посматрати и учити се префињеној византијској цивилизацији. Зато Савин долазак у Ватопед није био његовим избором, него далековидошћу Божјег промисла.

Тако, стекавши велико духовно искуство, Свети Сава се јавио у српском народу као велики неимар, дипломата, подвижник, управитељ, миротворац, пастир, проповедник, писац, просветитељ, пројавитељ, архипастир, поклоник, другим речима – светитељ.

Пројавитељска и просветитељска мисија Светога Саве

Шта је Свети Сава у нама потврдио и утврдио? Потврдио је и утврдио веру православну, увек савремену и нову. Он није усађивао у нас никакву другу веру до ону којом је себе тако високо уздигао до неба. Ово сви знамо, како што знамо да је његов и наш Бог сав потврдан, а нимало одречан; сав позитиван, а нимало негативан; сав истинит, а нимало неистинит; сав Он – Онај који јесте. Он нам собом показа све што је у нама и њему потврдно, што срце људско бележи, а неће се преварити.

Срце тражи по њему потврду бића Божјег, потврду љубави Божје, потврду живота вечног, као и потврду живота по Богу и у Богу. Срце је мост између земље и неба; оно није само орган крви, него и орган духа.

Међутим, у нашем времену, људи малих духовних способности а великих материјалних преокупација не наслањају се много на потврде срца, смеју му се и одричу све оно што је највредније у њему. Тако смо дуго слушали, па чак и дебеле књиге су написане, да је православна вера, вера светосавска, непотребна српском народу пошто је простачка! Да ли је вера српских царева и краљева простачка? Да ли је она вера простачка која је у несаломљивом отпору одржала тридесет колена српских? Зар је простачка она вера која назива људе децом Божјом? И бори се за слободу њихову. Зар је простачка она вера која проповеда љубав међу свима народима и пријатељство?

Наш народ каже: „Коме је свет скуп, томе је Бог јефтин“. Ко се заплете у паучину ствари, тај губи вид за прави свет слободе. Наша је вера и њом Православље – вера слободе од деспотизма људи, од деспотизма ствари, од деспотизма од самог себе. Затворити православну веру у границе једног народа или једне области, исто је што сунчану светлост закључати у један метални ковчег. Може ли се то? Како се може ограничити вера православна и код нас Срба – Светосавље, које није ништа друго него Православље, да не светли целога свету? Ако не светли целога свету, никоме не светли. Ако не греје љубављу све, никог не греје. То је закључак који је Свети Сава увек имао у виду, и он је бескомпромисан.

Свети Сава – отац Цркве и школе у Срба

Светитељ Сава је утемељитељ Српске цркве и наших школа.

По њему је Црква Христова живи организам, састављен од живих ћелија, својих чланова. Сваки њен дан је орошен сузама покајника и клицањем победника. Црква води битку, а победиоци борбу. Победиоци могу изгубити борбу, а Црква никада не губи битку. Она је кроз минулих 20 векова црпила и црпи снагу од Оснивача Цркве Господа Христа. Уз то је још креплена, просвећивана и руковођена присуством благодатнога и свемогућег Ду-

ха Божјега. Она још води битку, а датум завршетка битке је означен као завршетак времена.

Постојање и опстанак Цркве у тако дугом времену је право чудо света. Она, тај небески систем добра, истине и правде, у суштини представља саму нежност љубави и ангелску чистоту. Она се једино Њиме (Христом) могла одржати сталним обнављањем, расти и ширити се у незнању, грубости, идолопоклонству, мржњи и прљавости земаљској. Она је као најнежније цвеће усред набујалог корова, и коров не угуши цвеће. „Светлост се светли у тами, и тама је не обузе“, вели свети апостол и јеванђелист Јован (Јн. 1,5).

И не само то. Када наступе сви проречени ужаси на безбожни свет и када се земља буде тресла од ратова, Он (Христос) унапред предочава и храбри своје војнике: „Не бојте се, јер ја сам победио свет“ (Јн. 16,33), и када би цео свет устао против Цркве Он говори: „Гледајте да се не уплашите“ (Мт. 24,6).

Рекох, Свети Сава је отац наших школа на свим нивоима. Он је најпре српске манастире, међу њима и Хиландар, начинио оно што ми сада зовемо академијама, универзитетима. Створио је просветна огњишта. Бавио се и сам књижевношћу и науком. Крчио је пут ономе духу који прожима најбоља дела српске књижевности и науке. Узмите, на пример, његов „Живот Светог Симеона Немање“ и упоредите га са делима грчких агиографа. Одмах пада у очи велика разлика између њих и њега. Док Грци пишу сладуњава, реторично и сензационално, Свети Сава пише трезвено, стварно и искрено. Језик му је језгровит и једноставан без позе и фразе.

Он је и данас радостан када се у нашим школама ради на просвећивању ума и јачању сопствене воље, што су гаранте сушташће савесне одговорности на пословима које ће као одрасли људи обављати. Од малих способности школа ствара велике код оних који раде. Рад је за човека својеврсна молитва и поуздан пут ка постизању звања *ученик* кроз цео живот.

Благодарећи овој специфичној молитви (раду), Свети Сава је оставио дубок траг не само у духовној него и у социјалној култури свога народа. Његовом заслугом Српска црква постаје аутокефалном 1219. г., док је то Руској цркви пошло за руком тек половином XV века. Он настоји на томе да и Српска држава буде независна, те поставља свога брата Стевана Првовенчаног на

положај самодршца владара. Пошто оваква двострука еманципација изазива суревњивост суседа, Свети Сава се свесрдно труди да их умири, често и договором о ненападању, залажући сав свој ауторитет.

Познавајући менталитет свога народа, сматрао је да није довољно стварати услове за спољашњи мир. Преко је потребан и унутрашњи мир, двоструки мир: политички и друштвени. Схватавши добро и овај задатак, труди се да ојача симфонију – сагласност између духовне и световне власти. Измирио је завађену браћу Стефана и Вукана, ублажио је сталешку мржњу, чиме је у пуном смислу речи заслужио назив „миротворац“. Наш угледни књижевник Матија Бећковић рече: „Измирење браће је највећи посао који је обавио Свети Сава“.

Покосовство у светлости Светосавља

После Косовске битке прилике у нашој земљи биле су веома озбиљне и тешке. О српске земље отимао се Турчин, стигао је под Задар, северно под Беч и прошао Пешту. У свему овоме српски народ је тражио путеве за своју Цркву и државу. Речи Светог Саве: „Браћо и чеда, као прво молим вас, положивши сву наду у Бога, држимо се праве вере Његове“ – биле су увек на уму. Ова молба Светог Саве је прихваћена као програм очувања Православља и националног имена. Свети Сава и Свети великомученик косовски Кнез Лазар пролазили су кроз све врлети покосовских векова чувајући народ свога отачаства. Као Мојсије, они иду пред својим Израиљем носећи буктињу светосавске свести која се никада није гасила.

Свети ап. Павле поручује оно што се може применити је у овим временима: „Браћо, што год је истинито, што год је поштено, што год је праведно, што год је чисто, што год је достојно љубави, што год је на добром гласу, било која врлина, било што похвале достојно, то мислите“ (Флп. 4,8). Управо данас на Савиндан, мислимо на све наше претке, борце за све оно што је истинито, поштено, чисто, на добром гласу и похвале достојно, што оснажује и нашу садашњост, а њихови гробови нису раке, већ колевке нових снага.

Ми недавно прослависмо шест векова од Косовске битке, али многиименита књига српских страдалника и новомученика

пунила се, а и даље се пуни, новим страдалницима и новомученицима. Да, њихови гробови су колевке нових снага! То су гробови нових Лазаревића, Обилића, Поповића, Јанковића, Синђелића, Гавриловића. У овим деловима наше Цркве и народа ми смо на испиту били увек, па и сада. Не треба се овога плашити. Подвизи из наше прошлости дали су нам сразмерно више славних људи и жена, више светаца и хероја, више пресудних мегдана по Балкан и Европу, него ма који суседни народ.

Дух светосавља српског ширио се и кроз задужбинарство по суседним земљама, и шире. Највећи задужбинари у Румунији били су Срби и Српкиње. Најзнаменитији велики везири у Стамболу били су Срби. Највећи мађарски песник био је Србин. Неколико Срба војсковођа били су међу првима у Русији. На списку великих људи у Аустро-Угарској налазе се и Срби. Прва и највећа светиња у Албанији јесте манастир са моштима св. краља Јована Владимира код Елбасана. Прва и најглавнија светиња у Румунији су мошти свете Петке Српске у Јашију. Дворска црква са маузолејем у Курте де Арђешу, где се сахрањиваше румунски владари, српска је задужбина. Прва и најважнија светиња у престоници Бугарске је црква св. Недеље где су мошти светог краља Милутина. У непосредној близини Гроба Господњег налази се задужбина краља Милутина, посвећена светим Арханђелима, крсној слави Немањића. У грчкој Тесалији најчувенији су манастири на Метеорима, које су подигли Срби и у којима се налазе мошти Срба светаца и ктитора. Да не говоримо о Светој Гори, која се обновила и данас одржава благодарећи највише српској бризи и помоћи, духовној и материјалној. И најзад, и у наше време у Америци два наша човека Србина ушли су у ред десеторице најзаслужнијих људи за Америку: Никола Тесла је отац енергетике, а Михаило Пупин је отац комуникација, не само у Америци него и у свету.

Најновији догађаји у светлости Светосавља

Историја Срба је једно дуго путовање по трновитом путу. Једна физичка сила, чак двоструко или троструко јача, без моралне и духовне снаге, не би издржала што је у прошлости издржао српски народ. Три Турчина су се борила у чувеној Косовској бици против једног Србина. Нешто тако се догодило и 1914. го-

дине. Али српска душа за пет стотина година робовања страдала је и веровала. Страдање каткад слама веру. Међутим, српско срадање јачало је веру српског народа. Са вером је долазила нада, са надом снага; и тако су Срби издржали најтеже ропство икада забележено у историји!

Сви сте ви сведоци ових нових несрећа које су се сручиле на српски народ. Стари планови за политичком доминацијом од Берлина до Багдада оживели су поново. Српски народ је на путу и главна сметња остварењу тих планова, јер као што је у турско време пут са Запада преко српских земаља водио ка Константинопољу и Солуну а са Истока од Багдада ка Бечу и Берлину, тако би требало да опет буде. Још једна ничеовска теорија је данас актуелна: „Мали народи немају право на самостално постојање“.

Сви мали народи и државе морају се удружити у велику државу. Према споменутој теорији, она једино има право на независно постојање и способност за културно стварање. Када се каже да велика и снажна држава има право да господари над малим суседним државама, онда се прећутно прихвата мишљење да један јачи човек, исто тако, поседује право да господари над слабијим човеком. Када се учење о Надчовеку и вишој раси учврсти у људској свести, онда је врло кратак пут његовог остварења. Када се Надчовек наметне силом као идол човечанства, историја и култура тог човечанства биће срозани на канибализам Јужног мора. Какав тужан и трагичан ехо поеме Ричарда III: „Нека мишице наше буду наша савест, а мачеви наш закон“!

Ми смо се дуже од сто година очајнички борили против ове сурове и нечовечне идеологије: да мали народи немају права на живот и слободу; против једне идеје која је тако стара као Тамерлан и турски Султанат, тако стара као римска девиза „завади па владај“, па чак и као најсуровији нагон људски. Српски устанак је трајао више од 180 година, а ја верујем да је у својој завршној етапи.

Нећу претерати ако кажем да сви благодаримо Богу што смо рођени у светосавском подвижничком народу. То нам олакшава терете ненавидника, туђинаца, који олако примају све што до њих дође против нас. Имамо далеко више разлога да будемо и даље све честитији, уреднији, светлији, ревноснији и радоснији, него они чији су преци напустили оно што им је било најсветије и највредније. Научени од царског сина Св. Саве да изгарамо и чи-

нимо више него што можемо, испуњени смо на крају крајева радошћу и задовољством. Зато не можемо ни помислити да су наше наде уништене овим прљавим наметнутим ратом. Ми смо у прошлости издржали, преживели, победили. То је лекција из српске и светосавске прошлости нашој садашњости. Свети Сава никада свој народ није остављао. Он је са нама, као и сви остали српски великани. Они су са нама, као што смо и ми данас заједно са Светим Савом.

Митрополић дабробосански Николај

СЛОВЕНСКИ ЈЕЗИК – ЗАЈЕДНИЧКА ПОДЛОГА²²

У прво време по досељењу, језик Словена на Балкану мало се разликовао од прасловенског језика. У седмој деценији IX века света браћа Кирило и Методије превели су богослужбене књиге на словенски са грчког језика. Ти се преводи нису сачували у оригиналима, већ у преписима, од којих најстарији потичу из 1000. године. Језик на који су Света браћа превели богослужбене књиге називамо старословенски језик, за разлику од прасловенског. Као и сви други језици на свету, и прасловенски је имао своје дијалекте. Друге су разлике настале свакако нешто касније док су се словенске масе кретале према југу, или можда већ онда када су се усталиле на Балканском полуострву.

*Хладни о҃гњеви су мно҃ги и ѿремно҃ги учии҃ељи ве-
ре који ѿризивају свеѿ на ваѿришиѿе, на коме се
ни они сами не смеју да о҃греју.*

Еѿ. Николај.

22 *Запис о старословенском језику Свеѿе браће.*

СВЕТИ ГЕОРГИЈЕ – УЗОР БРАНИОЦИМА ОТАЏБИНЕ²³

Било је време у свету и грчко, и римско, и германско, и татарско и османлијско. Сада још не знамо чије је време на помолу.

„Све у свету има своје време“ каже писац библијске књиге Проповедник. Досељавањем на Балканско полуострво или у северније крајеве од овог полуострва, Словени нису имали своје време. Изгледа да су их суседи одмах осетили као опасне, па су стално разбијани. То се чини и данас. У тој великој породици словенских народа је и српски народ, кога је, као мало кога, пратила судбина непријатних догађања.

Срби су у прошлости имали светлих времена, и видели су нас као опасне. Дакле, имали смо крвавих зора и сунчаних дана, који су долазили и пролазили са последицама.

Срби су вековима трпели, и свет је њихово трпљење схватио као слабост.

Срби су вековима ћутали, а свет је њихово ћутање схватио као глупост.

Срби су вековима били слуга, а свет је то схватио као да они ни за што друго и нису него да буду нечије слуге.

Међутим, Срби нису трпели из слабости, него из стрпљења. Трпљење је за њих било чистиоштни огањ који их припрема за њихово време опет, за оно време које је било на помолу, а можда и за ово у коме смо сад.

Српско ћутање није долазило из глупости, него из смирености. Слушали су оне који су се правили паметнији и речитији од њих.

А када се почело стидљиво говорити о српско-турским ратовима, нарочито о боју са Турцима на Куманову 1912. године, о битки са Бугарима на Брегалници 1913. године, па о битки про-

23 Реч на јочешњу школске године кадетца Војне академије.

тив Аустрије и Мађара на Руднику и Церу 1914. године, тада су се против малог српског народа удружили Турци, Бугари, Аустријанци и Мађари, заједно са њиховим господаром Немцима, да би нас покорили и истерали са сопственог огњиша. Тада смо прошли Албанску Голготу, Крф, а многи остали у Плавој гробници. Стигли смо до Солуна и кренули у слободу са Кајмакчала-на 1918. године. Малом српском народу дивео се цео свет, а Церска битка је ушла у све војне енциклопедије света и приручнике војних академија. Шапутало се стидљиво и о подвизима Срба у Другом светском рату, док се свих 45 поратних година међусобно питало: „Шта то Срби хоће?“

Ево, у последње време, заједно са својим сателитима, решише да нас поново ставе тамо где нам је, по њима, место. Ви се, господо питомци, у овој школи припремате да ово све изучите и следеће знате:

Ми смо највише служили Млечане, Турке, Аустро-Угаре, Немце, а да и не говорим о ранијим временима када смо „мање“ служили другима. Дакле, српски народ није газио по ружама и китио се ловоровим венцима до једино у тренутку победа.

Наравно, морате знати и за подвиге наших славних војсковођа, међу којима има и светаца. Од тих великих људи рода нашег, све до оног честитог српског домаћина – светосавца, морају вам сви бити познати и служити као узор.

Има народа, господо, који са стидом говоре о својој историји. Ми смо тога поштеђени, јер су нашој српској историји светиље постављали темеље. Нећу рећи да у нашој прошлости није било и оних који су у те темеље узиђивали дрво, сено и сламу. На нашу срећу, таквих је мало, а далеко је више оних који су узиђивали злато, сребро и драго камење (ср. 1 Кор. 3,10-12).

Па ипак, да се вратим на претходно. Свет нас је увек рђаво разумевао, зато што смо трпели, ћутали и служили. Изгледа ми да долази време у коме ће свако морати положити рачун себи. То ће бити време када ће свако показати своју пшеницу и свој кукољ; своје способности и своје неспособности; свој морал и свој неморал; своје јунаштво и свој кукавичлук; своје широко и своје згрчено срце. Нека нас то не плаши. Српски народ је свикао чинити велика и трајна дела.

Не знам хоћемо ли се, а требало би, у овом времену ослободити дела, односно недела, која смо свикли чинити од свршетка

рата до сада са којима смо грдно покварили свој животни просек и нарушили хармоничност наше историје.

Данас нам је потребна права слобода и права вера. То би морали бити наши задаци овога времена. Не смемо заборавити своју славну прошлост и мислити само на садашњост. Ево једног лепог примера из 1914. године, а има их и много из последњег рата.

Један одред VII пука био је одређен да пређе Саву код Чаврније и испита непријатељске положаје и снаге. То је био опасан задатак, па рече један официр своме посилном: „Ако би се десило да погинем у борби, немој ме оставити овде. Пренеси моје тело у Крагујевац и дај га мојој супрузи да га тамо сахрани.“ И догоди се, заиста, да овај официр погине. Посилни затражи дозволу да пренесе тело, али не доби. И поред тога, он увече упрти на леђа тело свога погинулог старешине и понесе у Крагујевац. После три дана и три ноћи пешачења, донесе га и предаде његовој супрузи. Када се вратио у јединицу, био је строго кажњен. На све то он мирно одговори: „Сад ме можете и стрељати. Ја сам извршио наређење и аманет свога старешине. Кад умрем, могу тамо мирно изаћи пред њега.“

Овај храм и овај школски центар стављамо под духовну заштиту и посвећујемо Светом великомученику и победоносцу Георгију, чију ћете успомену прослављати 16/3. новембра сваке године. У војничкој каријери, а у својој 20. години, овај свети човек доспео је до чина трибуна и као такав беше на служби при цару Диоклецијану. То је онај римски император, који је сазидао Диоклецијанову палату и маузолеј себи за починак у Сплиту, а пореклом је Далматинац.

Када је овај цар отпочео прогонство хришћана, Ђорђе одважно стаде пред њега и исповеди да је хришћанин. Због ове одважне изјаве овај цар многобожац баци Ђорђа у тамницу, стави му ноге у кладе и метну тежак камен на прса. Потом нареди да га вежу на точак, под којим беху даске са великим ексерима, па га окреташе док му цело тело не претворише у ране. И то не би доста него га закопаше у земљу до главе, и тако он проведе три дана и три ноћи. Дадеше му отров да испије, али га Бог сачува у животу. При свим овим мукама Бог га крепљаше, исцељиваше и спасаваше од смрти на велико удивљење народа. Ово мучење је у народу изазвало симпатије према Ђорђу и хришћанској вери,

тако да један број присутних изјавише да су и они хришћани, а међу првима жена царева Александра. Сви мученички пострадаше, као и Ђорђе, 303. године. Пред смрт Св. Георгије умоли свога слугу да му тело пренесе у Палестину и сахрани у родном месту његове мајке, у Лиди. У време цара Константина Великог хришћани овог града подигоше му величанствен храм, пренесоше га у њега и погребеше.

Желим Вам успешно школовање, храброст Св. Георгија и самоодговорност оног посилног који је савесно извршио последњу жељу свога претпостављеног.

Не усуђујем се да посумњам у ваш успех, храброст и самоодговорност, јер знам из ког сте народа и од каквог рода.

Епископ далматински Николај

ИМАМО БОГАТО НАСЛЕЂЕ²⁴

*Господине Председниче Републике Српске,
Господине председниче Скупштинине Републике Српске,
Господо посланици,*

На првом месту желим да вам пренесем искрене честитке Његове Светости патријарха српског г. Павла, господе Архијереја и осталих великодостојника из црквене средине, као и да изразим своје лично честитање и све вас поздравим древним и православним поздравом:

МИР БОЖЈИ, ХРИСТОС СЕ РОДИ!

Ове исте честитке упућујемо нарочито господи генералима, командантима и војницима Републике Српске. Желимо вам у овим мучним данима Богом благословен и радостан Божић и Богом благословену нову 1994. годину.

У наступајућој години највише желимо мир и добру вољу међу људима на свим нивоима, како бисмо се сусретали и договарали да овај нама Србима наметнути рат престане.

Господо парламентарци,

Ми Срби смо мали, али стар и искусан народ. Полагали смо испите на разним пољима пре Св. Саве, а и после њега. Данас полагамо испит пред нашим савременицима са којима дуго живесмо, али нас не оценише позитивно.

Преци су нас учили да не презиремо прошлост, него да се њом свагда обогаћујемо; да не презиремо оце, да љубимо садашње и молимо се за будуће. Уз овај наук, у наше душе је усађивано богољубље, братољубље и човекољубље. Те су нас три љубави вазда испуњавале. Њима смо живели, њима и данас јесмо. Прошлост нам говори да тамо где нису смели ићи други, ишли смо ми, па смо својим човекољубљем освајали друге, а богољу-

24 Божићно слово на крсној слави Републике Српске, на Стивандан 1994. г.

бљем и братољубљем потврђивали себе као народ Божји, који туђе неће а своје чува и брани.

Ову мисао потврдила је аустралијска књижевница Мајлс Френклин, иначе наш саборац са Кајмакчалана. Она пише најпохвалније о српском војнику: „Чврстим сном спавају они на Кајмакчалану, смирио им се слух од бесне рике топова, душе су им сада слободне за узвишенији подвиг од онога што Марс може да понуди...“ „Гурнути пред топове као жртве, они су ти победници, док поражени биће они који бесциљно гмижу годинама, док их храброст не изда, а наде им не сиђу у пете...“ „Ако ли коцка одлучи друкчије за вас, моја мила српска браћо, коју сам упознала у пролазу, ваше радосно изговорене речи заувек ће одзвањати у мени. Не мари ништа, сестро! Не мари ништа. Лаку ноћ и пријатно спавај.“

Протестански пастор Фридрих Грисендорф у проповеди коју је одржао у сеоској цркви у селу Евербургу код Оснабрика вели, између осталог: „...Овде, међу нама, има један народ који је извојевао другачију и много лепшу победу – победу душе, победу срца и поштења, победу мира и хришћанске љубави. То су Срби.“

У тропару Св. Сави каже се да је посадио маслину у срцу народа свог – маслину бесмрћа, дрво које споро расте а дуго живи. Данас положити испит значи подвиг и искушење, а не сме нам ни историја бити у локалном, покрајинском. У прошлом рату имали смо за савезнике Американце, Енглеze, Француze и друге народе. Они су нас ценили, наше подвиге величали, славу нам проносили широм света (ово нарочито после Првог светског рата), а сада се чини супротно. Кажу: Американци су се дивили нашим заробљеницима посматрајући их како гладни, жедни, изнурени, понижени ни у ропству не заборављају своју Крсну славу.

Да, Крст наш је опет уздигнут врло високо пред целим светом, док нам се ругају они који су испод Крста. Васкрсења ће и овога пута бити, а њега не бива без смрти, крви, рана и подвига. Хоћемо ли сами сићи са тог Крста или ће нам неко помоћи, тек ће се у будућности знати.

Ако у овом времену упућујете питање Српској цркви: „Чиме нас ти, Цркво, данас можеш охрабрити а да не повредиш наш понос и осећања?“ Црква ће одговорити: „Вером у крајњу побе-

ду добра“. Црква је споменик и доказ те победе, она је пуна прича које говоре о овој победи. Она и није ништа друго до збир тих доказа о крајњој победи добра над злом. Она увек расте, а не смањује се, богата чињеницама, и у њој је Богочовек увек мерило ствари.

Она је сазидана на слави хиљада мајки, дечице, одраслих, старца, војника и војсковођа, државника, Божјих посланика, браће, сестара, просјака, робова, на мноштву знаних и незнаних хероја. То је школа побожности и одгајитељ карактера који само расту у висину. Српски народ и Српска црква су тесно повезани, па када је народу добро, добро је и Цркви, а када народу није добро, није добро ни Цркви, и обратно.

Ви сте, господо, посматрали и оцењивали рад Српске цркве у овом наметнутом нам рату и оценили га позитивном оценом. Српска црква чини онако како је увек чинила када је њен српски народ био у опасности. То је наша морална дужност и одговорност пред историјом. Ово је и наша порука будућим посленицима у Цркви како и шта требају чинити ако, не дај Боже, затреба.

Најтоплије благодарим на додељеним одликовањима: Његовој Светости патријарху српском г. Павлу, браћи Архијерејима и осталим заслужим делатељима у Цркви. Овом приликом преносим вам благослов и благодарност Његове Светости и свих осталих, као и њихове и наше жеље за највећи просперитет Републике Српске.

Истовремено, њихову и нашу честитку о Крсној слави Републике Српске преносим Вам и поздрављам Вас са:

Срећна вам и Богом блађословена

Крсна слава

Свешћи архиђакон Стефан!

Митрополић дабробосански Николај

ЖИВЕТИ С ПОДВИГОМ ВЕРЕ²⁵

*Ваша Светѣостѣи,
Ваша Преосвѣщенствѣ,*

Добро нам дошли на опевану и распевану Романију, у град Соколац, у Митрополију дабро-босанску.

Ми се налазимо на домаку Сарајева, седишта Митрополита дабро-босанских. Тамо се сад не може. У овом моменту сећам се Мажуранићевих речи: „Оро гнијездо врх Тимора вије, јер слободе у равници није“.

У хармонији лепих жеља добродошлице, овом богољубивом народу српском и у овом тешком и озбиљном времену посета Ваше Светости је мелем који нам блажи душу и покреће напред.

Ми смо у Републици Српској, све до сутра у празновању Видовдана, у сећању на часни Косовски бој 1389. године. У сећању на врле јунаке честитог Кнеза Лазара и на све потоње до наших дана.

Ових дана постављамо себи питање: Ко је већи јунак од онога ко је готов да умре за општу ствар, за друге? Нама се намеће и одговор: у историји света највећи су јунаци били они безбројни мученици који, певајући у славу Божју, пођоше у смрт за истину Исусову. Тако је и у мученичкој историји српског народа. Помислимо само на оне велике узорѣ витештва на пољу Косову! И на неколика поколења наших предака од Косова до најновијих дана, поколења која беху предана насилној смрти, но која се не одрекоше вере своје и имена свога. Њихову мисао при ходу на губилиште за веру православну и име српско изразио је онај прекрасни ђакон Авакум својим медним устима:

„Срб´ је Христѣов, радује се смрти“.

²⁵ Поздрав Његовој Светѣостѣи њаѣријарху Павлу у соколачком храму на доксолоѣији 3. јуна 1993. г.

Векови тихог разумевања и размишљања о смрти, код српских поколења, излили су свој закључак у овој реченици младог мученика ђаконa Авакума. То је и Јован Дучић учинио опевајући прошлост Србинову:

*„Ми смо ѿвоје ѿрубе, и вали
Твоѡ ођњеноѡ мора и сунчаних река.
Ми смо, добра мајко, они шѡо су дали
Свагда каѡљу крви за каѡ ѿвоѡа млека“.*

Наравно, све ово се чинило и никада није заборављала порука честитогa Кнеза Лазара: „Умрећемо да увек живи будемо. Принећемо себе Богу као живу жртву, не као пређе маловременим и варљивим гошћењем за наслађивање наше, него у подвигу, крвљу својом...“

Благословите нас, Ваша Светости и браћо Архијереји. То очекујемо и Вашим светим молитвама се радујемо.

Ис пола ети, деспота – на многаја лета, Свјатјејши владико!

Митрополић дабробосански Николај

БОЖИЋ – СВЕРАДОСНА СВЕТКОВИНА²⁶

ХРИСТОС СЕ РОДИ, љубљена браћо и децо!

Где се роди Христос? Није се родио у царским дворовима, да не кажу повлашћени: Он припада нама.

Исто тако да не кажу подвлашћени: Он припада царевима, а није с нама.

Није се родио у богаташкој раскошности, да не кажу сиромашни: Он је с богатима, а није с нама.

Није се родио у великом граду, где бедни људи тешко долазе до стана, да се не каже: Стеснио је нас.

Није се родио у топлој соби, да не кажу страдалници по хладним избама: Лако је Њему.

Није се родио међу људима, да не кажу људи: Тежак нам је.

Благи Господ се родио међу овцама и овце му ништа не замерише. Родио се на месту ничијем, у пећини хладној, између града и села, између својина и присвојених баштина. Родио се на стопи земље Божје. Ту стопу земље Божје нико није искоришћавао осим оваца, па и оне ретко.

Православни поклоници светим местима: Јерусалиму, Витлејему, Тавору и другим, све до данас обавезно долазе у ову пештеру у Витлејему на поклоњење Богомладенцу Христу, а бесловесне овце овде више не улазе.

Сваког Божића ту и у целом свету пева се: „Рођење Твоје, Христe Боже наш, засија целом свету...“ И још се у овој истој пештери понавља она ангелска, рекао бих, програмска песма Христовог доласка међу људе: „Слава на висини Богу, и на земљи мир, међу људима добра воља“ (Лк. 2,14).

Певајте и ви, драги слушаоци, ту песму. Њоме је изречен смисао доласка и рођења Сина Божјег на земљи. То је цео устав нашег живота: да се слави Бог, да буде мир на земљи, да се зацари добра воља међу људима. То је у време Христовог рођења би-

26 Пројовед на Божић 1992. г., одржана на радију Републике Српске.

ло најпотребније. То је и данас најпотребније свему роду људском, а нарочито нама завађеним Србима, Хрватима и муслиманима.

Стојећи оборених глава пред Богомладенцем, ми питамо: Када се Господ јавио у свету? Јавио се у мучно време. У време када се Бог није славио на земљи, када није било мира на земљи и када је уместо добре воље на земљи владала зловоља међу људима. Јавио се у време свеопште жалости, очајања и немира у душама свију људи.

Ја погађам мисли ваше, драги слушаоци. Ви мислите: О како је Он данас потребан завађеним људима, огрубелим људима, отупелим саветима, заслепљеним душама! Потребан је као насушни хлеб гладноме и као изворска вода жедноме.

Рекао је Богомладенац: „Ево, ја сам с вама у све дане до свршетка века“ (Мт. 28,20).

А ми рецимо и помолимо се: Буди с нама јер тонемо. Осветли, загреј хладне пештере срца људских, као што си негда загрејао и осветлио Витлејемску пештеру својим присуством. Да би опет оживело слављење Бога, да би се установио мир међу нама и зацарила добра воља међу људима.

Дрући дан Христовој рођења у нашем народу се зове и Божји дан. Тога дана, поред великог догађаја у витлејемској пећини, прослављамо Пресвету Мајку Христа Спаситеља, Дјеву Марију.

Она никада није проводила време узалуд. Сваки час је употребљавала у корист рода људског. Своје старање посвећивала је болнима и немоћнима. Тешила је, упућивала је и учила свакога коме је утеха или упут требао.

Живела је тачно по науци Сина свога. Зато је била мелем за све болове људи и хлађани извор на коме се сваки могао освежити и Небеском љубављу ојачати. Добра дела су била занимање њено, што испуњаваше душу њену великим блаженством и утехом.

А свет?! Свет је заборавио да прославља Пресвету Богородицу и другог дана Божића, и у остале њене празнике у години, и сваког дана. Жива је вера православних хришћана, не само у Богомладенца Христа, него и у Његову нежну и узвишену Мајку. И биће људи увек, свакако биће, који ће се придружити светим

Апостолима, осталим светима и нама драги слушаоци. Који ће се сећати ове Назарећанке, управљајући живот свој путем њеног.

Ви питате шта нам у овом тренутку великих искушења и невоља, о овом великом празнику, Мати Божја поручује?

Она поручује: после сваке ноћи неправде рађа се Христос као Сунце Правде.

После сваког мрака тираније рађа се Христос као Сунце Слободе.

После сваког мрачног страха од смрти рађа се Христос као Сунце Живота.

После сваког тамног страдања од лажи и насиља рађа се Христос као Сунце Истине и Љубави.

Ето, и зато Црква Христова, па и наша Српска, овај дан посвећује Сабору Пресвете Богородице и прославља га.

И још:

Трећеј дана Божића прослављамо Првомученика и Архиђакона Сѣефана. Био је сродник светог апостола Павла, врли хришћанин и први међу седам ђаконa. Зато је назван *Архиђакон*, тј. први ђакон.

Силом своје вере Св. Стефан чињаше чудеса међу људима. Његови сународници се често препираху са њим и увек остајашу побеђени.

Ови препирачи и клеветници, не подносећи његову духовну надмоћност и уверење да је Христос послати и обећани Месија, узбунеше народ и народне старешине против њега невиног. Говорили су: Хули на Бога и Мојсија. Брзо нађоше и лажне сведоке који то посведочише.

Свети архиђакон Стефан их нарочито изобличи за убиство Христово. Док ово говораше, подиже очи своје к небу и виде небо отворено и славу Божју. То што виде објави својим противницима: „Ево видим небеса отворена и Сина Човечјег (тј. Господа Христа) где стоји са десне стране Богу“ (Дап. 7,56).

Тада га пакосници изведоше ван града као хулитеља и каменоваше. Међу мучитељима беше и његов сродник Савле, који ће се касније пред Дамаском, чувши Христове речи: „Савле, Савле, зашто ме гониш?“ (Дап. 9,4), обратити у хришћанство и постати потоњи свети апостол Павле. Ово мученичко страдање св. Стефана посматрали су Пресвета Богородица и св. Јован Бого-

слов, сведоци Христовог страдања на Голготи. То се десило на годину дана после силаска Светог Духа на апостоле.

Тело св. Стефана потајно узе и сахрани на своме имању Гамалил, кнез јеврејски и потајни ученик Христов.

Тако славно оконча овај првенац међу мученицима Христовим, кога многи српски домови прослављају како своју Крсну славу.

Свима слушаоцима и осталим православним Србима срдечно честитамо Христово Рођење, онима који славе – Крсну славу светог Архиђакона Стефана, и свима – Нову 1992. годину, са надом у бољу нашу српску будућност.

Митрополић дабробосански Николај

ПОКОЛЕЊА ДЕЛА СУДЕ²⁷

Драга децо,

Позвали сте ме на ову лепу свечаност, на изложбу литерарних и ликовних радова Романијске регије. Хвала вам.

Ја посматрам ваше ведре очи и весела лица, лаку покретљивост и задовољство. Ви сте своју детињу душу и чисто срце унели у ове изложене радове. Ви сте са овом изложбом показали своје духовне дарове које сте рађањем донели у овај свет. Узрастањем, образовањем и вољом ови духовни дарови расту у вама и рашће. У свему овоме воде вас, децо, Бог, родитељи и учитељи, и водиће вас у све веће усавршавање и успехе. Нарочито послушношћу и дисциплинованошћу развијате се све боље и боље. Има једна изрека у нашем српском народу: „Сваки је занат златан, а најбољи је онај кога се човек људски прими“. Оно што се воли радити, ту ће се и успеси постићи.

Драги посетиоци,

Ви сте данас радосни, јер кроз изложене радове опажете духовне дарове које ваша деца донесоше у овај свет преко вас. Оно што су звезде на небу, то су деца у свету. Они имају поверење прво у свога заједничког Оца, и Отац има радост у њима. Затим, они имају поверење у своје родитеље, учитеље, свештенике и оне друге који брину о њима, а ви имате радост у њима. Топло родитељско крило ово нарочито потврђује. Деца су све до своје пуне зрелости везана за храм рађања, храм освећивања и храм просвећивања, тј. за родитеље, Цркву и школу.

Већ од својих најранијих година деца почињу ткати ћилим живота чудних шара и боја. На поменутих чиниоцима (родитељима, Цркви и школи) је да ово чудно њихово ткање на најбољи начин уобличавају и, изнад свега, уче их да одржавају савез с најчуднијим и најспособнијим Неимаром овога света и човека у ње-

27 Поздравно слово на отварању изложбе литерарних и ликовних радова Романијске регије.

му – Богом. Ако би се, не дај Боже, тај савез покидао, покидаће се и у деци све унутарње везе које их спајају са небом и земљом. У таквим случајевима, рекао бих, нема казне којом нису кажњени Бог и људи заједно. Како? Ево како: Кад год људи изгубе поверење у Бога, Он изгуби своју радост у њима. Ове мале принчеве Бог увек позива себи: „Пустите децу мени...“ (Мт. 19,14). Ако хоћемо да се ослободимо нагона за ратом и сукобом, треба само да посматрамо децу. То је једина нада и мудар почетак. Христово призивање деце има дубоки пророчки смисао. У свим светским невољама, у свим ратовима, препрекама, верским инквизицијама и прогонима, свим моментима људске беде и беспомоћи, Бог је кроз векове стално призивао децу да му приђу. Уверен сам да је и данас, усред топовског тутња, страсти, освета, крвопролића, онај ко има уши за Његов глас, чуо тај исти позив: „Пустите децу и не браните им да долазе Мени“ (Мт. 19,14), али и онај упућен одраслима: „Ако не будете као деца, нећете видети Царства небеског“ (ср. Лк. 18,17). Он не позива краљеве и несавесне политичаре, не позива новинаре са свим средствима информисања, не позива генерале агресоре, ни одрасле удаљене од њега, него децу.

И данас кад ми Срби на најбезазленији начин, готово дечји, тражимо излаз из светске беде и наше, будућизабринуте за сутрашњицу, савет је Србима да се морају и даље угледати на децу и на Христа.

Они који теже рату васпитавани су индивидуалистичким васпитањем, а право му је име себичност или самољубље. Ни једна религија на Истоку није се хвалила да је проповедала такво васпитање. Оно је настало у срцу Европе, у Немачкој. Однеговали су га Шопенхауер и Гете. Потом су га помогли немачки биолози, музичари, вајари, физичари, песници, војници и социјалисти, дакле, најмудрији између манијака преко Рајне.

Софистичке теорије древне Атине обновљене су у средњој Европи с крајњим циљем: васпитање јединке, а никако свих, никако свечовечност која је увек мир. Једно људско биће је од непроцењиве вредности, говорили су немачки тумачи Новог завета материјалистичке науке, демантујући себе довођењем тога става у сагласност са савременом теологијом. Уметност у свим својим видовима представљала се једино као одраз једне јединке, тј. уметника. Савремени социјализам, супротно своме имену, врло

снажно је потпомогао индивидуализам у сваком виду људског дела. На основу тога, данашња педагогика – наука о васпитању, заснована на општим циљевима, постављала је исти индивидуалистички идеал као циљ, који треба да се постигне у школама, цркви, држави, породици и у многим другим државним установама.

Уместо да даље говорим о резултатима старог идеала, о васпитању које тражи мир, заједничком раду, о васпитању као међународном предмету, о мајкама као свештеницама дома и најтоплијем крилу, патриотима, учитељима и свештеницима, зближавању деце света и о другим темама везаним за питања васпитања данас, – ја вас подсећам на то да ви нисте дошли на изложбу једног детета, него на изложбу радова многе српске деце Романијске области а, рекао бих, и Сарајевске. Сва ова деца деле исту радост. Сва њихова срца сабрана су у једно радосно срце, а и наша одрасла срца удружена су са њиховим.

Децо, ви нам показасте своја почетна стварања. Ви сте нас са својим учитељима искрено обрадовали вечерас. Оснажили сте у нама наду да оно што ми старији данас остварујемо, имамо коме предати сутра.

Примите мој мали савет и молбу. Децо, овај свет у коме сте и ви рођени и у њему вама је све лепо, за вас је сасвим ново чудо. У њему се открива Бог само онима којима је свет једна нова ствар, једно чудо. Ко год не уме да се диви овоме свету као чуду Божјем, не може наћи Бога. Ви сте Му најближи по својој безазлености, чедности и простодушности. Зато вас увек Себи зове, јер у вама налази пуно заједничког са Собом.

Замолио бих вас: волите и слушајте своје родитеље! Исто тако се односите и према својим учитељима и свима старијима од вас, па ћете убудуће још више успевати у вашем раду и показивати нам још дивнија дела, а ми ћемо се још већом радошћу радовати вашим успесима.

Честитам, децо, на изложби. Исто тако, честитам вашим родитељима и учитељима, са молитвом Богу да вас увек прати Његов благослов.

Митрополић дабробосански Николај

ПРЕСТАТИ С ДЕМОНИЗОВАЊЕМ ЈЕДНОГ НАРОДА²⁸

Глас канадских Срба: „Ваше Високопреосвештенство, Ви сте последње две године као митрополит дабробосански обишли многа места у бившој БиХ, видели и доживели многа страдања народа. Реците нам, осим грађанског, односно међуетничког елемента, колико је присутан и елемент верског сукоба у овом рату?“

Митрополит Николај: Обично се говори и често чује да се у бившој Босни и Херцеговини води верски рат. Међутим, треба знати да корифеји овога рата имају друге циљеве и разлоге због којих је овај рат почео и због којих се води. Иако муслимани увек воде само верски рат, то није случај и са Србима који нису узрочници овог рата. Ми смо кроз нашу прошлост били готово увек у прилици да водимо одбрамбени рат, па га водимо и сада. Ми једноставно бранимо своје животе, своја огњишта, своје светиње, своје суседе, пријатеље, кумове, једном речју, бранимо себе, па, сасвим се разуме, и своју православну веру. Овај рат није поведен ради одбране Јеванђеља Христовог, нити ради одбране исламског верског учења, па ни римокатоличког, јер пре почетка рата није било никаквих индиција такве врсте. Што се често чује да се у Босни води верски рат, то је покушај да се скрене пажња јавности на нешто сасвим друго, а тако нешто се дешава у политици нашег времена. У нашем народу постоји изрека: „Ни бајрами више нису као што су некад били“, па ни политика више није као што је некада била. И у њој је језуитско начело: „Циљ оправдава средство“, данас врло присутно.

Глас канадских Срба: „Због ратних дејстава, уместо у Сарајеву, за које постоје сведочанства о постојању српске црквене општине још из 1516. године, Ви данас столујете у Сокоцу. Реците

28 *Интервју даи у време грађанског рата.*

нам какво је данас духовно и црквено стање на територији Ваше Епархије?“

Митрополит Николај: На читавих сто година раније него што Ви помињете има података о Србима у Сарајеву, па, према томе, и њихов верски живот је био присутан, укључујући ту и њихову богомољу, стару сарајевску цркву на Баш Чаршији. Турски подаци говоре да је у Сарајеву 1485. године било 103 православне, 8 дубровачких и 42 муслиманске куће. У години коју Ви наводите помињу и неког презвитера Вука, а 1539/40. године помиње се нека Пава, кћи попа Раке, која је поклонила део свог земљишта у махали вароши, у сврху да ту „свештеници станују и у јеванђељу поучавају дјечицу невјерника“.

У Сарајеву је седиште Дабро-босанских митрополита скоро 300 година, а данас смо принуђени да привремено резидирамо у Соколцу. Дабро-босанска епархија је много пострадала, готово највише од свих епархија у бившој Босни и Херцеговини. Централни део Епархије са седиштем Митрополита држе муслимани, док је цела Епархија у енклавама. У нормалним прилика, да бих допутовао до Купреса, било ми је потребно непуна три сата, а сада треба девет сати вожње. Црквено и духовно стање у Епархији знатно је боље него што је било, али ће нам требати веома много рада како би се све ово довело у некакав нормалан верски и црквени живот. Дуг је период од 45 година демонизације и расрбљавања српског народа. Готово су се сви у том времену родили, школовали, запослили и друге навике стекли, које их нису водиле ни вери ни Цркви. С обзиром на ову чињеницу, можемо бити задовољни и највећим успехом сматрати увођење веронауке у осмогодишњу школу као редовни предмет.

Глас канадских Срба: „Према Вашим сазнањима, какав је однос према српском народу, православном свештенству и Српској православној цркви на територијама бивше БиХ које су сада под војном и политичком управом муслимана, односно Хрвата?“

Митрополит Николај: Немамо право сазнање о стварном стању односа према нашим верницима у тим деловима наше Епархије. На том простору делају три свештеника у Сарајеву, од којих један везан за постељу, а друга два служе у Старој и Саборној цркви. У Старој цркви се служи редовно, а у катедралном храму повремено, тј. ређе. У Преображенском храму у Новом Сарајеву уопште се не служи. Тај храм је проваљен, опљачкан,

иконе продаване по сарајевским пијацама и сада изгледа као да је тајфун прошао кроз њега. У Зеници имамо још једног свештеника који је неколико пута долазио до нас, а ја сам се недавно на сарајевском аеродрому сусрео са протосинђелом Авакумом, клириком Архиепископије београдско-карловачке, који је у Сарајеву дошао на молбу Његове Светости и мене лично. Какав је однос према српском народу у Сарајеву и у другим деловима где Срба има, дуга је и тужна прича.

Сада можемо само нагађати шта су ти људи све претрпели, колико злостављани, каква су све иживљавања била над женским светом и колико их и данас има по затворима. Ми се молимо Богу да им олакша муке и да им можемо дотурити што хране како не би умирали од глади. То је све тужна стварност, која се и сада понавља као у Другом и Првом светском рату.

Глас канадских Срба: „Такође, какав је однос на територији Републике Српске према верницима, свештенству и сакралним објектима других вероисповести, и да ли су, с обзиром на ратно стање, уопште могућа слобода вероисповести и конфесионална сарадња?“

Мийројолић Николај: Према онима који су остали у Републици Српској и остали лојални постојећој власти, однос је сасвим нормалан.

На романијској висоравни од Соколца до Рогатице има око седам засеoka муслимана који су остали у својим домовима. Тим људима се ништа није догодило и потпуно су слободни. Када је у питању помоћ, и њима се доставља као и другима. У Соколцу постоји прихватни центар за избеглице где нису прихватани само Срби, него и Хрвати и муслимани. И сада у њему имамо око 50 муслиманки и 20 деце. Они имају заједничку кухињу и о њима се води рачуна када су у питању њихове потребе. Иако је велика немаштина у гориву, њима се увек стоји на располагању како би били превезени тамо где желе ићи. Тако је из централне Босне недавно изашло око 2.000 Хрвата са своја два свештеника. Ту су прихваћени, издржавани и одатле отпремљени нашим аутобусима тамо где су желели. У фочанској болници има седморо муслиманске деце (беба) које су у тој болници рођене. Мајке су их напустиле и побегле из болнице. Међу том децом има једна девојчица рођена без шака на рукама и стопала на ногама. Њу је мајка само једном видела, напустила болницу и више се никада није

вратила. Овде треба напоменути и све оне услуге које се врше од стране власти и војске Републике Српске око уношења хране муслиманима у њихове енклаве и Сарајево, а, на велику жалост, то страни политичари и средства информисања не виде, већ нас у свету оцрњују где год могу и још увек проглашавају кривцима овог рата. Жалосно, али је тако. Бог види и зна. Он је тај који даје свакоме по делима његовим.

Што се тиче верских објеката, има порушених и православних, и римокатоличких и муслиманских на територији наше Епархије, а време ће показати који су разлози били за њихово рушење. Нас што се тиче, знамо за преко десетак порушених наших храмова, много више демолираних, а колико је уништено других (наших) верских објеката, немамо тачну евиденцију. Све скупа, тај број није мали.

Глас канадских Срба: „Ваше Високопреосвештенство, од Срба се у бившој БиХ тражи да одређене своје историјске територије препусте другима, односно муслиманима, а „тргује“ се и са Хрватима. Наиме, у питању су, пре свега, Озрен и Купрес као синоними за неке нове Чарнојевиће, за нове миграције које су, изгледа, наш усуд. Како је уопште могуће уступити Озрен муслиманима, јер тамо Срби у огромној већини живе „од памтивека“, како оставити манастир Светог Николе који је саграђен пре обнављања Пећке патријаршије? Како оставити Купрес када је тамо по попису из 1991. било 53 посто Срба, 38,12 Хрвата и 7,49 посто муслимана, када се Купрес као српска територија помиње још 1461. г. у повељи босанског краља Стјепана Томашевића? Да ли је то данас политичарима постало лако селити народ са вековних огњишта и остављати своје прадедовске гробове, цркве и манастире?“

Мийројлолић Николај: Ово питање више је за политичаре него за мене. Ја не учествујем у преговорима у Женеви и другим местима. Зашто се ово само најављује, мени није познато, и ко врши притисак да се ти српски крајеви уступе другима. Ми само имамо своја вековна сведочанства и она ће и убудуће бити наша тамошња сведочанства. Манастири Озрен и Возућа су толико ушли у историју и литературу да то више нико не може избрисати. Како ће се та ствар завршити, ми не знамо, као што није ни лако премештати један народ са свог вековног огњишта и одвајати га од његових вековних и древних светиња. Ја лично не могу

да прихватим овакву поделу. Али има једна ствар која је изнад ове поделе. Српски народ који се налази на Озрену, Купресу или ма у ком другом крају, нипошто не треба да иде одатле. Онде мора остати и ствар решити онако како је по њега најбоље ту. Поред тога, српски народ, не само ту него где год га има, мора знатно повећавати своју популацију, јер онај ко рађа, тог је и земља.

Глас канадских Срба: „Без обзира на крајњи исход свих ратних и поратних миграција у циљу стварања три територијално одвојене етничке заједнице, или државе, увек ће у свакој од њих остати извесан број припадника народа других вероисповести. Како ће наша Црква у том случају заштитити своје вернике и свој народ на туђим територијама од асимилације, а на који начин ће бити омогућена слобода вероисповести припадницима других народа у Републици Српској?“

Мийройолий Николај: Миграциона кретања су увек била присутна у српском народу. После завршеног Другог светског рата, неки се више нису могли вратити из избеглиштва својим домовима, као што је био случај са Србима из Македоније. Неки због тога што нису били политички једномишљеници нису могли остати ни код своје куће, већ су морали у бели свет, као што је и са вама Србима политичким емигрантима у Канади, и тако редом. Наша света Српска црква за својом духовном децом је ишла и стизала свугде. И ви сте своју Цркву, свог Светог Саву и остале Србе и Српкиње светитеље понели у својим срцима. Понели сте све своје моралне вредности које је првенствено наша света Црква усађивала у наша срца.

То исто ће бити и у овом случају. Ту Црква има богато искуство, а од њене деце се једино тражи да буду првенствено привржени својој Цркви. Ако своје срце буду поклањали некоме или нечем другоме, а Цркву стављали на маргине живота, брзо ће се изгубити, верски и национални идентитет ће им ишчезнути. Поред тога, веома је важно да увек имају свог свештеника који ће их путем служења, руковођења и учења чувати на окупу па ма где они живели и ма под ким били. То је оно што је у овом Вашем питању најважније, а што се тиче омогућавања слободе вероисповедања припадницима других народа у Републици Српској, Уставом Републике Српске слобода вероисповести је загарантована и свима осталим вероисповестима као и Србима.

Глас канадских Срба: „И за крај, по Вашем мишљењу, да ли ће ова ратна несрећа још дуго трајати?“

МИТРОПОЛИТ НИКОЛАЈ: Овај рат ће трајати онолико колико је у интересу оних који су га и проузроковали. Ово би био одговор на ово Ваше последње питање.

Међутим, ја бих се осврнуо на нешто друго. Из свих досадашњих преговора, мишљења и процена стоји једна непобитна чињеница и, мислим, свима корифејима овога рата и средствима информисања потпуно сада јасна, да убрана јабука познања овога зла не може се никада повратити, нити коме дати. Поубијани људи, а није их мало, без обзира на то јесу ли Срби, Хрвати или муслимани, осакаћени људи, попаљени и разорени градови, села, померени народ са својих огњишта, велика у душама понесена огрешења, дубоко ископане провалије између народа који су стотинама година живели заједно и ослањали се једни на друге, стоји, како што ће увек стајати, убрана јабука овог зла у рукама оних који су све ово желели и до овога довели.

Познато је, и опет велим врло познато, да је претходна Југославија са својим уређењем била један неодржив брак, то су знали сви, па и они који су Србе прогласили кривцима. То је једна страна медаље. Али ти исти су морали ово све дорадити тако да се овај брак разведе као онај у бившој Чехословачкој, а не да се иде на овакву грубост која не приличи двадесетом веку.

Митрополић дабробосански Николај

СВЕТОСАВЉЕ КАО ПРОЖИВЉЕНО ПРАВОСЛАВЉЕ²⁹

Срна: Да ли је повратак Срба вери, посебно сада у рату, условљен неком жељом, односно потребом веровати да Бог постоји, Бог који ће нам омогућити спасење од свих овоземаљских несрећа, које нас прате баш у овом времену?

Мийроџолий: Ваше питање је карактеристично за ово време. Увек је било плима и осека и на духовном плану, па се питање само по себи намеће.

Наша нас савест подсећа на то да смо се огрешили о Божје вредности удаљавањем од Бога. Српски народ у поратном времену је био у прилици, својом вољом или вољом некога другог, Бог најбоље зна, да мало сазна о Богу, о човеку као боголиком бићу, о небеском и овоземаљском свету, о задацима које Бог поставља пред људе и о другом. Ово тим пре што живимо у времену кад се нарочито наглашава и као најважније истиче оно што је видљиво, опипљиво, материјално. Ставити у људску душу поново оно што је изнад материјалног захтева велики напор и самоодрицање.

Што данас многи не знају ни најобичнију азбуку спасења у нашем народу, није увек кривица до њих. Жар вере је увек био у њима, али није било могућности слободног практиковања вере. То се мора разумети; и они који то схватају, на путу су да постану добри хришћани. То охрабрује, али не охрабрује појава по оној народној изреци: „Лако је научити животињу, лако је научити простака, али је тешко научити онога ко се наметнуо учитељем другима у ономе што не познаје“. Таквих имамо данас. Само да поменем један пример: Има појава притисака на свештенике, и то од људи под оружјем, да изврше опело над погинулим а није крштен. Има и других недоличних појава међу Србима. Несхватљиво је овако нешто захтевати и још несхватљивије чинити та-

29 *Инијервју даји у време зраћанског раија.*

кве грешке које нарушавају у српском народу оно што је за њега свето. Опело се може извршити само над оном особом која је крштена, јер је крштење прва света тајна коју примају деца и одрасли некршени. Њом се стиче чланство у Цркви и право на све оно чиме Црква располаже. Ово су негативне појаве које прелазе у нарушавање светих ствари и црквеног поретка. Ова ће појава као и друге појаве, више нанети зла Републици Српској него нашој Цркви, па је потребно свестрано искорењивање свега негативног што се појављује у нашем народу.

Ви питате, да ли неприлике у којима смо сада уверавају људе да Бог постоји?

Нема ни једног човека који се не би могао уверити да Бог постоји. Сваки човек мора бити боготражитељ. Велики немачки философ Кант је рекао: „Звездано небо нада мном и морални закон у мени сведоче ми да постоји Бог“. Дакле, унутарњим посматрањем себе и посматрањем спољашњег света долази се до сазнања да Бог постоји. Богопознање захтева у човеку активност и разума, и воље и осећања. Када су ова три духовна својства усмерена ка Богу, тада се долази до сазнања да је човек боголико биће, а исто тако, и све оно што га окружује, на свој начин то исто говори. Тако се збива да невоље које човек доживљава воде ка богопознању. Дакле, различити су путеви који нас воде богопознању; све сазнајемо вером, а не гледањем.

Поменули сте и спасење људи Богом?

Ваше питање је ограничено само на спасење људи од присутних невоља. Ја бих рекао: спасење које даје Бог јесте спасење и душе и тела. Оно је комплетно, али увек уз нашу личну сарадњу. Зато људи који мисле о спасењу целокупне човекове личности, увек живе више оним у Кога верују и надају се.

Тако су наше мисли, наше жеље, наше молитве увек у Богу Промислитељу, у Богу Спаситељу, у Богу Љубави, у Богу прослављања. Сложићете се с тиме да су наше мисли брже од времена и крилатије од дана, па је у људској природи присутан феномен да се вером обраћамо Богу у сваком времену и у разним приликама, да се Богу молимо прослављајући Га, искамо шта нам је потребно и надамо се у Његову помоћ. На наше молитве одговориће како је за нас најбоље, колико су нам молитве умесне и колико као хришћани заслужјемо да нам се позитивно одговори.

Срна: По Вашем мишљењу, колика веза постоји између националног и верског буђења у српском народу?

Мийројолић: Ова два чиниоца у српском народу су увек присутна. Свети Сава је Светосављем тесно спојио верско и национално. Код нас Срба није могуће раздвојити историју Српске цркве од историје Српског народа. То је повезано тако тесно да је верско буђење у српском народу уједно и национално, и обратно. То је једно са другим тако проткано и уткано да личи на најлепши тепих разних боја, које су веома хармонично сложене и уткане. Та веза је и данас веома присутна. Претходни политички систем је покушавао да својом идеологијом одвоји српски народ од Српске цркве, али у томе није успео.

Да би се оствариле још веће споне и духовна ткања Српског народа и његове Цркве, неопходно је да се безусловно вратимо својим изворима и оном времену када је Црква била најприсутнија у свим порама српског народног бића. Време је показало, а и догађаји у њему: када смо год своју Цркву стављали на маргине српског националног бића, много смо трпели од невоља које су потицале од нас самих и од наших непријатеља. Српско национално биће мора имати своју вредност првенствено у царству хришћанског морала, а морал има своју вредност у царству духовном. То су биле и остале смернице Светога Саве, па су, разуме се, и наше, јер од њих у нашем народу нема ништа вредније.

Тако, на Ваше питање се може одговорити овако: верске и националне везе су у српском народу давнашње и никада нису биле раздвојене, па ни данас.

Срна: Да ли Ваше Високопреосвештенство мисли да се, условно речено, међу овим верницима појављују неки облици „фарисејства“?

Мийројолић: Не, мислим да тога има. Вероватно сте мислили на претварање и потпуну одсутност вере? У одговору на прво питање донекле сам се дотакао и овог питања. Треба схватити, у моралном погледу могуће је преобраћање од горега на боље. За такве феномене Црква зна; у житијама светих има много таквих примера. Има примера где су веома велики грешници постајали светитељи, а било је и оних који су са лествице светитељства пали врло ниско. Прича из Јеванђеља о човеку који је нашао скупочено зрно бисера, па је продао све своје имање да би купио то скупочено зрно бисера, разјашњава ово Ваше питање.

Неиспитани су путеви Божји којима људе приводи Себи. Тих појава има и код нас сада.

Срна: Ви сте били епископ у Далмацији више година. Да ли сте приметили какве разлике у вези са националним и верским буђењем у Далмацији и у Републици Српској?

Мийројлолић: Никакву разлику нисам приметио. У Епархији далматинској провео сам преко 25 година, које на дужности Ректора богословије, које старешине манастира Крке. Као епископ далматински провео сам 14,5 година. Водио сам и манастирску парохију сасвим дуго. Много сам научио од тог Божјег народа. Сви су ми били добри учитељи и помагачи у пословима које сам обављао. Тамо сам делом себе оставио и много чега сам отуда понео. Национална и верска свест код мојих бивших епархиота била је, а и сада је, на завидној висини. Увек су говорили, а и данас се тако понашају: нема Србина без Православља.

Њих су овоме учили у прошлости они догађаји који су били више мучни и тешки него леви. Заједнички доживљај верског и националног њих и данас покреће на борбу како би се тамо одржали у овом времену када се насрће и на њихову националност и на њихову веру.

Живео сам у разним крајевима наше земље. Свугде сам осећао ово духовно заједничарство српске свести, али увек са јачом дозом тамо где је становништво измешано и национално и верски.

РОЂЕЊЕ ХРИСТОВО – СВЕРАДОСНИ ДОГАЂАЈ³⁰

Иако је Христово рођење – Божић – Дан радости, ми га дочекујемо са сетом, ожалашћени, забринути. Наша је радост помућена оним што се дешава, а до пре две године тај исти дан, и друге дане, светковали смо радосно, једни друге поздрављали узајамним честитањем празника, без обзира на то чији је празник и који га народ слави.

Данас се код нас највише говори о рату, о свему ономе што се догодило, прижељкујући и од Богомладенца молећи мир и добру вољу поново међу људима. С друге стране, пратећи средства информисања, српски народ обузима уверење да се против њега уротио цео свет и свету поставља питање: Шта и у чему сагрешисмо према вама, браћо Европејци, браћо из Турске, Азије, Америке и из других ближих и даљих земаља? Добија се утисак да сте сви са нама у рату без рата, а када се томе дода све оно што се догађа код нас у бившој Југославији, онда је то прави пакао који нас је све задесио.

У наше дане јављају се месије са својим јеванђељем силе и насиља, мржње и освете, грабежи и пљачке. Одбацујући милост и доброту, они проповедају веру у крв и челик, у отров и огањ. Звек оружја и шкргут зуба њихова су омиљена музика.

Христос је дошао у овај свет ради нас. Ми смо се у протеклој години највише молили и радовали управо Њему, Богомладенцу. Све друго је изазивало буру, огањ и пушење дима, а он је стишавао буру, брисао крв и гасио пожаре. Све друго је радило за рат, а он је зрачио миром и преко оних људи који раде на миру. Разјарени људи сипали су оберучке смрт на смртне, а он је брижљиво неговао живот у живих. Неки прогласише себе спасиоцима света, па завише сав свет у црнину туге и мирис лешине. А

30 Божићна йорука 1993. г. йправославним верницима у Далмајинској ейархији.

невидљиви Христос се провлачио између тих самозваних спасиоца носећи озон живота и љубави, радост, и ослушкивао да ли ко Њега признаје за Спаситеља и призива у помоћ.

Вође нашег народа путују као кроз снежну вејавицу, па се очи морају добро стегнути и напрегнути. Стегнути – да би се вид сачувао од вејавице, а напрегнути – да би се пут могао назирати. Хладно је и мучно путовање, но путници се храбре радошћу и топлином народног огњишта што их чека на крају. Они осећају да сва збивања појачавају код нашег народа стару веру и ново одушевљење. Храбри их уверење: Христос је и у овим нараштајима присутан сведок свих збивања. Они гледају дугу у облаку и како се на муци познају јунаци. На муци се познају и вере. Не несхватљивим поприштима борбе и страха; они виде хришћанску веру на коју су уперене многе стреле. Наша вера је јунак вера. Двадесет векова она је на отвореном мегдану, у борби, у муци, као ни једна вера до сада. То јача дух људи који се боре за наше боље и мирније сутра. То осветљава нашу наду у крајњу победу наше вере, у крајњу победу добра над злом.

Као што добри капетани хладнокрвно стоје на својим лађама и посматрају буру, стојмо и ми тако. Стојмо и ми тако без бојазни, али са непрестаном молитвом Ономе који једном речју лако може утишати буре и ветрове нашега времена. Да будемо испуњени вером отаца наших у Богомладенца Христа. Испуњени новом духовном снагом и спокојством бораца уверених у победу, све док не дође смена овог поколења новим. А када дође смена, нека би дао Бог да можемо предати наследницима својим веру очувану, поштење неупрљано, Цркву неослабљену, државу утемељену.

Године 1938. стигло је у нашу земљу једно писмо из Јерусалима, из манастира св. Магдалине у Гетсиманији. Пишу како се једној девојчици у храму јавио живи Христос. Девојчица се усудила да га упита: „Господе, докле ће овако страдати свет?“ Благ осмех на Христовом лицу био је једини одговор. Тај осмех је охрабрио девојчицу, па је поставила још једно питање: „Господе, која ће вера победити?“ Истим благим осмехом Христос је одговорио гласно: „Православна“. Невинима и чистима јавља се Бог. За нас је поучно и важно то што се у ово стравично време осмех и даље налази на лицу Христовом. То је осмех победиоца, убеђеног у своју коначну победу. Важно је и ово сведочанство Његово,

првенствено ради наших осмеха, и у садашњим невољама, поред многих његових сведочанстава у протеклих скоро двадесет векова. Ми смо Му захвални што нам моћ даје и за многа скорашња и новија сведочанства Свог заједништва с нама, потврђена многим сведочанствима из наше мукотрпне прошлости. Наш српски народ Га је увек са осмехом исповедао, и данас исповеда, верујући Њему Богомладенцу Христу.

Уз сверадосни божићи поздрав свима нашим драгим епархиотима:

Христос се роди! – Ваистину се роди!

Епископ далмаћински Николај

ЈЕДНОДУШНОСТ МЕЂУ БРАЋОМ³¹

*Православни митрополиј Епархије добро-босанске
5. фебруара 1994. г.
Сарајево (Соколац)*

*Господину Драгану Томићу,
Председнику Скупштинe Србије
Београд*

Поштовани Господине Председниче,

Искрено се радујем Вашем унапређењу и од срца Вам честитам избор за Председника Скупштине Србије.

Српска народна њива је увек била тешка за орање, сетву и жетву. Она је то поготово данас у овим смутним временима када имамо много политичких ненавидника, а мало пријатеља. Ми смо народ, да ли на нашу срећу или несрећу не знам, који најчешће за домаћина имаде сузе, а за госта у кући радост.

Још у Старом завету, дакле у времену пре Христовог рођења, реч Господња вели: „Ако Господ не сазида дом, узалуд се труде зидари“ (Пс. 127,1), а свети апостол Павле саопштава: „Све могу у Христу Исусу који ми моћ даје“ (Флп. 4,13).

И заиста, све што нас је у прошлости сналазило и све оно што смо доживели, а ипак постојимо као народ, може се објаснити једино тиме што нас је Бог чувао и помагао, као и Срби светитељи који су положили темеље српској државности. Стеван Немања саветује своје синове на сабору у Дежеви: „Синови моји, дајем вам ову заповест која је одозго. Не мислите зло један другоме, већ имајте праву љубав међу собом. Јер, онај који не воли свога брата, не воли ни Бога, а Бог је љубав.“

31 Чесћийка њоводом избора Д. Томића за ѡпредседника Скућийшине Србије.

Ми Срби, прелепих и Богом благословених земаља српских, „чудо смо чуда“ и велика неразрешива тајна Божја. За вулгарна и тривијална човека српски народ бледи као чудо, али за човека савршенијег духовног састава, српски народ постоји и постојаће као велика ризница чуда. Зато, ко разуме историју српског народа, тај разуме све, па и Толстоја који рече: „Живот света тече по нечијој вољи“; па разуме се да и живот српског народа тече по нечијој вољи.

Ја, син српског народа и Српске православне цркве, ништа Вам друго пожелети не могу до најпре Божју помоћ, унутарњи спокој и трезвено руковођење бродом српског Парламента.

Српски народ је свагда имао у себи домаћинског духа. То нас је чинило широкогрудим не само у својој кући, него и ван ње. Само тако се може објаснити чињеница да смо подигли многе светиње у суседним државама и шире, а да код нас нико, ама баш нико од суседа не подиже ни једну црквицу.

Опростите ми, господине Председниче, на овој, себи допуштеној, дигресији о Вашем и мом народу.

Поздрављајући Вас, уз поновне честитке и најбоље жеље, остаје увек Ваш доброжелатељ и одани:

Митрополић дабробосански Николај

ХРАМ ЗА АМАНЕТ³²

Ваша Светиости,

Ово је редак доживљај и дуго ће се памтити. Памтиће се да је ово разрушено место Ново Сарајево – Грбавицу посетио Свешватјејши патријарх московски и целе Русије Г. Алексије II. Ова спомен-капела биће подигнута у славу Божју, у спомен боравка Вашег Руског батаљона који је у саставу мировних снага Уједињених Нација.

Богу се молимо да овај будући храм вазда буде испуњен силом Божјом и да се сваки посетилац и верник осећа као апостол Павле пред Дамаском: да га обасјава светлост и да се Дух Свети усељава у његову душу.

Доласком руских војника дошао је нови прилив снаге у душама Срба, а Вашим доласком она се још више увећала.

Окупљени око Вас и Свјатјешег патријарха српског г. Павла, принесимо и ми Богу оно што је у нама најбоље: своје најсветлије мисли, своја најузвишенија осећања, своје најчистије жеље и своје најтоплије молитве, сходно речи Божјој: „Господу жртвуј оно што је најбоље“ (ср. 3 Мојс. 22,20).

Нека Бог подари војницима Руске војске невино срце и чисту душу! Нека их испуни љубављу, умилењем и радошћу духовном! Нека им даде Духа Светога и Утешитеља да обитава и са њима и са нама до века!

Хвала Вашој Светости на извршеном чину освећења овог земљишта и постављеног крста Господњег. На нама је да овај храм што пре пропоји у славу Божју и светих Његових.

Благословите, Ваша Светости, и овај окупљени народ и **Ис пола ети, деспота!**

32 Поздравно слово ујућено московском Пајријарху Алексију на освећењу земљишта и крста за нови храм на Грбавици у Сарајеву, 18. маја 1994. г.

БЛАГОСЛОВ СВЕРУСКОГ ПАТРИЈАРХА³³

*Ваша Светијосѣи,
Ваше Високоїреосвешѣенсѣво,
Ваше Преосвешѣенсѣво,*

Ваша, пуна мира и добре воље, посета Митрополији да-бро-босанској долази у време када ова Епархија обележава 775. годишњицу од постављања Светим Савом првог њеног епископа са титулом *Дабарски*; када обележавамо 400 година од спаљивања моштију Светога Саве, првог српског просветитеља и учитеља, и када бележимо 280. годишњицу од како су митрополити да-бро-босански почели резидирати у Сарајеву.

Ви нам доносите пунину благослова сестринске Руске православне цркве и Ваш патријарашки благослов, чиме нас много обогаћујете и помажете да ове јубилеје што свечаније обележимо а и ово горко време издржимо.

Велики људи, посебно првојерарси Цркве православне, миришу мирисом светости и пуноћом благодатног достојанства: архијерејског сана, јер су засађени у дому Господњем, како вели Псалмопојац.

Ви сте дошли у ратом захваћено подручје, на домаку Сарајева. Искрено жалим што Вас и Вашу цењену пратњу нисам у могућности поздравити добродошлицом у нашој велелепној сарајевској катедрали. Дошли сте у овај део свете Српске цркве чија су духовна деца процветала мучеништвом, храброшћу, херојством, државништвом, дипломатијом и изнад свега, вером у Бога и оданошћу својој светој Цркви.

Овај мали део велике православне породице, на овом брдовитом Балкану и још брдовитијој бившој Босни и Херцеговини, данас се бори да очува своја огњишта и огњишта других, своју част, своју слободу и слободу других, своју веру православну.

33 Поздравна реч на дочеку Пајријарха московског и све Русије Алексија II, 18. маја 1994. г.

Нисмо изненађени нападима оних чији смо некада били робови, већ оних који су нам до јуче били пријатељи. У прошлости, Ваша Светости, српски народ је и на овим подручјима понајвише имао сузе за домаћина, а радост за госта у сопственој кући. Тако је и сада. Наметањем овог рата умножише нам се гробови и гробља, смањи се број здравих, а повећа број болесних и осакаћених. Многи посташе сиромашни, док многобројна деца осташе без хранитеља и топлог родитељског загрљаја.

Па ипак смо радосни, јер осећамо да је с нама десница Господња и да нам Господ прима молитву: „Радуј се, Лествице, која узводиш људе и чељад српску под небеске кровове“, вели се у акатисту Пресветој Богородици.

Дошли сте, Ваша Светости, као човек мира и добре воље, не само нама у Епархији дабро-босанској, него и свима нашим епархијама у бившој Босни и Хрцеговини, браћи Архијерејима, свештенству, монаштву и свој богољубивој пастви нашој. Хвала вам! Цркве и манастири су увек били и данас су видни извори српске духовности, моралне и народне снаге. Ово су била и до данас остала вековна врела и жива појилишта са којих се српски народ у Републици Српској стално напаја, духовно оснажује и одољева искушењима која га сналазе.

Са ових извора потекле су дубоке реке наше народне свести, црквене духовности и народне културе. Река духовности непрекидно тече са својим многобројним притокама, заливајући сваку стопу земље наше, где год јесмо и постојимо, а никада нисмо били нечија мртваја.

Ваша Светости, молим Вас благословите нас све. Благословите овај благочестиви народ српски и њихову дечицу који су дошли да Вас виде, пожеле добродошлицу и приме Ваш свети благослов.

Исто тако Вас молим, примите овај мали дарак – икону Пресвете Владичице наше Богородице Тројеручице, уз наше молитве Господу Христу и њој да долгоденствујете на трону светих патријараха московских и целе Русије на многаја лjeta.

Ис пола ети, деспота!

Митрополит дабробосански Николај

ИЗВЕШТАЈ О АРХИПАСТИРСКОМ РАДУ У 1993. ГОДИНИ³⁴

На основу чл. 108 т. 29 Устава Српске православне цркве, част нам је поднети Светом архијерејском сабору годишњи извештај о нашем архипастирском раду у повереној нам Епархији дабро-босанској у следећем:

Архипастирски рад

Богослужили смо у свима храмовима где нам је било доступно, уз велике напоре путовања и понекада изложени ризику. Нисмо могли посетити свештенике у Возући и Стогу, мада смо желели. Ипак, сусретали смо се са њима и преко њих слали хуманитарну помоћ за српски народ у том крају. Такође, нисмо могли отићи ни тамо где су надлежне муслиманске власти, тј. у Сарајево и Зеницу где су остала два свештеника: синђел Авакум (Росић) у Сарајеву и протојереј Мирослав Дринчић у Зеници, који редовно служе у храмовима.

Поред свете Литургије коју сам редовно служио у повереној ми Епархији, вршио сам и друга богослужења и молитвословља. Проповедао сам и поучавао у свим приликама колико је то било могуће. Такође, служио сам свету Литургију у следећим епархијама: Далматинској, Браничевској, Жичкој, Бањалучкој, Сремској, Зворничко-тузланској, Западноевропској, Црногорско-приморској и Архиепископији београдско-карловачкој. У манастиру Хопову обавио сам пресвлачење св. Теодора Тирона. Топло благодаримо надлежној браћи архијерејима за богослужења у њиховим епархијама.

Одржали смо прославу Видовдана 4. јула 1993. г. на нивоу Епархије дабро-босанске у храму св. пророка Илије на Сокоцу.

34 Извештај поднет Светом архијерејском сабору у Београду на редовном мајском заседању 1994. г.

Свету архијерејску литургију служио је Његова Светост патријарх српски Павле са архијерејима: будимским др Данилом, захумско-херцеговачким др Атанасијем, врањским Пахомијем и митрополитом Николајем. По саборно одслуженој св. Литургији, извршеном свеопштем парастосу погинулима за Крст часни и слободу златну од Косова до тога дана, одржана је пригодна Видовданска академија, којој су присуствовали највиши представници власти и војске Републике Српске. Том приликом прогласили смо храм св. пророка Илије на Сокоцу Романијском Лазарицом, а Председник Републике Српске Радован Караџић Романијску висораван – Романијским Косовом. Тога дана смо, такође, обзнанили да ће се, убудуће, у недељу по Видовдану, на нивоу Епархије дабро-босанске прослављати Видовдан и одржавати црквено-народни збор код цркве у Сокоцу.

Рукопложења и постављења

Рукоположени су богослови и студенти:

Гвозден Арамбашевић, свршени богослов, у чин ђакона и презвитера и постављен на парохију у Благају код Купреса;

Новица Ђебић, свршени богослов, у чин ђакона и постављен у Рогатици;

Младен Максимовић, свршени богослов, у чин ђакона и постављен у Чајничу;

Горан Терзић, студент Богословског факултета, у чин ђакона и презвитера и постављен у Устиколини.

За вероучитеље је постављено 37 предавача у осмогодишњим школама, што је и Свети архијерејски синод потврдио својим одлукама.

Освећења

Осветили смо:

Обновљену цркву св. ап. Петра и Павла у Борикама (Арх. намесништво горашко-вишеградско), темеље новог храма св. пр. Илије у Витовљу (Арх. намесн. травничко-зеничко), темеље новог храма на Лукама (Арх. намесн. сарајевско), придворну капелу преподобног Јоаникија Девичког у Митрополији у Сокоцу,

зграде скупштина општина у: Србињу (Фочи), Рудом, Чајничу, Вишеграду и Илици, болницу и дечје обданиште у Чајничу, основну и средњу школу у Рудом, просторије Комесаријата за избеглице и хуманитарну помоћ Р. Српске у Палама и земљиште на Илици за изградњу храма св. великомученика Георгија.

Посете и разговори

У току 1993. и 1994. г. посећивали смо војнике на положајима и рањенике у болницама.

Учествовали смо на конференцији у организацији Екуменског савеза одржаној у Печују (Мађарска).

Одржали смо Састанак са Надбискупом француске војске у саставу Уједињених нација, на аеродрому у Сарајеву.

Такође, два пута смо се састали на аеродрому у Сарајеву са Надбискупом врхбосанским монс. Винком Пуљићем.

Учествовали смо редовно на седницама Скупштине Републике Српске одржаним на територији Епархије добро-босанске.

Нашу Митрополију, у оквиру посете Српској православној цркви, посетио је 18. маја о.г. Његова Светост патријарх московски и све Русије г. Алексије II у пратњи Свјатјејшег патријарха српског г. Павла и других Архијереја. Том приликом посетили су и председника Републике Српске г. Радована Караџића са којим су вођени разговори у Председништву, а потом били његови гости на ручку у хотелу „Панорама“ на Палама. Са Пала су Њихове Светости Алексије и Павле са пратњом отпутовали на Грбавицу, где су посетили Руски батаљон који делује у саставу мировних снага Уједињених нација у бившој Босни и Херцеговини, а затим водили разговоре на аеродрому у Сарајеву са представницима Римокатоличке цркве, кардиналом Кухарићем и надбискупом врхбосанским монс. Пуљићем.

Истог дана Његова Светост патријарх руски Алексије извршио је освећење крста и земљишта на коме ће се градити црква брвнара у руском стилу, која ће бити посвећена св. Александру Невском, на Грбавици – Ново Сарајево, а затим касно у ноћ са пратњом отпутовао за Београд.

Одликовања

Одликовали смо чином протојереја: протонамесника Мировлава Дринчића, привр. пароха I зеничког, и протонамесника Милојка Топаловића, привр. пароха II зеничког и Архијерејског намесника травничко-зеничког.

Примили смо у богословију 13 кандидата, на Институт 6 и на Богословски факултет 3 кандидата. Дали благослов за брак четворици свршених богослова.

Диспензи

Два венчања у Црквом забрањено време и шест помена самоубицама.

Административни део посла

ДЕЛОВОДНИ ПРОТОКОЛ ЕПИСКОПА

У 1993 г. било је 628 предмета и сви су решени, а од 1994. до сада било је 185 предмета, и сви су решени.

ДЕЛОВОДНИ ПРОТОКОЛ ЕУ ОДБОРА

У 1993. г. било је 92 предмета, а од 1994. г. до сада 39. Сви предмети су решени.

ДЕЛОВОДНИ ПРОТОКОЛ ЦРКВЕНОГ СУДА

У 1993. г. било је 52 предмета, а од 1994. г. до сада 9 предмета. Сви предмети су решени.

Јереј Станимир Јањић, привр. парох заборачки, кажњен је забраном свештенодејства од месец дана.

Бројно стање свештенства

И даље су нам извесни свештеници расути по другим епархијама: Архиепископији београдско-карловачкој, Жичкој, Милешевској, Црногорско-приморској, Бањалучкој, Браничевској и Западноевропској.

Од избеглих свештеника двојица су се вратила и постављени су на парохије, као и један ђакон.

Канонски отпуст поделили смо јереју Богдану Смиљиху, привр. пароху јабучком, за Епархију источноамеричку ради лечења детета.

Образовали смо нове парохије, и то: трећу паљанску, другу соколачку, трећу блажујску, другу руђанску, трећу вишеградску и од рељевске вогошћанску.

Епархијски савет и ЕУ одбор

У августу 1993. и фебруару 1994. године одржали смо седнице Епархијског савета и Епархијског управног одбора.

Извори прихода у 1993. г. били су провизија од календара, епархијски разрез црквених јединица које се налазе под српском влашћу и, нешто мало, од штампе иконица које су дељене народу.

Има црквених општина до којих се уопште не може доћи јер се налазе на територији коју контролишу муслиманске, власти као што су Сарајево и Зеница. Тако, немамо потпун преглед материјалног пословања црквених општина. То се исто односи и на статистичке податке о броју крштених, венчаних и опојаних.

Одржана су два братска сатанка, као и заједничка исповест и причешће свештенства.

Грађевинска делатност

У току 1993. године није било никакве грађевинске делатности ни на храмовима, ни на црквеним објектима.

У Сокоцу је купљена нова кућа за 126.000 ДМ за седиште Митрополита дабро-босанског. Пошто ова кућа није била довршена, извршени су радови на њој у вредности од око 30.000 ДМ, и у првој половини месеца дацембра уселили смо се у ову кућу. Влада Републике Српске и Скупштина Општине Соколац купили су ову кућу, а довршење су помогле привредне организације у Сокоцу.

Инвентар је безмало набављен добротом српских општина: Соколац, Вишеград, Рудо и Илијаш, као и добротом Његовог Преосвештенства епископа источноамеричког г. Митрофана и протосинђела Филарета.

Влада Републике Српске и Скупштина Општине Србиње (Фоча) поделили су основна средства Митрополији дабро-босанској, Казнено-поправни дом у Србињу за отварање Духовне академије. Овај објекат може да прими 300 кандидата. Надамо се да ће Свети архијерејски сабор на свом редовном заседању ове године донети одлуку о отварању ове високе богословске школе и уврстити је у списак богословских школа СПЦ.

Скупштина Општине Србиње доделила је, такође, Православној црквеној општини у Србињу земљиште од преко 10.000 м² за подизање Српског светосавског центра.

Скупштина Општине Илиџа доделила је земљиште Митрополији дабро-босанској за изградњу храма св. великомученика Георгија на Илиџи. Крст и земљиште су освештани 7. маја о.г. на дан св. великомученика Георгија.

Коло српских сестара

У Епархији дабро-босанској у току 1993. и 1994. г. основано је Коло српских сестара у следећим црквеним општинама: Пале, Војковићи, Добриња, Трново, Грбавица, Соколац, Хаџићи, Илијаш, Србиње (Фоча), Вишеград, Вогошћа, Калиновик и Рогатица.

Предложени управни надзорни одбори су одобрени и свима су достављена Правила Кола српских сестара, одобрена од Светог архијерејског синода.

Хуманитарна помоћ

Хуманитарну помоћ примамо углавном из Централног магацина Одбора СПЦ за помоћ избеглицама – хала 8 на Београдском сајму, која пристиже преко Међународне добротворне православне организације (ИОСС) из Балтимора, а у последње време највише од Грчке православне цркве.

Добар део хуманитарне помоћи стигао је нашем народу из Србије, посебно из Жичке и Шумадијске епархије. И овом приликом изражавамо нашу топлу благодарност Њиховим Преосвештенствима г. Стефану и г. Сави на помоћи коју упућују нашем напаћеном народу.

Тешкоће у раду и предлози

Проблеми са којима се сусрећемо углавном су исти као и они које смо поменули у прошлогодишњем извештају, а то су:

- Недовољан број вероучитеља у градовима,
- Недостатак уџбеника из веронауке,
- Непостојање војних свештеника у војсци и у болницама,
- Отежане комуникације због недостатка горива,
- Проблем превоза хуманитарне помоћи из Београда до Сокоца, такође због недостатка горива и возила,
- Недостатак бар једног живог манастира који би био молитвено место у Епархији и школа за неговање монашког подмлатка.

Молимо Свети архијерејски сабор да овај Извештај узме на знање.

Светом архијерејском сабору одани

Митрополић дабробосански Николај

ОГРОМНО МИСИОНАРСКО НАСЛЕЂЕ СВЕТЕ БРАЋЕ КИРИЛА И МЕТОДИЈА³⁵

„Апостолство је убеђење и пожртвовање“

(Еп. Николај Велимировић)

„У хришћанском учењу је само оно истинито што су сви веровали свагда, свуда и једнодушно“

(Викентије Лерински)

„Све манифестације којима је циљ поштовање спомене светитеља Методија и његова браћа Кирила, „равноапостолних“ и „просветитеља“ наше словенске православне браће, у првом реду занимају Васељенску патријаршију. Она је ова два изузетна мужа послала на север с мисијом да проповедају хришћанство и васкрсложа Христа и да народе ових крајева просветле правом вером. Два светитеља нису само извели своју верску мисију, већ су њим народима показали начин како да развију своју културу као своју националну особност“

(Васељенски патријарх Димитрије I)

Познато је да је Света Гора била највећа школа кроз коју је прошао и Свети Сава. Он тада није морао да тражи засебан језик да би на њему учвршћивао хришћанство међу Србима, него је само свој рад „органично надовезао на дело Словенских Просветитеља“, које је у његовом народу „живело и добило своје особине“. Управо, он је „сјединио у себи рад и задатак обојице Словенских Апостола“, а „дело Свете Браће могло је да се одржи у српском народу највише зато што га је утврдио и дао му живот Свети Сава“. Он је за своју самосталну Цркву, коју је основао, за свој народ и за своју државу, на свом српском језику – у сукобу Запада са Истоком – дело Словенске Браће заувек учврстио,

³⁵ Предавање одржано на првој Крсној слави Светих Кирила и Методија Источносарајевског универзитета на Палама 1994. г.

због чега је не само од Српске православне цркве, него и од српског народа проглашен за светитеља и заштитника Цркве, народа и школе.

Које су то основне смернице за Свету Браћу које их покренуше на овај не тако лак посао и да ни у чему нису противречне уверењу Светога Саве?

У мору маловерја и незахвалности, још само православни људи целивају руку својих добротворитеља и предводника. Ако је љубав јача од смрти, а јесте, онда је она јача и од евентуалних бактерија на руци добротвора. Понекада нас обузима неодољива жеља да пољубимо руку давних предака и непознатих прадедова из благодарности за незаслужене поклоне од колевке до прве књиге. За овај судбоносни поклон много дугујемо једном Византинцу, философу и монаху Кирилу из Солуна. Њему и његовом брату, светитељу Методију, дугујемо и ми, у заједници словенских народа, читаву библиотеку „славјаносербских“ дивовских књига, као и ранг културне нације. Њима дугујемо на лепоти литургије на словенском прадедовском језику.

И још нешто: Достојни ученик великог учитеља и патријарха Фотија, Свети Кирило, многоталентовани философ, заслужује тај назив не само по свом високом образовању и памети, него и због остварења православне светости у себи самом. Кирило је био прави одјек Премудрости Божје у прашуми словенских речи. Њему дугујемо све, јер Бог је све, а Бога смо угледали кроз Јеванђеље преведено и исписано руком овога великана небеске љубави. Он је, са братом Методијем, својом мрежом уловио за Христа многамилионити словенски род и проширио излив огњених дарова Педесетнице на честити сој неписмених боготражитеља, који од тада постадоше слуге Бога Слова. Најзад је и Словенима кроз уста Свете Браће стигао глас Благословенога: „Небо и земља ће проћи, а моје речи неће проћи“ (Мк. 13,31). Исте ове смернице биле су покретач апостолства Светога Саве, који је Божјим Промислом изведен и узведен на веома високо место хришћанске и јеванђелске одговорности и делатности у свом српском народу.

Још је нешто Светог Саву одушевило, пуног вере у Бога живог. Генијални позив моравског кнеза Растислава прошао би незапажен да Јужни Словени нису већ уверили водећу господу Византијског царства да се ту ради о племенима и народима који знају држати до свог достојанства. Значи, Свету Браћу (посебно

Кирила) однеговали су најписменији људи онога века, али су њега дочекали генијални неписмени катихумени, који као да су имали јасно предосећање да *из најузвишенијега кулџа извире и највиша кулџура*. Управо, Византија је тада утеловила у себи тај небески култ и највишу културу. Изгледа да су наши прадедови, гледајући на Византију, дошли до самопоуздања и закључка, да је њихов језик и ум сазрео за словесно узлетање ка Богу Слову, за разумљиво богослужење.

Кирило-методијевско проповедање хришћанства имало је успеха код Срба. Оно је освојило Немањин двор, на коме је читан животопис Светог Кирила, и из кога се могла сазнати улога великоморавског кнеза Растислава на омогућавању рада Словенској Браћи међу Западним Словенима. Зато је Немањин најмлађем сину, по моравском кнезу Растиславу, дато име Растко (доцније у монаштву Сава), и он је код Срба учврстио кирило-методијевско источно учење, учење неподељене хришћанске Цркве.

Византија је била у највећој мери заинтересована за христјанизацију племена и народа с којима је долазила у додир. Поред општих мотива који су проистицали из схватања да су хришћански владари дужни да шире хришћанство, поготово ако су крунисани, и да повећавају број верника, то су свесрдно чинили. У том правцу су деловали и сасвим практични интереси. Преобраћање у хришћанску веру широко је отварало врата византијском утицају на културу и начин живота народа и стварало услове за његово васпитање у духу византијских идеала. Примањем хришћанства прихватала се и представа о свету као хришћанској васељени, на чијем челу стоји византијски цар као Христов намесник на земљи.

Стицајем околности, мисионарска делатност у околним земљама доспела је у другој половини IX века у жижу византијске политике.

Великоморавски кнез Растислав је затражио 863. године од византијског цара слободне мисионаре који би радили на учвршћивању хришћанске Цркве у његовој земљи. Он је зацело био руковођен жељом да смањи утицај франачких свештеника. Византија није хтела да пропусти ову прилику и прошири свој политички утицај, као и културни. Мисија у Моравској је била поверена ученој браћи Методију и Константину, синовима ученог византијског високог чиновника Лава и мајке им Марије, пореклом Словенке. Они су знали језик Словена и темељито су се припре-

мали за предстојећу мисију. Створили су посебно писмо, ћирилицу, утемељену на грчким писменима и прилагођену особеностима словенског писма.

Успешан рад у Моравској, – а успех је нарочито био у проповедању Јеванђеља на народу разумљивом језику, – сметао је франачким бискупима и свештеницима и они их почеше одмах оптуживати како проповедају на словенском варварском језику, а не на једном од три сакрална језика. По теорији тројезичника, Реч Божја се морала проповедати на јеврејском, грчком или латинском језику.

На оптужбе франачких бискупа и свештеника Риму, Света Браћа су позвани у Рим од стране папе Николе I да дођу на изјашњење.

Света Браћа се одазваше. Док су се на путу у Рим бавили са франачким бискупима и свештеницима у Венецији, умре папа Никола I, а наследи га Адријан II, који са литијама и веома свечано дочека Свету Браћу у Риму, јер су собом носили мошти Светог Климента, папе римског.

И у Риму је било архијереја и јереја римског закона који су упорно тврдили, попут франачких владика и свештеника: „Тиме се не прославља Бог. Да је то било угодно Богу, Он је могао учинити да се од самог почетка проповед Речи Божје записује на језику онога народа коме је објављена. Но Бог је изабрао само три језика: јеврејски, грчки и латински, на којима треба славити Бога.“ Таквим људима свети учитељи одговараху: „Бог даје кишу свима подједнако, и чини те сунце све обасјава. А Давид каже: Све што дише нека хвали Господа (Пс. 150,6); Усклики Господу, сва земљо! Појте Господу песму нову (Пс. 149,1). Пошто Господ дође да спасе све народе, онда сваки народ треба да слави Господа на свом језику“ (Житије светих, мај ст. 272).

Ко су били Константин, у монаштву названи Кирило, и брат му Методије, Римљани су добро знали, каже еп. Никодим Милаш. Он даље каже: „Ови знају да су сви рођени и васпитани у православној источној Цркви, да их је на Запад послао Цариград, да проповедају Словенима. Да су они међу западним Словенима деловали у име ових начела које је признавала и признаје и данас Православна Црква, а која, међутим, није призивала западна, Римска Црква. Знају да су Кирило и Методије проповедали науку Православне Цркве. Знају да је један папа уништио све оно

што су учинили Кирило и Методије међу Словенима (пример: Нинска бискупија) који су после потчињени били Риму, и напротив, да се то уздржало светим и недодирнутим до данашњих дана код Словена који су остали верни православљу, и да је то остало њиховом народном својином. Све то Римљани добро знају, јер историја то казује. Нови споменици што се откривају још им јасније то посведочавају. Знајући све ово, а поимајући и то да су именом Кирило и Методије светима за сваког Словена могло би се са њима достигнути оно што је Рим на Западу изгубио и што би хтео сада код Словена да добије. Римљани упрежу све своје силе да Кирила и Методија својима учине и да прикажу, како било, да су Кирило и Методије били следбеници Рима.“

Наравно, продужава Милаш, да би се све ово постигло, треба много вештине и труда. Треба неке историјске споменике онога времена прогласити лажнима, друге протумачити на свој начин, треће истаћи више него што заслужују, једном речју, треба наопако изврнути историју.

Не спомињући друге, доста је прочитати Глинцерову, или Шулцову, или Лежерову историју словенских апостола, па се уверити да за ту врсту научењака није никако ово тежак посао, каже Милаш. Да би циљ свој постигли, да привуку папи Словене који православну веру исповедају, и да би код њих нашли оно што су изгубили код Немаца, Енглеца, Француза и Италијана, римски бискупи су изврнули историју, а рачунајући вероватно на незнање православних Словена, доказују како су св. Кирило и Методије за живота били одани Риму и истичу „нежну“ љубав, коју су према њима папе имали.

Ми ово не бисмо доказивали, а и време нам не дозвољава, али би са вашом дозволом поменуо следеће. Бискуп Штросмајер, који је био заговорник југословенства, у својој пастирској посланици од 28. фебруара, са особитим нагласком спомиње тврђење Атанасија библиотекара и тиме понавља Шулцове речи, који на основу истих доказује да су света браћа Кирило и Методије безусловно били одани намеснику Христовом у Риму и да су се с презрењем отргли од извора свију заблуда, Цариграда. Још ћу само навести низ папских посланица упућених разним угледним личностима, а које говоре у коликој су милости код папе били ови словенски проповедници Речи Божје на народу разумљивом језику.

Ево тих посланица:

1. Посланица Адријана II Расѿиславу, Свеѿоѿолку и Коцељу,
2. Посланица Јована VII Павлу, анкониѿанском, на ѿлазак његов у Панонију.
3. Посланица Јована VIII Меѿодију, кроз Павла еѿискоѿа Анкониѿанскоѿ,
4. Посланица Јована VIII Адалвину, архиеѿискоѿу Салцбуришком,
5. Посланица Јована VIII Херманриху, еѿискоѿу ѿасауском,
6. Посланица Јована VIII Ханону, еѿискоѿу фрајзинѿшком,
7. Посланица Јована VIII краљу Лудвиѿу,
8. Посланица Јована VIII краљу Карломану,
9. Посланица Јована VIII Меѿодију 879. ѿодине,
10. Пасланица Јована VIII Свеѿоѿолку 879. ѿодине,
11. Посланица Јована VIII Свеѿоѿолку 880. ѿодине,
12. Посланица Јована VIII Меѿодију 881. ѿодине,
13. Посланица Сѿефана VI Свеѿоѿолку и најзад
14. Наѿуѿиак Сѿефана VI еѿискоѿу Доминику и ѿрезвиѿерима Јовану и Сѿефану, на ѿлазак њихов к Словенима.

Док читамо ове посланице, падају одмах у очи противречности папа у наредбама што се у њима издају. Што допушта и одобрава један папа, то други забрањује, или један те исти папа најпре једно наређује, а затим наређује сасвим, друго противно првом. Тако, на пример: Адријан II 870. године допушта служење словенске Литургије и налази да Кирило и Методије православно верују. Јован VIII два пута 873. и 879. забрањује служење Литургије на словенском језику, а 880. године допушта. Стефан VI не само што забрањује, него предаје анатеми и Методија и његову науку. О овоме оволико илустрације ради, не упуштајући се у анализу сваке посланице посебно.

Сада – када се од једних настоји да се преотимањем присвоји национално порекло Св. Кирила и Методија, као и старословенски језик, а од других да се кирило-методијевско истинско учење

неподељене Цркве искористи као основа за подизање моста за „повратак“ Православне Цркве у њихово римокатоличко крило – наметнула се потреба да се историјски прикаже како су Српска православна црква и српски народ, у духу учења Словенске Браће, у сва времена једнако уважавали дело равноапостола Св. Кирила и Методија. То није чињено само у средњовековној држави српској, него и под туђом влашћу и у најновије време. О овоме сведоче подаци из старих рукописних књига српске рецензије, штампана српска књига и подаци из других извора српског порекла.

Зато је добро и радостан сам што је Сарајевски универзитет стављен под покровитељство Светих равноапостолних словенских учитеља и просветитеља Кирила и Методија. Универзитет је овим узео на себе обавезу да свестрано проучи рад ових врлих словенских мисионара и да их чува као велико и непроцењиво благо и наше српске прошлости и садашњости у свим видовима њиховог позитивног сагледања и оцене.

Услед свега овога, већ и сада српски народ има право умолити да се равноапостолни словенски учитељи Св. Кирило и Методије прогласе заштитницима словенске књиге и да им се моли речима њиховог Тропара:

„Као аѿосѿоли, ѿодједнако узвишени, и учѿиѿељи словенских земаља, боѿомудри Кириле и Меѿодије, молиѿе Владику свих, да све словенске народе у ѿправослављу уѿѿврди у једној мисли, да умири свеѿи и сѿјасе душе наше.“

И да завршим ово кратко и недоречено излагање по свему што је требало рећи текстом поздрава који је настао пре 119 година. Наиме, 1885. године обележена је 1000. годишњица од преставаљења светог Методија. Текст поздрава упутило је Српско учено друштво, Словесном добротворном друштву у Петрограду:

„Словенском књигом и језиком брањаше Растислав, кнез моравски, своју народност; словенском књигом и језиком утврди кнежевић Растислав Немањић, Свети Сава, Српство; словенска вера, књига и солидарност и сада су, после хиљаду година, наши идеали, заштита народности, спас будућности. Ревност словенских апостола од 863. до 885. нека је на углед свима нама који их данас славимо“.

Срећна Крсна слава Свети Кирило и Методије!

Миѿроѿолиѿи дабробосански Николај

НИКАД НЕ ЗАБОРАВИТИ СВЕТЛУ ИСТОРИЈУ³⁶

„Науку и занате можемо примити од Запада, но веру не, јер је ни Запад нема.

Хришћанство јесте и мора заувек остати најглавнијом, животном основом просвећивања нашег народа.

Будите браћа, али не једино због економске користи, него због пуноће животне радости, и због пуноће љубави,“ вели Достојевски.

Данас, када је српски народ Републике Српске поново на референдуму изразио своје противљење било каквом комадању његових вековних огњишта, дозволите ми да овај веома уважени Парламент, и све остале присутне, поздравим поздравом како следи:

Подигните своје главе опет и опет, јер над вама сија звезда сјајна! Говоре нам да смо у пећини рођени и одрасли, недовољно културни и спорог разума, презрени и са Истока и са Запада. Ироди и фарисеји и са Истока и са Запада мисле да је само у њих моћ и мудрост. „Зар нешто добро може изаћи из те пећине – Републике Српске и њеног руководства?“ – питају они. „Зар господство и памет могу свити своје гнездо још негде сем нашег Јерусалима?“ – питају.

Нека питају, а ви и даље својом мудрошћу и вером у Бога излазите, не из своје пећине, него из свог хришћанског Јерусалима. Излазите са оном истом мишљу са којом сте до сада излазили: „Богу слава, људима мир и добра воља!“

Месијанска улога Републике Српске у овом времену постаје све јаснија и разговетнија. Пројављени непоштоваоци узалуд тупе своје језике разним клеветима. Они не познају и не виде месијанску улогу српског народа западно од Дрине. То не виде и остали до скоро живећи с нама. Не виде нашу сјајну Витлејемску

36 Поздравна реч ђ пред Скућићином Републике Српске.

звезду над нама. Наши пророци Исаије и Јеремије познали су нас: Кочић, Дучић, Шантић, Гаврило Принцип, Филип Вишњић, старац Вујадин и дијете Грујица, наши митрополити Сава Косановић, Петар Сарајевски и други. И не само они. Видели су нас и познали сви који су платно слободе прали сопственом крвљу. Познали су нас и видели наши ранији славни преци: Св. цар Лазар косовски великомученик, Милош Обилић и Карађорђе Петровић, са свима српским устаницима. Хаџи Ђера и хаџи Рувим са ђаконом Авакумом моштаничким и сви остали српски светитељи и мученици, ранији и најновији, са преподобним Симеоном творцем српске државности, Светим Савом и осталим светитељима из лозе Немањића. Видели су нас и познали сви најновији новомученици пребиловачки, јасеновачки, велебитски, пашки, ливањски, лички, кордунашки, славонски, сремски, новосадски, чурушки, санскомостски, крупски и сви остали овде непоменути новомученици. Сви су нас видели и сви су са нама. То су они које више не могу убијати, а чине се веома опасним за све наше противнике. Сви су са српским народом и његовим руководством, који се увек и у свакој ситуацији зна правилно поставити и на страшном месту постојати.

Уосталом, зашто би се успокојавали. Прошлост српског народа у целини је страдање за правду Божју. Кад нам будућност не би била иста таква, сазидали бисмо брвнару на својим мермерним темељима. И како да не будемо добре воље када верујемо у Бога и у себе? Верујмо и даље у Бога својих предака, уз Божју помоћ и славом овенчани. Верујмо и даље и будимо убеђени да нас нису оставили наши цареви и пророци, светитељи и државници. Знајмо, на великом тргу светском продају се и купују многе мртве душе управо зато што су јефтине, јер су многобројне. А ми смо у очима озбиљног света, света од ума, па и у очима ненавидника наших, веома скупи јер имамо живу душу.

QUO VADIS, Европо, на извештан начин пита руководство Републике Српске. Питате и Ви, врло уважени учесници овог Парламента са својим Председником, показујући им пут Христов и Христу, исти онај пут на који су тако много пута указивали наши преци. Недаровити и безначајни не страдају, а племенити, – борци за правду подносе страдања с вером и душевним миром, који долази од вере и самопоуздања.

У злу, које опкољава са свих страна, бити пун оптимизма је нешто најтеже у животу и свету. Српски народ у Републици Српској и Републици Српској Крајини је оптимист и у овом злу које га је од насилника снашло. Српски народ западно од Дрине је рат учинио оптимистом. Суседи желе да нас гурну што дубље у пећину мрака и не дају нам ван. Ми знамо: тако је било и са оцима нашим умирућим на ломачама, кољу, у тамницама и другде и на друге начине, са божанском узвишеношћу над глупошћу и нетрпеливошћу, а будући и стално уверени да ће се наши непријатељи угушити у сопственом злу.

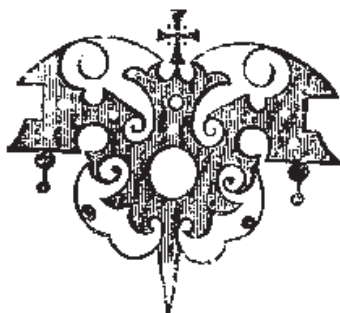
Уређивачи новог светског поретка гурају нас у тамну пећину нашег отацтва, а себе би да поставе поред наших топлих огњишта и светлосника. Хоће да нас вежу за јасле и хране оном храном коју би нам они пружали. Прошлост наша је пуна таквих везира и још пунија чемерних њихових трпеза. Чињеница је, и овим референдумом њихови Ироди постају све смућенији и њихови пророци све непоузданији. Зар и они као културни израелски цар Ахав, са женом Језавељом не здружише: лаж, крв и грабеж? Нека се они узбуђују, јер је неправда увек узбуђена.

И на крају, народ српски у Републици Српској и Републици Српској Крајини ћутао је дуго, као што наш истоимени народ источно од Дрине још ћути. Проговорио је наш народ, и сви му се диве, неки гласно, а неки ћутањем. Подносимо дивљење спокојно, као и презрења, јер рат још није завршен. Гледајмо свој пут, а то је пут Богочовека. На том путу ћемо још боље видети своју Витлејемску звезду. Знајмо, наши неједномишљеници разједају себе изнутра. Оставимо их својој судбини, а ми будимо добре воље, јер смо неправедницима показали и показујемо правду. Радујмо се што је наша српска душа тако широка, па смо недавно спасавали муслимане од Хрвата и Хрвате од муслимана, а сада дајемо уточиште муслиманима избеглим од муслимана. Воће им не разумеју „чојство и јунаштво“ Марка Миљанова.

Радујмо се што имамо Бога за пријатеља и помоћника. Показало се, Њега смо имали и јуче и данас, а имаћемо га и убудуће, уколико грехом не дођемо у сукоб с Њим. Будимо мирне душе када то знамо, јер је Бог с нама. Будимо добре воље, јер и наше Ироде оставља Бог. Грејмо се кроз крв наших најбољих изгубљених синова, грејмо се и стално призивајмо себи браћу своју. Боље се грејати на сунцу кроз своју крв, него кроз туђу свилу.

Радујмо се, јер наше Косово није наша Голгота него наше васкрсење. Радујмо се вером у многотрпељивост, јер нас чак и неке српске вође не разумеју. Када свој посао свршимо, онда ће нас разумети. Овако је због тога што нам је улога месијанска и мисионарска. Ми носимо једну бољу хуманост и топлију љубав. Ми идемо за Христом док су неки ишли са Христом и носили мач. Ми смо у Српству позвани да донесемо мир и добру вољу међу људима. Радујмо се због тога и проносимо мир, па ће Бог мира бити увек са нама.

Митрополић дабробосански Николај

ЧИТАОЦИМА ИЗНОСИТИ САМО ИСТИНУ³⁷

Уредништво листа „Ослобођење“,

Примио сам први број *Ослобођења*, новина Републике Српске.

То значи: Храм јавности Републике Српске поново је пред читаоцима. У уводнику Редакције „зашто Ослобођење?“ стоји и ово: „Зато што згуснута симболика те речи прати нашу тешку и крваву историју на овим просторима, као сјенка предмет вјековима. Зато што смо кроз те исте вјекове немилице расипали и даривали друге нашом националном традицијом и популацијом: турчили се, унијатили, селили и повлачили са исконских огњишта, давали своје пјесме и јунаке другима, пуштали да од цркви постају џамије...“

А зашто?

Зато што рђаве мисли и жеље производе рђава дела. Срце је човекова радионица свега што мислимо, желимо, гворимо и чинимо. Али, има још нешто што је увек актуелно и важно поменути: *прошлост је учионица живога једног народа* који хоће да живи, ствара и постоји. Није добар систем у народу који сматра да прошлост није важна. Није добар онај систем који у прошлости тражи само оно рђаво и мисли да од њега почиње историја. Такви системи су кратка даха и увек ће, по неком неписаном правилу, свој испит положити веома рђавом оценом.

Данас се највише говори о миру, а мира нема. Средства информисања су најгласнија, јер региструју ко је шта рекао о миру. Тешко ће постићи мир, без унутарњег мира, без мира са Богом. Ту постоји велика разлика између мира што га Христос даје и мира што га људи дају и желе. Први мир чува људе од корупције

37 Поздрав поводом покретања новина „Ослобођење“ као гласила Републике Српске.

и других грехова, а други мир производи корупцију и води побунама и ратовима. Неваљао мир је отац рата. Узевши идеално, мир је бољи од рата. Али коруптивни мир је веома рђав мир и не приноси довољну жртву Господу и човечанству. Отуда је спољашњи мир један предах до рата, као што се каже у Библији: „Земља почину од рата“ (Ис. Навин 14,15). Дакле? Док људи не упрљају мир својим гресима.

Содом није уништен у рату, него у миру и материјалном благостању. У време мира, спољашњег благостања и сигурности Римског царства друштвена корупција и други греси доводили су цара Марка Аврелија, стоичког философа, до очајања и уверења да његова држава, тј. његово царство, мора пропасти. Једва да је нешто мања корупција била у царству Карла Великог и Луја XII. Тако је морало бити свуда где су људи тражили Рај на земљи, а не на небу.

Сваки свој достигнути рај на земљи људи су брзо претворили у пакао. Ви ћете ову истину доживљавати и регистровати у *Ослобођењу*.

Ослобођење – недељне информативне новине, јесу новине православних Срба Републике Српске, па се при писању и објављивању текстова то увек мора имати у виду. Треба свом народу износити првенствено истину. То је први услов да би новине биле радо читане и сваки наредни број нестрпљиво очекиван. Поред информативног, морају имати објективни, морални, хришћански карактер.

Данашњи протагонисти трајног мира протезирају и заговарају један свет, са једним представништвом, једним језиком, есперантом, једном војском и полицијом, једним календаром, уједначеним васпитањем, уједначеном етиком, уједначеним уређењем. Кажу: „тада ће настати вечни мир, безбедност и благостање“. Тако говоре гости и дошљаци, слуге и најамници, без разбирања шта Домаћин (Бог) мисли. Могу ли се они који су се показали неверни у малом, показати верни у великом? Ово оставља читаоцима да размисле и донесу одговарајући закључак.

Нема сумње, у тој универзалној држави, најновијој Вавилонској кули, ако би и постојала, завладаће квареж какав се није видео ни у римској држави, нити у некој другој. Зашто и на основу чега? Због тога што је у овај свет кроз човека ушао грех и веома се зацарио у њему. Завладаће квареж душевна и морална ко-

ју је Свети Апостол Павле јасно видео и описао. Апостол, истина, говори о последњем времену, али и ови нови архитекти Једног Света, сматрају овај свој идеал последњом фазом људске историје.

Ако би дошло до једне тако универзалне државе, у њој ће наступити хаос, јер ће се у њој наћи они исти људи који нису могли уредити своју малу државу и у њој бити срећни. Који су то њихови морални кредити који им говоре да ће успешно уредити овај свет? Нема их. Тек би ту настали нeredи, побуне и револти. Парламенти би били немоћни да то спрече својим бескрајним препиркама, узајамним оптужбама и тобожњим законима.

Упућујем Вам ових неколико мисли, да их имате у виду на самом почетку овог превасходног покушаја, на коме Вам честитам и изражавам своје искрено задовољство и радост. Новине *Ослобођење* појављују се у овом све чуднијем времену у коме лаж тражи уједињење са истином. Како би се могла уједначити истина са лажју? Лаж и истина нити могу орати на истој њиви, нити спавати у истој постељи.

Желим да лист *Ослобођење* у свему што објављује, буде као невеста обучена у своју најлепшу белину, у чисте хаљине радости и песме, пишући само истину, говорећи само истину и љубећи само истину. Тако ћете имати успех, од читалаца бити прихваћени и од Бога благословени.

Митрополић дабробосански Николај

ТЕЖАК ЈЕ РАТ СА СИНОВИМА ОВОГА СВЕТА³⁸

Дана 25. септембра, на тражење новинара београдских информативних кућа, одржали смо конференцију за штампу о састанку и вођеним разговорима поглавара Цркава у нашој земљи, одржаним у Женеви 23. септембра ове године.

У разговору са новинарима пренео сам и податке које је на састанку свима нама саопштио Надбискуп сарајевски г. Пуљић, а исте је сазнао од рејс ул улеме господина Јакуба Селимовског, поглавара Исламске верске заједнице у Сарајеву.

Преузвишени г. Пуљић је, преносећи изјаву г. Селимовског, рекао да је у овом рату порушено 200 џамија, убијено 20 имама, силовано око 30.000 муслиманки и погинуло 120.000 муслимана.

Изјављујемо: ово није Наша изјава, а још мање је истина да смо ми изјавили да су ово Срби учинили.

Имамо сазнање да је ове податке од „Студија Б“ – Београд преузео аустријски лист „Стандард“ и исте објавио, а од њих је преузела и емитовала аустријска телевизија. Исто тако, и загребачка средства информисања у више наврата ову неистину емитовала су за своју јавност, као и сарајевска средства информисања.

Знамо да је ова неодговорна, аморална, нетачна и тенденциозна информација изазвала велико изненађење и револт, нарочито код оних којима је јасно да се у целом овом прљавом сукобу српски народ мора бранити од напада и бруталности које доживљава.

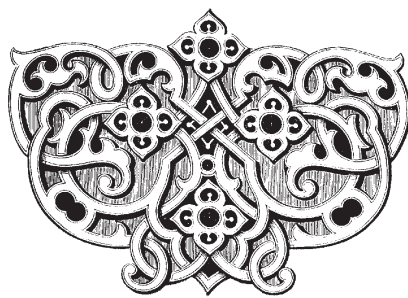
Интересантно је: осим оних којима на срцу лежи мир и добра воља међу народима у претходној Југославији, нико други није изнео податке о томе шта се са Србима дешава и како се према њима понаша на веома нечовечан начин.

38 *Деманџи њоводом кривошворене ойшужбе у гџрађанском райиу 1992. г.*

Обично се прећуткује колико је порушених српских храмова и домова, колико убијених и свештеника и верника, силованих мајки, девојака и девојчица, као и многобројних поубијаних Срба, међу којима није мали број и невине дечице.

С пуном моралном одговорношћу поново изјављујем да Ми наведену изјаву, такву каква је презентована јавности, нисмо дали, нити стојимо иза ње, а задржавамо право да ову ствар у потпуности испитамо и затражимо сатисфакцију, због прљања наше личности, нашег архијерејског достојанства и Српске православне цркве. Ово је клевета, у чистом виду, а таквих клевета у овом прљавом рату има на претек.

Митрополит дабобосански Николај

КОСОВСКИ ЗАВЕТ – ВЕЧИТО ВРЕЛО НАДАХНУЋА³⁹

Како се Господу изволи, тако ће бити. Хришћани смо, војници Христови, страдалници побожности. Такви су они који знају да „болови рађају славу, а напори прибављају покој“.

Драга браћо и сестре,

Историјска је чињеница да Косовска битка није била обична битка, уобичајено оружаном решавању политичких непријатељстава и замршених дипломатских спорова. То је била трећа и завршна етапа сукоба на Марици, Плочнику и Косову. Био је то сукоб између хришћанског Истока и отоманског Истока да би Срби на својим плећима понели судбину хришћанског света на Истоку. Прихватили смо у своје руке сву тежину тадашње светске политике, осећали сву трагичну тежину тога времена и бремена. На Западу су само слутили, а ми смо начисто видели о чему је реч. Наши људи су тачно оценили азијатску бујицу и нису јој се уклонили. У томе је општи и вечни значај Видовдана.

После овог боја, српска душа је пет стотина година страдала и веровала. Страдање каткад слама веру, али код српског народа оно ју је јачало. С вером је долазила нада, са надом снага, и тако издржаше Срби најмрачније и најтеже ропство икада забележено у историји.

Како и не би када су на Косову животе положили: „једни у младости нежног узраста, са цветоликом велелепотом цвали и слатколико свима очи пунили; а други су као изданци преукрашени, наочити и светлооблистани, што телима објављују унутрашњу светлост душевну и свима су се дивни показивали; једни храбромужествени, пријатновидни, прекрасни, изванредни и доброумни; а други доброродни, силни, достојанствени, велможе храбри, добропобедни, доброразумни, предивни, узраста саврше-

39 Пројовед на Видовдан у Романијској Лазарици.

ног и доброцветног, преукрашеног и пресветлог“, вели архиепископ Данило III.

Мудрост света није сабрана у главама само једног народа. Сваки народ има своја посебна изборна искуства. Тако ми имамо два добра, врло брижно негована: демократију и традицију. Неки мисле да ова два добра не могу заједно. Код Срба то није случај. Брижно негујући ова оба добра, српски народ се оспособио да свакога разуме, поучи речју и примером, изједначи људе, шири хришћанство. Само запитајте, ко је од народа у бившој Југославији био заштитник права малих, сиромашних и немоћних? Ако је саговорник објективан, одговор ће бити – српски народ.

Из ова два добра проистиче и витештво српско, надалеко чувено и незаборављено. Питају се завидљивци, који то народ још постоји код кога је развијено витештво као код српског народа? Захваљујући Косовском завету јунаштва, рађали су се чудесни хероји у српским породицама као што су: Кнез Војислав, Кнез Часлав, Душан Силни, Милош Обилић, Војвода Синђелић, Марко Краљевић, Хајдук Вељко, Мајор Гавриловић, Незнани Јунак, Војвода Мишић и многи други све до нашег времена. Они су незадрживо водили Србе слободи. На њиховим делима и примерима васпитавали су се српски нараштаји. Ни они највећи народи нису имали толико храбрих људи. Њихова витешка нарав, херојство, снага и одлучност немају поређења у светској историји. Како се само тукао Стојан Јанковић, како Зека са својом четом Мачвана, како су се борили они хероји пробијајући Солунски фронт? Јуриш је обично дуг десетак километара, а њихов је био седам стотина километара. Или, онај незнатни митраљезац са Авале, сличан само Обилићу, који је добровољно остао да штити одступницу и дуго задржава читаву немачку армију гледајући своје другове и народ како одмичу у шумадијској измаглици. Задивљен његовом храброшћу немачки генерал је наредио свима војницима да га сахране и на крсту му на немачком језику написао: „Овде лежи непознати српски херој“. Само народ који негује хришћанску демократију и традицију, може рачунати на то да ће се и убудуће рађати слични јунаци, борити до краја, жртвовати за свој народ, а да их народ, опет, задојен њиховим делима, претвара у Косовски завет и – побеђује.

Не смеју превидети наши садашњи нараштаји да је српски народ са својим владарима, кроз целу нашу историју, био обра-

зац религиозног духа и праве наде. Ово се нарочито може рећи за владаре почев од Светога Саве па до светог Кнеза Лазара, када је султан окупирао донекле Србију 1389. године. Они су нас учили шта нам ваља чинити у миру или рату. Градили су дивне цркве, много веће и раскошније од својих дворова. На Западу није било тако. Дворови српских владара су нестали и једва се назире где им је било место. Цркве и манастири су подизани у славу Божју, па још увек постоје. Турци су многе српске светиње уништили, а многе обесветили и упрљали они наши непријатељи које су Срби поштовали сматрајући их својом браћом и хришћанима.

Отуда, Српство није народ, него празник који повремено прослављамо. Само тако схваћено Српство је увек у заветном осећању, у солидарности – да не будемо равнодушни према неправдама и невољама не само обесправљеног сународника, него и сваког обесправљеног и пониженог човека. У таквој врсти косовског завета и солидарности можемо имати оно што се зове грађанска свест цивилизованог друштва.

Срби се не би могли пожалити да је наш средњи век био мрачан као код других народа Европе. Током три стотине година владавине Немањића ниједан српски владар није убијен од свог народа. Важност ове чињенице најбоље знају наши историчари, и то они који тврде да је Српска црква била непрекидна савест српске државе; ништа се није чинило без благослова и знања Цркве.

Од тадашњих суседа Византије и Венеције српски народ је научио много, али није научио да трује своје владаре, да их малтретира, да их задављује, сече језике и слично.

Али, на нашу велику жалост, у савременим условима, када је косовски завет гурнут по страни, за непуних 100 година Срби су убили своја три владара: Карађорђа, Михаила Обреновића и Александра сина Милановог, 1903. године. Заиста, чињеница необична и ретка! Али, не заборавите: у српском народу почела су нова времена кад смо почели своје најбоље синове из домаћинских српских кућа слати на Запад, у некакав Париз, да се тамо уче како се води држава, одакле су нам донели идеје за које раније нисмо знали.

Треба поменути и следеће. У овом петвековном ропству Срби су навикли да слушају о гнусним убиствима султана, везира

и паша и о другим свакодневним злочинима. Турци су често приређивали ужасну крваву бању, при извршењу свога плана, да би побили све вође и свештенике српске. Наши претци су живели у крви и ишли по крви; знали су само за две боје – црвену и црну.

Али не само онда Исмаилћани, него и сада многи се великом силом подижу да нас опусте, заробе и разоре. Могло се видети и види да наше очеве и мајке, браћу и сестре, родитеље и децу, кумове и пријатеље муче, неке секу и на друге начине мноштво крви проливају. Велика туга обузима наш народ, беда, плач и ридање неутешно. Многи се гробови отворише и примише телеса убијених, масакрираних и тешко измучених. Али, поред свега овога, надајмо се да ће наш заступник и утешитель тужних Христос, видевши довољно наша страдања, српски народ опет на његову ранију лепоту извести, многољудним и свенародним становништвом красити и умножити, јер је тако извољевао и раније с нама чинити.

У овим новим искушењима Срби морају знати да ће Бог управљати светом правдом све дотле док ми управљамо милосрђем. Он ће управљати и светим милосрђем онда када ми будемо опраштали једни другима.

Затим, као што је некада син Св. Кнеза Лазара Деспот Стеван Лазаревић сјединио мач и дипломатију и умео се служити и једним и другим, други народи ће нас ценити као народ који зна где је и шта хоће. Таквим чињењем овај славни муж је надживео време своје владавине. Знао је да одбаци беду и болест и није избегавао да се сретне са прокаженима и одбаченима. Он и његов отац су свети зато што су се у свему поистовећивали са светима пре њих, и што у свом народу нису били деспоти него браћа.

Ја понављам само оно што је српски народ чинио и без чега не може у бољу будућност. Далеко пре доласка Христовог речено је: „Ако Господ не сазида дом, узалуд се труде зидари“ (Пс. 127,1). Тако, ако се не вратимо изворима своје прошлости и будно не пратимо и не процењујемо све нове појаве, наш дом ће увек бити у опасности, најпре од оних који нам долазе у „овчијим кожама, а унутра су вуци грабљиви“ (Мт. 7,15).

Они који се мрште на Косово, који га ниподаштавају, осуђују, мрзе, или сматрају несрећом, пропашћу, они гледају очима а не духом, цене технички а не морално.

Прави Срби, што у косовском смислу и завету значи прави хришћани, нека захвале Богу што им је дао Косово, понос и утеху, и непресушни извор најузвишенијих заветних надахнућа; чистилиште савести свих поколења до краја времена.

Скинимо капе у свети дан Видовдан, и на светој земљи косовској, овде поред цркве Лазарице, поклонимо се светим душама косовских праотаца, ранијих и садашњих, па у хармонији са целим народом, који је најбољи тумач Косова и косовских задатака, од онда па до данас, из дубине срца и савести узвикнимо:

„Све је свето и честито било и миломе Богу приступачно!“

Митрополић дабробосански Николај

ВЕРСКЕ ЗАДУЖБИНЕ – СВЕТИЉКЕ НЕБА НА ЗЕМЉИ⁴⁰

*Ваша Светљосћ,
Ваша Преосвећенств,
Господине Председниче Републике Српске,*

Дозволите да Вас поздравим за овом трпезом љубави, да вам пожелим добро здравље, дуг живот и мирно управљање бродом Српске цркве, а са трона Светог Саве.

Срели сте се данас са великим бројем благочестивог српског народа, као и са изабраницима српским за овом трпезом љубави.

Безадржајно је име Србин за онога ко не држи у светлости и свести историју свога народа. Није довољно само поседовати познавање своје историје, колико је важно разумевање њене живе и јасне науке. Ово разумевање добија се када се мислено путује по прошлости српског народа, а при светлости великих свећа, упаљених Христовим пламеном по целој нашој отаџбини.

Светлост Светог Саве – свећа је светлости и благочашћа; светлост честитих царева и кнегиња наших – светлост је христољубља и родољубља; светлост Лазарева – свећа је самопожртвовања; светлост честитих мученика у ропству – свеће су трпљења и тихе преданости вољи Божјој; светлост Карађорђевих устаника и свих осталих до данас – свеће су простонародног витештва и прегнућа; светлост Часног Крста и Крсног имена – свеће су које се никада нису гасиле ни хладиле; светлост народног поштења, стида и доброте – свеће су личних карактера; светлост царских и народних задужбина, крстатих барјака и гусларских песама – свеће су што осветљавају правду Божју и крепе народна срца надом у Бога. Без овога име српско било би празно, а са овим добија библијски садржај и религиозни ореол.

40 Поздравно слово на Сокоцу о Видовдану на њарасћосу изгинулим рајницима.

Ово молитвено зборовање и ова светлост Празника јесте још једна припаљена свећа под овим српским небом на Романији, па Вас молим да и овога пута благословите овај наш почетак, како бисмо од сада, па убудуће, стално на овај дан се окупљали у овом граду, овде на Романији, Божје име и честитог цара Лазара помињали, наш народ и нараштаје косовском идеологијом оплемењивали.

Но, нека се из године у годину, из века у век, са колена на колена простире милост Божја, с непрестаном нашом благодарношћу.

Митрополијџ дабробосански Николај

* * *

*Ваша Свејџосџи,
Ваша Преосвеџенсџива,
Госџодине Председниџе Рџпублике Срџске,*

Ево дана у коме је изобилан благослов Божји на нама Вашим доласком и доласком Ваше цењене пратње у град Соколац, у Митрополију дабробосанску.

У овом мрачном пољу општег духовног стања, поздрављајући Вас добродошлицом, желим да истакнем светлу слику овог нашег народног славља, ове дивне благодарности Богу и Вама.

Ви сте нас духовно обогатили, оснажили у овом времену када се још води наметенути нам рат.

Творци народних песама, од најстаријих па до најновијих, Богу су благодарили речима: „Мили Боже, на свему ти хвала!“

Овим речима Србин признаје да ништа не бива без Божје воље. Тако и ми разумемо овај дан, доживљавамо га и у њему смо они који ће нараштаје учити – да Видовдан разумеју у пуном смислу јеванђелске светлости и народног поимања!

Ми смо се данас молитвено сетили свих живих синова и кћери наше свете Српске цркве, првопрестолника и народних трудбеника, војника, ученика и других.

Сетили смо се у молитвама и вођа и војника, од Косова до данас, који животе своје положише за веру православну и отаџбину српску. Таквих и у нашем времену има много. Многим хиљадама преминулих из прошлости за правду и слободу придру-

жише се и најновији погинули, положивши невине животе не за право, већ за правду Божју. Има и оних чија имена не знамо. Бог их познаје и као своје зна; сви они умреше добром смрћу, иако насилном, јер помреше за правду свога српског народа. Један народни благослов гласи: „Бог ти дао добру смрт!“ Да су ови јуначки људи живели још сто година, ипак би морали умрети, но ко зна да ли би се удостојили тако добре смрти.

Као орлови, пали су на орловским планинама, у равницама, котлинама, шумама и градовима Републике Српске. И са ових стратишта, – а сва су на великој надморској висини, – гледају се косовске планине под којима се простире поље српске славе, части, надахнућа, човечности и витештва. Као цареви они почивају на овим висовима. Заиста, и цареви земаљски позавидели би им на овом високом, овом часном, сунчаном и мирном почивалишту.

Када је Господ стварао ове планине, висоравни и друге пределе, ове пределе је стварао не само за напасање белоруних стада оваца, за орање и копање, нити за хучну песму ветрова, него и за споменике славе.

Ми знамо њихове подвиге, ми знамо колико је скупа њихова крв и колики су губитак они својим милима и драгима, својој Цркви и Отаџбини. Свима њима, таквом смрћу славе умрлима, са овога места данас, као и увек раније, узвикујемо: „Хвала вам, браћо наша! И Бог да вам опрости и дарује вам Царство небеско! Царство цара Лазара Косовског, племенитог претка вашег, погинулог за Крст часни и слободу златну.“

Поздрављајући све вас овде присутне, са Вашом Светости на челу, и будући захвални на свему што учинисте како би нам овај споменак наше садашњости и почетак нове будућности био што лепши и на много година! Боже дај!

Митрополић дабробосански Николај

О ОЗБИЉНИМ ИЗАЗОВИМА ПРЕД ХРИШЋАНИМА⁴¹

Ни за кога није тајна да у овом времену преживљујемо тешки израз кризе. Било је криза и у пређашњим временима, боље речено, никада није било времена а да није било кризе. Мора се признати да криза никада није била тако оштра и тешка као данас. У последње време, на жалост, не можемо се ослонити ни на многа пера, ни штампу, ни усмену измену мисли. У овом времену подвргавају се критици и они малобројни који су остали верни хришћанском поимању кризе. То су они који истински покушавају прво да реше питање кризе у свом сопственом бићу, затим, у свим другим односима ван себе, нарочито у оним општим, друштвеним. Да реше питање о циљу и задаћи живота на земљи, о моралним начелима, о породици, браку, имовини, правилном функционисању државе, сопствености, подели богатства и о многим другим питањима. Ово време колико је значајно, још је више тешко.

У чему се састоји криза овог времена? Најпре у непознању Истине истина. Ове основне истине, њих дванаест изнете су у Символу вере. Ни једна од ових дванаест истина није поштеђена покушаја да се поколеба, да се скине с темеља нашег дома, Цркве, школе, државе, владе, предузећа итд., итд.

Набрајање свих тих вражијих покушаја у циљу уклањања ових истина, код било кога и било где, немогуће је, јер за то овде није ни време ни место.

Дозволите ми да ипак понешто поменем. Још у прошлом веку је немачки философ Ниче покушао да темеље истине постави на људски начин, и то без Бога. Рекао је да су све истине Истине излишне и да је потребан само морал, нравственост. Зар су могуће последице без узрока? Зар су могући закључци без поставки? За кога ће се чинити добро ако се одричемо начела до-

41 Поздрав на ошварању Скуишине Републике Српске.

бра? У практичном смислу, зло никада не доноси добра, а наш век је постао поглавито практични и без вере у високе божанске истине.

Друго, у састав истина Истине спада и морални закон. Његова суштина је у Десет заповести. Савремена криза дотакла се и моралног закона. Покушавало се, чак, да се успостави и нов морал. Почели су измишљати особине неког новог човека – надчовека, а у самој ствари овај надчовек показао се гори од најпростијих људи. Почеле су се појављивати крилатице: „заграби од живота“, „циљ оправдава средство“ и др. Позната је жалосна судбина тог новог оснивача новог морала који је својим мудровањем задивио цео свет: полудео је. Међутим, није се десило да је који од поборника истина Истине полудео. Да више не дужим са овим, него да поставим питање: какав је наш задатак у овом времену и како да се снађемо у свему овом што нам материјализовани људи без вере намећу?

Наш задатак и смер није да осликамо данашњу кризу, него како да се снађемо. Обично иза времена које је богато кризама долази брза поправка или брза пропаст. Овај Парламент ово зна и свим својим бићем мора осећати речи св. ап. Павла: „Пазите на време, јер су дани зли“.

Пре свега, мора се имати увиду да у овако отсудним тренуцима има веома велики значај полагање наде на свог Добротвора – Бога, који неисказаном благошћу и богатим промислом, управља судбином света, па и нама. Да Му приступамо недволично, него искрено молећи Га да нас увек упућује на пут истине, и ми нећемо бити остављени без доброг руководства, без самоодговорности и помоћи свих свима, без осећања и схватања да се једино заједнички ови терети могу успешно изнети, а на добро свију нас.

Ако икада, а то данас, треба имати на уму заповест св. ап. Павла: „Бдите, стојте у вери, мушки се држите, снажите се; нама се отварају велика врата, а противника је много“, и „све да вам бива у љубави“ (1 Кор. 16,9.13.14).

Време које ми преживљавамо веома је озбиљно. Треба знати да је присутна криза коснула и изврнула питања која се тичу породице, васпитања, односа људи међу собом, односа млађих према старијима, потчињених властима. Ми ћемо бити одговор-

ни пред будућношћу. Нас ће осудити поколења ако чинимо грешке, а не смемо и немамо право да их чинимо.

Уобичајено говоримо о двадесетом веку са надом. Очекивали смо да ће се бар у том веку установити како су змије људима већи непријатељи но што су људи сами себи. Међутим, данас са знајемо да су змије невина бића у упоређењу са људима. Никада један народ није страдао од змија колико српски народ од просвећених људи.

Мислили смо да ће у двадесетом веку родитељи обдарити своју децу жељом да свако колена пружи свету нови доказ како је овај свет под небом достојан своје велике улоге. Свет који се осећа морално здрав, избегава све настраности и крајности, снажно сарађује на људском моралном и материјалном напретку.

Има нешто у чему рамље данашње човечанство. На првим својим страницама Библија је открила да је зло у свету први и најважнији узрочник свих несрећа и недаћа, како у свету тако и у самом човеку. Убиством рођеног брата, Каин је бацио сенку на целу човечанску историју. Чак ни први човек на земљи Адам није остао смирено и спокојно биће услед свога пада у грех.

Кроз нашу прошлост се упорно тврдило како наша политика треба да почива на хришћанским начелима, што се чини у Републици Српској. Због чега ја ово помињем. Ја ово говорим вредним синовима и кћерима српским, носиоцима највреднијих тековина које је наш народ назвао својима.

Српски живот у овом времену најречитија је тужба и протест против недела која се чине према нама. Покушај освајања наших духовних, културних и материјалних вредности, као и уништени животи и топла огњишта потврда су не само наведеног него и одузимања такорећи и светлости и ваздуха нашег.

Покушају да опишем српски народ у мирном времену. То ћу учинити са сликом села, где се увек на питање: „Чија је то земља“? добија одговор: „Божја па моја“. Покушају са питањем: Где су ударани први темељи свега нашег материјалног, духовног и моралног богатства?

Турски освајачи српских земаља после Косовске 1389. г. чинили су све у циљу да српско становништво напушта градове, села, плодне долине и равнице, најроднију земљу и бежи у шуме, планине и у мање приступачне пределе.

На тај начин наше село је постало оно тле из кога је поникла наша демократија, за разлику од европске која је потекла из градова и где се прво развијала. Одагнани заједничким непријатељем, Турцима, лишени слободе и богатства, нижи и виши стајежи, учени и прости, су били подвргнути истом понижењу и неправди. У таквим условима је рођен наш демократски дух, који је касније послужио као подлога нашим демократским успесима: друштеним, политичким и црквеним.

Миџројолиџи дабробосански Николај

НОВИ ЕПИСКОП НА КОРМИЛУ ДАЛМАТИНСКЕ ЕПАРХИЈЕ⁴²

*Ваша Преосвешћенства,
Браћо свешћеници,
Драга браћо и сесџре,*

Божјом помоћи, у Епархији далматинској од данас је нови посленик, Његово Преосвешћенство г. Лонгин, досадашњи епископ аустралијско-новозеландски.

Свети архијерејски сабор, како сте чули у прочитаној грамати Његове Светости патријарха српског г. Павла и чланова Светог архијерејског синода, изабрао је Преосвећеног Лонгина за епископа Богом чуване Епархије далматинске.

Жалим, Ваше Преосвешћенство, што нисам у могућности предати Вам Епархију на начин како сам је ја примио пре 14 и по година. Ратне су прилике, и то је једини разлог. Молим се Богу да што пре дође до мира, добрих међуљудских односа и поверења међу народима, како бисте мирније управљали овдашњим бродом Српске цркве.

Међу овим народом Божјим провео сам и живео скоро 30 година, богатећи се на овдашњим народним врелима његовом пажњом, љубављу, помоћу, искреношћу, оданошћу и веома великим поштовањем према своме Архипастиру.

Трудио сам се колико сам могао и умео, заједно са браћом свешћеницима, еда бих био на духовне ползе свима. Колико смо успели, знају Бог и народ српски у Епархији далматинској. На крају мога рада овде, а на почетку Вашег, могу Вам рећи: свагда сам осећао десницу Господњу и подршку Св. Саве Српског, па ево прилике да им се дубоко поклоним и молитвено захвалим.

Дошли сте у прави виноград Господњи, који Ви познајете, национално и православно опредељен. Бити са народом, служи-

42 Беседа на усполичењу Преосвећеног Лонгина у шрон епископа далматинских 22. 10. 1992. г.

ти му и бранити га може само онај који воли народ највећма до Бога. Ко воли народ, тај га и жали. „Жао ми је овога народа, јер су као стадо без пастира“ (Мт. 9,36), рекао је Највећи Пријатељ народа, Господ Исус Христос. Страх од Бога и љубав према народу одувек је била одлика истинских бранитеља народа.

Воља народа је, Преосвећени Владико, једноставна и њен је садржај: поштовати Бога и држати закон Божји, па сходно томе делати на свим пољима архипастирске службе. Ово је вечити народни програм, у коме се садрже и морал, и политика, и економија и родољубље. На програме супротне овом народна се воља може навући само грубим конопцем силе или завести свиленим концем обмане.

Поздрављајући Ваше Преосвештенство добродошлицом и честитајући Вам ово ново узвишено место Вашег служења, желим да свима захвалим на помоћи. Захваљујем првенствено милом ми народу српском у овој Епархији, браћи свештеницима, монасима, архијерејским намесницима и старешинама манастира ове Епархије, господи професорима и ученицима Богословије. Посебно захваљујем архимандриту Стефану (Малетићу), мом Архијерејском заменику, верном сараднику који је делио са мном све радости и тегобе архијерејске одговорности, а који је остао у Шибенику у овом тешком времену чувајући тамошње светиње и имовину Епархије далматинске и шибеничке Црквене општине. Захваљујем свима својим сарадницима који су искрено и одговорно радили канцеларијске послове док су могли бити у Шибенику. Исто тако, изражавам своју искрену благодарност члановима Епархијског управног одбора и Епархијског савета са њиховим подпредседником г. Угљешом Ченићем на челу.

Захваљујем свима који су на власти, који су ми исказивали братску љубав и помоћ и пројављивали разумевање за мој позив и одговорност, не само као епископу него и као Ректору Богословије Света Три Јерарха у манастиру Крки.

Са овога светог места сећам се у молитвама свих упокојених мојих сарадника и свих нових бранилаца српских огњишта, те Српске цркве и наших живота. Царство им небеско подари, Господе, молим Ти се! ...

Митрополић дабробосански Николај

ПОСЛЕ 14 ГОДИНА АРХИЈЕРЕЈСКЕ СЛУЖБЕ У ДАЛМАЦИЈИ⁴³

Благодаран сам свима учесницима, организаторима и спонзорима за овај тренутак лепог доживљаја у овом граду и овој трпези љубави.

Поздрављам Вас, Ваша Преосвештенства, госпoду председнике Владе и Скупштине Републике Српске Крајине са Вашом пратњом, г. Роб, комаданте УМПРОФОРА за сектор „Југ“, госпoдо министри, г. Председниче СДС и СО Книн, све угледне госте од положаја и звања, браћу свештенике, пријатеље, доброжелатеље и све остале драге ми госте и најлепше захваљујем што сте са нама и што искрено и од срца делите с нама ову нашу радост.

Како што зидар постављајући камен по камен подиже зид, тако је и овај догађај зидање, настављање дела наших отаца. Ми хоћемо да и наше поколење буде славом увенчано и као драги камен достојно нанизано на онај непрекидни конач историје Епархије далматинске. Ту се нижу и на њему блистају велики архијереји: Симеон (Кончаревић), Јосиф Рајачић потоњи патријарх српски, Стефан (Кнежевић), верни слуга завичаја свог, Никодим (Милаш), највећи православни канониста у свету, Герасим Петрановић, Иринеј (Ђорђевић), Стефан (Боца) и многи други.

Доласком новог архијереја Преосвећног Лонгина живо камење узиђујемо у вечну грађевину Божју, Цркву Његову, еда би још боље разумели проласке наших душа кроз воду и огањ, да би се право држали и одржали. Наши стари добро су зидали и добар материјал узиђивали, па су искушења лакше подносили.

Стари Лакедемонци су називали добра човекова божанственим. И ми као хришћани можемо усвојити овај принцип. Истински добар човек јесте божанствени човек. Својим јеванђе-

⁴³ Беседа на свечаном ручку поводом усвојичења епископа Лонгина
22. 10. 1992. г.

љем Спаситељ нам поручује: дајте ми добре људе, и Ја ћу вам дати срећан народ, срећну државу, срећно човечанство.

Због тога се ми хришћани увек радујемо нашем младом Христу, тако младом као да је прошлог Божића рођен, када нас упућује на овакав животно-морални позив, на непрестану сопствену трезвеност и одговорност.

Музичари тврде да што је год виолина старија, то даје лепше звуке. Ми окупљени данас око 18. по реду епископа Епархије далматинске, музику Епархије далматинске чујемо како је више него величанствена и поучна.

То су мелодије векова наше овдашње прошлости. Мелодије народног зидања и туђинског рушења, мелодије борби, херојских борби за Крст. Мелодије народног страдања и духовног прибирања снага, мелодије мучеништва за правду, веру и слободу. Мелодије пастира који постају исто као и наши претци.

Заиста, из наше прошлости оваквих мелодија могли би много набројати. Заиста, тешко је у симфонији и у свима њеним пратећим мелодијама српског народа и Српске цркве у Далмацији све рећи са мало речи, а обухватити време од када нас стари Немања са своја два света сина изведе на поприште светске историје. Од тада па до данас судба нашег народа одржавала се на судби Српске православне цркве, па било да је у срећи или несрећи, у разарању или обнављању.

Знам да нам је данас потребна утеха, и снага, и храброст и светлост. Српска црква свугде, па и у овим просторима, износи једну чињеницу и невероватну истину, коју овај земаљски материјализовани свет готово одбацује.

Нама је данас неопходна вера која је, по некима, јефтинија од науке, културе и политике. Оно што је данас најнеопходније, то је најјефтиније. Ево примера: луксуз је скуп, уметност је јефтина. Болест је скупља од здравља. Неслога је скупља од слоге. Парница је скупља од братољубља. Рат је скупљи од мира. Револуција је скупља од разума и милости. Грех више стаје него врлина. Вера је јефтинија од науке, од културе, од политике, али је силнија, животворнија, конструктивнија, позитивнија. Молим да ми, врло цењени политичари овде присутни, опросте што ово износим уз пуно подржавање свих Ваших напора да се на овим просторима изборите за наше боље сутра.

Бог и народ су две велике стварности, које се никада не смеју изневерити.

Ради ових стварности вреди живети часно и поштено, чувајући и негујући своје међусобно јединство. Помажите се, допуњујте се и увек једно мислите, како би Ваша одлучујућа реч била да ДА и не НЕ.

Ово говорим из следећег разлога: Ако је огањ садашњих страдања српског народа знак ичега, онда мислим да је то небески сигнал да се сви свецело и сведушно вратимо Богу и народу, али увек сложни и без примеса икаквих неспоразума. Ово време и бреме које сви носимо, намеће ову потребу.

Ове идеје су у прошлости проносили наши мудри архијереји, свештеници и други посленици на образовању људске душе. Тако чинимо и ми. Свети архијерејски сабор, избравши и пославши нам новог Архијереја г. Лонгина, шаље га да служи свом народу овде, да га поучава и води ка небеској Србији, где су нам преци, проносителји нашег имена и молитвеници за нас заједно са Светим Савом...

За нас је у овом тешком времену поучно и охрабрујуће то што се налази осмех на лицима људи као јунака. Откуд то? Отуда што је наша вера јунак вера, увек била па и данас остала на мегдану у борби и муци. Она јача наш дух, она осветљава наду у крајњу величанствену победу вере рода нашега, у победу добра.

Одлазећи из Епархије далматинске, молим се Богу и свети-ма Његовим да се све бриге претворе у песму, а песма је слатка и пријатна за све оне који проводе дане своје свето.

Напуштајући Епархију далматинску после више од 14 година управљања њом, желим Преосвећеном Лонгину мирну архи-пастирску службу и благослов Божји.

Тренутак ове промене у Епархији далматинској пада у врло тешко време, у време када је поругани Бог дигао своју благу руку од света и допустио да људи творе своју вољу. Рат је, и народ устаје на народ. Гине се, јер је охладнела међуљудска љубав, а морали бисмо се опасати уздржљивошћу, сјединити слогом и испунити снагом духа, па да ова невоља престане.

Митрополић дабробосански Николај

НАШЕ ВЕКОВНО ПРИСУСТВО У ДАЛМАЦИЈИ – СВОЈ НА СВОМЕ⁴⁴

Најчуднији Посетилац је дошао на ову планету и вратио се. Неколико стотина људских нараштаја, кроз скоро две хиљаде година, на разне начине говорили су о томе Посетиоцу, више него о икоме другом посетиоцу.

Највеће је чудо што су сви ти нараштаји говорили о Њему, не само као о негдашњем посетиоцу, него и о савременику. Он је вазда Негдашњи и вазда Садашњи. Некада Га гледамо из далека, а некада из близа. И овом изложбом Га гледамо изблиза. Његов дух је међу нама, Његова власт је над нама. Име Његово доноси нам наду, утеху и радост, мада ни до данас није престало питање: „Ко је Бог?“ Нема сумње, и ова изложба на извесан начин сведочи о Њему да је Бог.

У овом веку и времену интимни живот човеков је далеко, далеко запостављенији од техничке виртуозности. Несталност спољашњег живота отворила је несталности унутрашњег живота. Донела је нервозу и паралисала вољу. Отуда очајање и исповест да зло побеђује добро. Ипак, усред свих бучности овога века глас Цркве је увек најјачи. Цркву надвикују често пута очајање и злочин, неправда и непоштење, али се глас Цркве не смањује.

Некада је човек човеку био пример за углед. Некада је у свету негован култ души, а сада? Некада је човек био отпорнији према злу и постојанији вером у крајњу победу добра.

Ова изложба икона Црквене општине у Бенковцу и из суседних храмова јесте мала збирка вредних експоната у односу на целокупно сакрално благо Епархије далматинске. Данас на овој изложби прву реч имају ствараоци ових икона, а затим они наши преци који су их наручивали. Иконе и други свештени предмети по нашим храмовима неодољиво говоре о томе да су се људи так-

44 Поздравна реч на отварању изложбе икона Црквене општине у Бенковцу.

мичили ко ће имати лепше иконе у својим храмовима и кућама. Ми само можемо замислити колико су се пред њима молили, и себи и другима говорили:

Ако си зло мислио, престани, почни само добро мислити и чинити.

Ако си хулио и псовао, прекини и дар речи употреби на славење Бога Свевишњега и његових светих.

Ако си саблажњавао и упропашћивао омладину рђавим и богохулним речима и причама, почни саветовати. Добрим речима покажи јој узоре у ваљаности, честитости и побожности.

Ако си лагао, одустани и говори само истину.

Ако си се криво клео, покај се и помогни ономе ко је страдао због твог кривоклетства.

И тако редом, шапутала су уста ваших предака молитве, па знамо њихове нараштаје по добру, истрајности у вери и у својој нацији све до данас.

Била су то Богом благословена времена.

Ова изложба има свој језик и своје поруке. Поруке су вишеструке. Са уметничке тачке гледишта, ова изложба много казује. Али, ова изложба је само увод у једну далеко обимнију изложбу, сакралног блага из Епархије далматинске. Обе изложбе ће казивати да Српски народ у далматинском поднебљу није скоројевић, улез или туђинац. Он је свој на своме са дубоко пуштеним верским, националним, културним и другим коренима у овом делу наше Цркве и српског народа.

Време је дошло да се наши стручњаци више позабаве проучавањем наших светиња у Далмацији, да покажу на које смо све начине племенито делали и утицали на свој народ и на оне који су живели с нама.

Искрено захваљујемо свима сарадницима Народног музеја у Београду који се потрудише око припреме и излагања ових освећених црквених предмета.

Епископ далматински Николај

БОГОСЛОВСКЕ ШКОЛЕ У БИХ⁴⁵

*Ваша Светиости,
Ваша Високопреосвешћенства и Преосвешћенства,
Браћо свешћеници, даме и ђосіодо,*

Данас се сећамо оних великих људи који су, Божјом милошћу и својим напорима, радили на отварању богословских школа по Босни и Херцеговини, а посебно на отварању Сарајевске богословије пре 110 година.

Прекрасан је сабор тих великих радника на њиви Господњој и народној у овом делу наше Цркве. Због свега тога ми овај дан зовемо даном благодарности Богу и њима.

Док су духовна вредност и морална дисциплина личне врлине појединих људи, такмичење у добротинству је врлина која се тиче свих људи. Добротинство је највиша друштвена врлина.

Да се не бих задржавао на богословијама у манастиру Крки, Сремским Карловцима, Пакрацу, Плашком, Вршцу, Темишвару, и другим местима рећи ћу нешто о школама ове врсте у Босни и Херцеговини.

Док су остале српске покрајине биле нешто у повољнијим приликама, било културним, било политичким, Босна и Херцеговина су најкасније добиле своје богословске школе. Тако, најпотребније знање за вршење свештенопастирске службе наши стари су стицали у манастирима. Манастири су били прве школе за свештеничке кандидате.

Пре оснивања редовних богословских школа у Босни и Херцеговини, наши људи су долазили до стручног богословског образовања у другим крајевима, нарочито у Београду, а неки у Русији. После завршене манастирске школе, међу првима наставили су своје даље богословско образовање: архимандрит Нићифор Дучић, мостарски митрополит Серафим Перовић, сарајевски митрополит Сава Косановић, дубровачки прота а затим сара-

45 *Предавање на прослави 110-годишњице Сарајевске богословије.*

јевски митрополит Ђорђе Николајевић, Никола Лалић и многи други.

Први покушај оснивања духовне школе бива у *манасџиру Дужима* код Требиња. Отворили су је београдски свршени ученици Нићифор Дучић и Серафим Перовић 1857. године. Убрзо је престала да ради због недостатка материјалних средстава, али је следеће године прорадила у *манасџиру Жиџомислићу*. За оснивање ове духовне школе много је учинила мостарска Црквено-школска општина, а залагањем Јоакима Памучине и јеромонаха Прокопија Чокорила. Игуман манастира је био Серафим Перовић, а управитељ школе Нићифор Дучић. Школовање је трајало две године да би се школа угасила 1860. године.

Осим у Херцеговини, било је покушаја отварања духовних школа и у Босни. Тако је школа у *манасџиру Св. ѿројнице у Тавни*, која је радила 50-их и 60-их година 19. века, дала знатан број угледних свештеника; овај манастир је дуго година уживао углед праве Богословије.

Озбиљнији корак на оснивању једне стручне богословске школе учињен је тек оснивањем Бањалучке богословије, која је током девет година рада школовала велики број свештеника. Основана је 1556, а затворена је почетком босанско-херцеговачког устанка 1875. године.

Иницијативу за отварање ове богословије дао је београдски митрополит Михајло, а у дело спровео ђак Београдске богословије Васа Пелагић. Разлог што је ова богословија почела са својим радом у Бањалуци био је у томе што је Крајина свагда била на удару разних верских и националних пропаганди, а била је то и жеља Васе Пелагића. Носила је назив *Босанско-Бањалучка богословска школа*.

Укидањем Бањалучке богословије српском народу у Босни и Херцеговини задат је тежак ударац. Тек под аустријском окупацијом указала се прилика да се поново отвори Богословија.

Рад на отварању *Сарајевске богословије* везан је за архимандрита, а потом митрополита сарајевског Саву Косановића, који је због своје делатности на црквеном и националном пољу спадао у ред најчувенијих људи ондашњег Сарајева и целе Босне.

На молбу и упорно тражење митрополита Саве Косановића, аустријска влада је одобрила отварање ове богословије 19.

октобра 1882. године, с тим да сарајевска Црквено-школска општина даде земљиште за подизање зграде богословије.

Пошто митрополит Сава није наишао на разумевање ове општине, а знајући да то Аустрија може искористити у своје пропагандне сврхе, он пише: „Одлучио сам се да бесплатно и драговољно уступим Преузвишеној влади и моме миломе народу један дијел мога сопственога земљишта покрај ријеке Босне у селу Релеву.

За награду свога земљишта ја не тражим никакве новчане награде, осим једне успомене и 2 метра простора у цркви да ме, када буде Божја воља, тамо положи ради вјечног мирног поживљања.“

Тако је заслугом, разумевањем и љубављу према овој богословији овај велики јерарх Српске православне цркве учинио да су многе генерације свршених богослова ове школе заузимале и заузимају значајно место у Српској цркви. Међу њима је и покровитељ ове свечаности Његова Светост патријарх српски г. Павле, као и неки други овде присутни.

Најтоплије захваљујем „Добročинству“ као организатору овог концерта, свима веома поштованим извођачима овог програма, спонзорима, домаћинима и свима вама, драги посетиоци.

Митрополић дабробосански Николај

ВИДОВДАН – ВЕЧИТО ПОЛАГАЊЕ ИСПИТА⁴⁶

Када говоримо о Косову, о Видовдану, ми га поимамо као свето земљиште, а страдање као централну чињеницу наше историје. То чини једну историју свештеном, једну другу сакралном. Сваки живот без страдања је плитак. Ниједан народ у Европи и шире, није скупље платио своје место под овим Божјим небом као српски народ. Узмите који год хоћете грумен земље српске – у њему је сада драма; у њему је и грех, и сузе, и крв и хајдучки шкргут зуба.

Ми можемо бити задовољни нашом историјом. Она је већа од нас, јер је њу стварао Неко већи од нас. Стварао је Онај који од једног грумена земље може створити „суд за част и суд за срамоту“. Будимо Му благодарни што је од нас створио „суд за част“ (2 Тим. 2,20-21).

Сећање на велике догађаје, почев од Косовског боја до данас значи сећање на многобројне жртве, на положене животе за православну веру и милу отаџбину, за Крст Часни и слободу златну. Данас се буди у нама свест и савест, распаљује се љубав према Богу који нам је помагао и народу српском који се толико жртвовао. Када бих хтео бити летописац, попут наших старих манастираца-летописаца, без икаквог улепшавања описао бих патње и жртве српског народа у току шестовековног војевања.

Видовдан 1389. године пун је одлика за Царство небеско, за чојство, јунаштво, витештво, жртве, гробове. Пун је јецања као харфа на рекама вавилонским. Пуних пет векова, па и дуже све до данас, опевано је изгубљено царство болом народне душе у везу, освећено сузама Јефимије, жене у миру господара Дrame, длетом Рада неимара; дечанским хоросом направљеним од поломљеног косовског оружја и украшеног свећама које је први запалио краљ Александар, осветник Косова, а по завету честите ца-

рице Милице, и као вечан спомен на дела и жртве великих народних јунака. На Косову пољу падали су и венули црвени божури, крај лијепе цркве Грачанице, као споменици који обележавају и данас боју проливане крви косовских витезова. И када су гаснула последња кандила и непријатељ обесвећивао наше велике светиње, у души нашег народа очувао се грандиозни споменик херојства, чојства и племенитости.

Очуван је споменик много већи и значајнији од египатских пирамида. У народној машти ови велики хероји, ови титани ретки у светској историји, изливали су фигуре веће од тријумфалних капија света и високих обелиска. Славећи њихову велику психичку потенцију, народ је у својој поезији дао дела којима се други народи диве.

Хероји нашег народа, страшни у херојству као језива и ужасна ждрела балканских вулкана, били су у исти мах душевно благи, чисти као горска језера, питоми као голубје душе и свети као анђели. Били су то неустрашиви борци за начела светог Православља, који претпоставише Небо земљи, Небеско царство земаљском. Зато их народ опева, подиже их до небеских висина светитеља и анђела. То су потомци и последоваоци светитеља Саве, који је оличење истинске свести, апостолства и љубави. Њиховим ореолом позлаћени су ликови Јевросиме, Југовића Мајке, царице Милице, Косовке девојке и других. На њиховој идеологији, на њиховој религиозно-философској мисли, васпитавана су читава поколења све до наших дана. Њихов дух очувао је нашу поезију, узвишену симфонију бола и религиозног одушевљења. Велики праведници из „Станова Светога Духа“ победили су петвековну таму националног ропства и оборили престоле својих непријатеља и тирана. Ми данас имамо пред собом доказе косовских схватања. Имамо доказе да је њихова идеја божанског порекла и да је Провиђење одредило последње наше победе и освећење нашег Видовдана.

Због тога и много више од реченог многи се плаше и питају данас: Ко су ти Срби и какав је то народ?

На ово питање могло би се надуго и широко одговорити. Ја ћу свој одговор свести само на оно што нас веже са Косовом, са Видовданом. Поред тога, ми смо деца Божја, потомци сељака и сточара, Светога Саве, светих духовника и честитог косовског великомученика Цара Лазара. Потомци смо косовских јунака

који се жртвоваше за Крст Часни и слободу златну. Ми смо самоникле и бујне гране народног дрвета, које је на Косову било скресано до стабла и стабло срубљено до близу корена. Не осуши се срубљено стабло, јер Царство небеско које витези Крста изабраше, даде му снагу да озелени и пусти нове гране.

Ми смо тело од тела, кост од кости и дух од духа онога народа који је после Косова живео на својим огњиштима без слободе, у својој земљи под туђином. Без земаљског царства и без земаљског сјаја. Ми смо потомци онога народа који је путовао по пустињи без свог Мојсија, али са несаломивом надом да ће му Бог отаца његових, Бог Немањин и Савин, Бог Стефанов и Милутинов, Бог Лазарев и Милошев, опет даровати Земљу обећану. Ти сељачки преци наши, извезених долама преодевени у кудељу и сукно, са уздахом су гледали у Косово не као у долину, него као у планину. Са те планине народ је очекивао потоке бистре воде да му опере ране и сузе, да му запоји дух и душу, да га надахне небеским надахнућем како би се одржао и све издржао.

И заиста, народ се одржао и све издржао благодарећи Косову и Цркви. Црква му је била тумач Косова, а Косово тумач свега што се догодило. Помоћу та два верна тумача народ је схватио суштину слободе. Схватио је да је слобода светиња и нераздвојна од Часног Крста. Схватио је да ко се огреши о Часни Крст, огрешио се о слободу, и обратно. Схватио је да је слобода као чисто платно које се даје људима, а када га упрљају, мора се прати крвљу и сузама.

Ми смо потомци тих људи од којих се родише устаници. Потомци смо тих устаника од којих се родише и други, и трећи, и четврти појас устаника. Тако и ми сада стигосмо на позорницу – да завршимо дело устаника и да у нашем времену сагледамо лепо лице слободе у западним српским земљама.

То би био најкраћи одговор на питање: Ко су ти Срби и какав је то народ? Ово је видовдански и косовски одговор!

И на крају, када смо поново у прилици, борећи се и проливајући крв, сузе и зној да бисмо очували своја света огњишта, светиње и животе, понајвише у молитви Богу живом искамо да нам дoметне вере, поштења и родољубља. Када ова три невидљива мотора ослабе у нашем народу, цела видљива машинерија људског живота и нашег народног бића неправилно ради. А несвесне издајнице ове свете земље, светих отаца наших, могу бити

само они људи који хоће да исправе спољашњу машинерију нашег живота, а презиру она три невидљива мотора: веру, поштење и родољубље.

Благо оном народу и његовим управитељима који свој животни идеал постаљају на вери у Бога, поштењу и родољубљу.

Зато, браћо и господо српска, управимо сав свој поглед на Косово, славно бојиште српско, из кога су касније изникла многа часна места пројављеног витештва.

Поклонимо се вечерас, јер имамо коме. Заветујмо се, јер имамо зашто. Један део, тј. први, наше борбе сада се приводи крају, како видимо и чујемо. Испит је положен честито и косовских јунака достојно. Успешно полагање другог дела испита највише зависи од свију нас. Наше полагање испита у овом времену је и лично и начелно. Тако је било и у нашој прошлости, и само тако смо се могли одржати пред Богом, светом и нашом историјом.

Миџројолији дабробосански Николај

СИЛА ВАСКРСЛОГА ЈЕ МОЋ ЗА ЉУБАВ⁴⁷

*„Треба служити чесћи и имену
Нека буде борба нејресџана...*

*На ѓробљу ће изникнути цвијеће
За далеко неко ѓокољење“...*

Њеѓош, Горски вијенац

Људи живе више оним што немају него оним што имају.

Данашњи дан је нешто што јуче нисмо имали. Данашњи дан је јучерашња жеља и јучерашња будућност. Јуче смо живели у мисли о данашњем дану, славном и великом. Кад је јутрашњи дан освануо, ми почињемо мислити о сутрашњем дану. И тако, наше мисли и жеље су брже од времена и крилатије од дана. Ми претичемо време и јуримо напред.

Ретки су часови у животу у којима заборављамо на време и говоримо: нека ови часови буду вечност! Ретко је када се време прокрада мимо нас и ми га не опажамо. Тако се целог живота задржавамо на ономе што је далеко, а мање на ономе што је близу. Више живимо оним што видимо својим умом и срцем, него оним што гледамо својим очима. Више се надахњавамо оним што немамо, него оним што имамо. Отуда је увек само мањи део среће у нашим рукама, у садашњости, а већи је део у будућности, у облику наших жеља и бољих времена.

Наша српска историја није више на ступњу пастирске идиле и, још мање, на ступњу културне блазираности. Ми се сада не налазимо на ступњу највеће духовне глади, нити на ступњу потпуне културне zasiћености. Ми не осећамо глад за полукултуром, већ за правом, истинском културом. Осећамо глад за оном културом која не чини унижење, већ достојанство и понос човечанства. Ми данас осећамо глад за правдом која не чини унижење, но достојанство и понос човечанства. Столећима смо били гладни и жед-

⁴⁷ Васкришња ѓосланица уйуђена вернима у време ѓрађанскоѓ раиѓа.

ни људске правде. Ми смо је били утолили онда када смо се уверили да правда не долази сама нити је треба чекати, већ се за њу овде на земљи треба борити. Правда с вером долази с неба и надом у Бога.

Ја не замишљам срећу једног народа као презасићеност, ни чулну ни духовну. Ја њу замишљам као унутрашњу моћ и спољашњу могућност за слободну делатност. Унутрашња моћ је првенствено она што природа даје и оно што сам народ својим трудом развија. Спољашња могућност је нешто што зависи од много којегчега и ван нас. Чегга смо ми Срби највише гладни?

То је она спољашња могућност, која нам је неопходна да би показали нашу унутрашњу моћ. Јер пре него што на слободи покажемо ту своју унутрашњу моћ, не можемо ни ми сами, нити може свет знати нашу вредност.

Нама Србима је данас један део нашега тела слободан, а други везан. Како да се крећемо и надмећемо са онима који су слободни и слободно јуре поред нас? Ако будемо сад у овом зимском стадијуму приграбили снаге, ми ћемо лако процветати када нас пролећна светлост обасја и топлота огреје. Будемо ли сада пренебрегли то прибирање снаге, узалуд ће се пролећно сунце трудити око нас.

Нама васкрсли Господ говори: „Ви спадате у оне народе у свету који су понижени и уцвељени. И Ја сам увек био са пониженима и уцвељенима. Ја сам друг и пријатељ ваш, који броји уздахе и мери сузе ваше. Ја ходим раме уз раме с вама кроз историју вашу и пратим ваша падања и устајања. Ви сте ме често превиђали и избегавали, но Ја вам се никада нисам ни наметао, као што се прави пријатељ пријатељу не намеће.

Историја великих и презасићених народа престала је бити мојом историјом, док је ваша историја увек била и још данас јесте моја историја, тј. историја глади за правдом и страдања. Оно у чему се ви разликујете од мене и од бољих предака ваших, јесте у томе што још нисте уверени да спољашња слобода не вреди много без унутрашње слободе и спољашња моћ не вреди много без унутрашње моћи. И још нешто, драги моји пријатељи, држите се збиље, да сви ви морате у жељену грађевину узидати најмање по једну добру циглу. Сви сте ви зидари ваше будућности.

И још нешто. Верујте у Мене, јер вера у Мене значи вера у себе, а вера у себе значи победу. Не узимајте пре времена другу

храну, да се не разболите. Верујте у Мене васкрслог, Васкрситеља и Победиоца греха, смрти и ђавола. Ја верујем у вас, у вашу будућност. Ваша будућа срећа део је срећног човечанства, а срећно човечанство крајња је жеља Моја.“

Што нам остаје друго, драги моји, него да пођемо од себе. Будимо претече деци нашој у зидању њихове срећне будућности. Никада не долази благостање земљи ако се не појаве претече. Будимо ми те претече деци нашој у зидању њихове срећније будућности, ти почетници. Нека нам потомци виде и осете један одважан покушај, до краја осмишљен и изведен.

Будимо ми у добрим делима деци нашој претече, и деца нашој деци. Није никаква срамота ни понижење добрим делима бити дете. Уосталом, то је неопходан услов за улазак у Царство Божје, у сваку Обећану и идеалну земљу. Царство Божје је наша блажена будућност на небу. Но, Царство Божје је исто тако наша блажена (срећна) будућност на земљи. Ми ни у једно Царство Божје нећемо ући ако не будемо веровали како деца у немогуће као могуће и не будемо се одушевљавали својом будућношћу. Ако не будемо као деца пришли васкрсом Господу и научили се од њега трпљењу и страдању, и у исто време вери у себе и победу својих идеала, промашаји су неизбежни. Ако не приђемо као деца васкрсом Господу, ми ћемо онда испунити пророштво оних злослутих беспосленика, код нас и вани, који беспослено ходе по пијацама и улицама и вичу: Ништа од Срба не може бити!

Будимо како деца и призовимо себи децу, те сјајне витезове наше будућности. Не удаљујмо децу своју од себе, и када им се приближимо, отресимо свој прах са себе да их не бисмо упрљали.

Рецимо деци: нека сте благословени, децо наша. Благослов наш је наша жеља да се ви учините заслужнијим од нас.

Нека сте благословени, децо наша, и нека трње расте по путу нашем, као што је расло по путу нашем и по путу наших предака. Не руже, но трње, јер пут од ружа води наниже, а ви морате на висину, уским путем, кроз трње. Ми смо падали уморни на сред нашег трновитог пута, а окрвављени и изнурени опет устајали и пењали се на висину. Но, ви морате бити јачи од нас и не обзирите се на ниже, већ корачајте напред преко своје сопствене крви, и суза и зноја. То је пут овога света где непријатељ ђаво ради.

Нека сте благословени, децо наша, и нека је ваш број велики како би они који клону и падну, имали замену. Нека има што више очију које ће гледати једну исту мету, и што више ногу које ће трчати тој мети. Нека има што више глава чије ће се мисли дизати у висине, једном истом Богу, и што више срца чије ће се племенито куцање сливати у једно.

Крвава је ова земља у којој сте ви рођени, децо. Ми вас поздрављамо као сјајне витезове. Будите и останите у сјајности витезова. Ми смо били сјајни, па нам је потамнела сјајност наша. Потамнела је вера наша у нама, па и ми постадосмо тамни. Вашим сјајем идимо напред Богу нашем и вашем.

Малена је ова земља наша, но ви будите велики и надраститите земљу нашу. Будите велики у вери у васкрслог Бога, јер та вера побуђује веру у себе, која је претеча сваке победе.

Будите велики у надама својим. Ко се мало нада, мало и добија. Нека ваше наде превазилазе садашњост и сваку стварност. Поруче ли се неке наде ваше, одмах зидајте друге и веће. Будите велики у надама, јер наде су будућност. Ко нема наде, нема будућности.

Будите велики у љубави. Љубав је огањ којим гори свет. Прибавите што више овог огња у срца ваша, и бдите да се пламен његов никако не угаси. Љубав је жртва ваша онеме што ви обожавате. Ако имате божанства, имате и жртава. Чувајте се да не останете без иједног божанства, да се жртвени пламен не би у вама угасио. Будите ревносни свештеници свога олтара. Потпаљујте сваког дана на њему жртву Богу и свему онеме што вас ставља близу Бога.

Будите велики у истрајности. Газите трње и пењите се на висине истрајно. Трпите и певајте. Нек сузе теку од бола, а уста отворите за песму. Живите будућношћу и поучавајте се садашњошћу и прошлошћу. Нека се вашој истрајности задиви свако, као и прецима вашим. Нека величина ваша постане гласна на све стране.

Молите се Богу и њега се једино бојте. „Наш свети цар Лазар приволео се Твом Царству небеском. Ми, потомци његови, стојимо уза свога светог Цара – Мученика. Знамо, само кроз мучеништво долази се на небо. Подижи и нас у мучеништву. Само ће хероји правде видети лице Твоје. Ти, Боже, једини можеш удахнути у мртве кости живот и херојство у мале душе! Једини

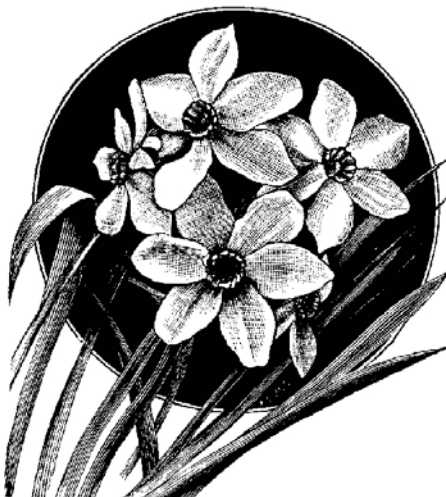
велики Господару, осветли ум и подигни срце слугама својим, да никада не чезну за неправдом и никада не клону у борби за правду.“

Честитајући радосни празник Христово Васкрсење свима, а нашим војницима на ратишту посебно, молимо се Богу, да овај бесмислени сукоб што пре престане и који никоме код нас није требао. Молимо се да се ми православни Срби у њему понашамо увек као људи, а никада као нељуди. Молимо се Богу да сви који нас ненавиде и кроје планове на нашу штету, то чине Јеванђељем Христовим и схвате да српски народ никоме зло не чини и не жели, увек спреман да мир дође и добра воља међу све људе код нас и у свету.

*Христѡс васкрсе и радосѣ донесе!
Васкрсѣ и ѣуѣ однесе!*

Ваш молитвеник пред Васкрслим Господом

Миѣроѡлиѣ даѣробосански Николај

ИГУМАНИЈА ПАРАСКЕВА ДЕВИЧКА⁴⁸

Упокојила се игуманија Параскева, дугогодишња настојатељица манастира Девича, у 83. години живота. По рођењу Драгачевка и крштеним именом Павлина, у својим двадесетим годинама упутила се у ман. Љубостињу, где је замонашена и добила име Параскева. Њена заштитница Преподобна мати Параскева (света Петка) је и њена Крсна слава.

Стварност превазилази све слутње, планове и снове. Тако је и мати Параскева мислила доживотно остати у Љубостињи. Међутим, Бог је њу преко сићевачких манастира довео у потпуно порушени манастир Девич у рано пролеће 1947. године. Заиста, у животу мати Параскеве Божји промисао је сасвим јасан и диван.

Однегована као права српска монахиња, поред ногу блаж. почившег владике Николаја (Велимировића) и оца Јустина (Поповића), уобличила је свој карактер и срце у коме је било места за сваког. Увек монашки ведро, отмена и одмерена, знала је шта хоће и како се треба поставити у разним приликама. Своје личне тегобе покривала је тегобама туђим. То се код ње увек показивало, а нарочито последњих неколико година када су поново почела страдања српског народа. Када је дошла у болницу на ВМА у Београду, где су је многи посећивали и више пута, била је она иста мати Параскева, брижна не за своје здравље, него за свој манастир Девич, за своје сестре и „оно Срба што је тамо остало“. Често је говорила о страдању њеног народа, а мало о страдању свом и њених сестара.

Када се одазвала позиву благоупокојеног епископа рашко-призренског Владимира да преузме управу манастира Девича, да буде чувар гроба Преподобног Јоаникија Девичког, приступила је одмах обнови манастира, што је њено животно дело. Најпре је приступила обнови централног конака, а затим храма. Обнављала је објекат по објекат и нове подизала. У манастир је

48 Некролоџ – њосмртно слово игуманији манастира Девича у Метихији.

дошла са две сестре, монахињама Теклом и Калиопом. Најпре су становале у оближњем селу Лудовићу, јер у соби нису имале ни један собичак где би се сместиле. На Цвети 1947. године уселиле су се у девичку обитељ. Била је то њихова прва монашка радост и нестрпљиво очекивање празника Христовог Васкрсења.

Од манастирских здања остала је само манастирска капелица где је гроб Преподобног Јоаникија Девичког, чудотворца и „Красника девичког“, како га народ из благодарности и од миља зове. Може бити да ни ова капелица не би остала да се није на гробу Св. Јоаникија десила једна страшна опомена. Наиме, када су рушитељи манастира Девича напоследку дошли да ископају и мошти Свечеве – а њих су била тројица – онај који је крапом почео копати у дубину, на месту је умро, други полудео, а трећи се вратио здрав у село да јави шта се на Свечевом гробу догодило. Причало се, а и данас је присутно, да је у свакој кући било по једно лудо чељаде код оних домаћинстава који су узели учешћа у рушењу ове светиње. Касније су долазили Свецу ради исцелења, неки су долазили са штапом и молбом да их „попадица“ истуче тим штапом, а неки су мајку Параскеву молили да им купи што плаца код Косовске Митровице, уступајући цео свој иметак манастиру, јер нису имали ни мира ни сна у својој сопственој кући, будући да су камењем од манастирских здања подизали себи ограде и др.

Од онда па до данас, кроз манастир је прошло много душевних болесника, лакших и тежих. Неки су брзо оздрављали, а неки су се дуго задржавали очекујући милост Божју преко „Девичког Красника“. Колико знам, није вођен летопис тих исцелења, а да је вођен, било би неколико књига описаних чуда Св. Јоаникија. Био сам сведок многих исцелења, а најупечатљивији утисак је оставило исцелење једног дечака од 10-12 година из оближње шиптарске породице. Довезли су га везаног у пратњи шест одраслих и снажних људи. Тог дечака су великом муком довели до гроба Св. Јоаникија и чим су га положили на земљу крај гроба, одмах је заспао. Прочитана му је једна катизма из Псалтира, и после пола сата пробудио се потпуно здрав. Присутни су много благодарили Богу и Светом Јоаникију. Светињу девичку напустили су са исцеленим дечаком и идући натрашке, све док су могли видети манастирске кровове.

Сва светла торжества и чуда у девичкој обитељи, коју је по предању подигао Ђурађ Бранковић у знак благодарности што му је Свети исцелио ћерку, испуњавала су ову светињу, а умилна песма сестара, предусретљивост и гостопримство мајке Параскеве развијали су код посетилаца жељу да поново посете Девич.

Увек заузета новим мислима и плановима, конструктивним и позитивним, мати Параскрева је била прва личност која је писменим путем апеловала и тражила од Ранковића и других да се хитно обустави исељавање Срба са Косова и Метохије. Она је прва која је у томе видела велику опасност по српски народ, по Српску земљу у том делу претходне Југославије и опасност по најзначајније српске светиње. На жалост, нико се на тај њен апел није осврнуо као на прави аларм, који би спречио све оно што се касније догодило. Да је мати Параскеви Бог продужио живот међу нама бар за још једну деценију, она би остала ведрога монашког духа и разборитости, али и брижна због недаћа које су снашле српски народ.

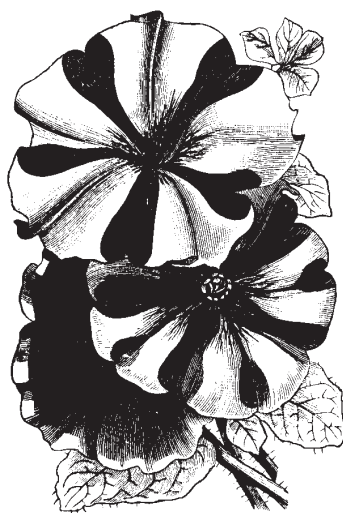
Смрћу мајке Параскеве угасила се још једна личност вредна пажње. Мада није свршила неку вишу школу и стекла комплетније образовање, њена душевност зрачила је у њеној непосредној близини. Ту душу осетиле су првенствено њене сестре, претпостављени и народ српски, који је пратио и оцењивао њен рад најбољом оценом. Сестринска трпезарија, богата домаћинском душом, неретко се испуњавала путницима, лекарима, чиновницима, уметницима, екскурзистима, радозналцима, поклоницима из разних крајева земље и пријатељима манастира. Манастир Девич и мати Параскева држани су подједнако у сећању и то ће још дуго трајати. Она је увек била спремна да сваку неуљудност пресече, ма од кога дошла. Она ничији противник није била, а њена блага душа волела је правду изнад свега. И потписани овог некролога уживао је гостопримство у Девичу и у време када није смео отићи својим родитељима због тога што се био определио да учи богословију и буде свештеник, на чему и овог пута остаје дубоко благодаран поч. матери Параскеви и њеном сестринству.

На опелу покојнице учествовао је Његова Светост патријарх српски Павле са још четворицом архијереја и великим бројем свештеномонаха и свештеника мирског реда. Опело је извршено у присуству многобројних верника и поштовалаца ман. Девича и покојнице. У опроштајним говорима Његова Светост Па-

вле и др Милета Алексић из Косовске Митровице, на свему учињеном за ову велику српску светињу и за благочестиви и многострадални српски народ, нарочито на Косову и Метохији, захвалише и пожелеше души њеној Царство небеско, а сестринству које остаје чуваром гроба Св. Јоаникија, Божји благослов и напредак у монашком живљењу.

Вечан покој матери Параскеви!

Мишројолији дабробосански Николај

ШТА ЗНАЧИ СВЕТИ САВА МЛАДИМА⁴⁹

НИКОЛАЈ

По милости Божјој

српски православни Епископ далматински
свему пречасном свештенству, преподобном монаштву,
свој духовној деци Богом чуване Епархије Далматинске,
честита велики празник

– Светог Саву – првог српског просветитеља и учитеља,
и свима шаље поздрав и благослов:

„Благодат вам и мир од Бога, Оца нашега,
и Господа Исуса Христа“ (Рим. 1,7),
а по молитвама Светога оца нашега Саве.

Драга браћо и сесџре,

Још нам одјекују у срцу мелодије и мисли црквених песама,
којима прослависмо Божић и остале празнике у овом месецу.
Њима се надахњавао и замиришао мирисом светости Растко, син
Немањин, у монаштву Сава.

Још као дете Растко се озбиљно замислио над овим живо-
том. Син великог Жупана имао је врле учитеље. Учили су га по-
знавању људи, ствари и појава у свету. Упућиван је у државне по-
словце и вежбан у војним вештинама. Даровит младић Растко све
је ово изванредно схватао, али обдарен од Бога, смело је преле-
тео земаљске почасти и уздигао се у Царство вечне стварности.
То је пут крста, учење правих лекција вере и схватање истине о
Њему.

Свети Сава је светитељ целе Православне цркве. Али он је
највише светитељ српског народа, па га зато данас тако свечано
и изузетно прослављамо. Ако је икоме тешко постати светитељ,
онда је тешко ономе који је изашао из владалачког дома, одлу-
чио се за монаштво упражњавајући молитву, држећи пост, бде-

⁴⁹ *Светиосавска њосланица уџућена светишненсџву и вернима Далмаџинске
епархије.*

ње, дуга богослужења, бдења дању и ноћу. Ово је равно чуду. Ово се не може чинити без напора која води подвигу и без Божје благодати. Великодушно давати мед, као што је чинио Свети Сава, а примати жаоке, карактеристика је светог човека.

За нас светосавце он увек има поруке које нису од овога света и времена. Нека ми не замере старији што ћу данас у мислима највише бити с младима. Када се Свети Сава одлучивао да напусти очев дом и крене једним сасвим новим путем од кога ће Српска црква и српски народ све до данас имати непорециве користи, био је најближи вашим годинама, узрасту и бирању позива. Истина, млади највише размишљају о младости и младима, и планове протежу у будућност. Неко је рекао: „Свештеник, учитељ, лекар, васпитач, родитељ, има онолико успеха међу младима колико се осећа млад међу њима“. Исто тако, млади се осећају онолико мудрима и стабилнима колико користе искуство и знање старијих.

Вашим сусретањем са светосавском Црквом нисам изненађен већ обрадован. Ви, попут ваших предака, улазите у ову школу побожности – свете храмове, јер осећате да је ово свето место наших отаца. Овде су стајале ноге њихове, као некада Мојсијеве пред „Купином која је горела, а није сагоревала“. Душе младих и нас старијих подједнако су забринуте ситуацијом у свету. Чујемо и читамо о свакодневном тероризму, о ратовима који се воде не тако далеко од нас, покољима, демонстрацијама, о местима и државама где се месецима умире због немаштине, насиља или обести. Недавно су наша средства информисања објавила да на сваког становника на овој земаљској кугли има по четири тоне расположивог експлозива.

Читамо о економским кризама светских размера, корупцији, крађи, неправичном богаћењу, незапослености, штрајковима и другим трзавицама. У присутној моралној декаденцији, где је човек постао човеку звер, као код нас на Косову, иако је празник Рођења Сина Божјег прослављен, навире у нама императив: „Хајдемо до Витлејема, да видимо то шта се догодило...“ (Лк. 2,15), да сретнемо Цара мира и поклонимо се Ономе који у овај свет доноси „мир и добру вољу међу људе“ (Лк. 2,14).

Треба знати, драга децо да човек није свестан када не може савладати љуту звер, или зле људе, него када изгуби оно најдрагоценије, своју духовну природу, способност да воли и ствара.

Исто тако, није жалосно што је човек умро, што је изгубио новац, што нема куће, имање; све то не припада човеку. Жалосно је када човек изгуби своју истинску способност, своје највише добро: способност да воли и процењује вредности небеског и земаљског.

Поседујући онај божански дар, уверићете се да млади у хришћанству, у нашем светосављу, не служе само себи, него изградњи бољег света, преобраћају друштва у коме живе и припадају. Реч је о социјалним странама наше вере, која у новим приликама мора зрачити јасније него икада. Човек није самотњак, сам себи довољан, усамљено острво са сопственом вегетацијом и бојом. Он је психофизичко биће, пунина дарова Духа Светога. Питате, како се овај теоријски план практично разрађује и остварује? Питате шта чини Црква на плану оплођења Речи Божје у овим нашим приликама? Питање је разложно и постављено у право време. Црква чини много, и онима који су стално у њој и са њом јасна је њена улога. На таква и слична питања она примењује јеванђелски одговор: треба најпре преобразити себе лично како би био преобразитељ других. Све почиње од појединца и иде ка општем; „изврши па другог учи“, рекао је Господ. Ово је јеванђелски метод, загарантовани успех на путу човековог узрастања у светог човека.

Док посматрамо појаве нашег времена, не смемо бити равнодушни. Морамо се упитати: може ли се шта учинити да се наша морална збрка претвори у рад, а наша разузданост у одговорност? Највише расправљамо о процесу економског преобраћаја, који на неки начин не утиче много на морални живот човеков. Док год наша мисао не уђе у ток проналазака који одређују ток историје, можемо остати перспективно поштени, али немоћни.

Знајте, децо Божја, поред окретања ваше младости, ваших мисли и одушевљења тајнама овога света, не треба заборавити да знање из историје, књижевности, математике, физике, технике и космонаутике, роботике и компјутеристике ово не исцрпљује, него чак и не начиње она вечна питања света и живота. Господ Христос их зна и познаје, јер је био на почетку света. Он ће на крају спустити завесу између времена и вечности, онда када се заврши тајанствена драма људског рода. Он и данас скида завесу испред Тајне онима који Га чистог срца примају у дом душе своје. Без Њега наша нејака мисао тумара по бескрају, немоћна да

повеже нити нашег времена с тајанственом вечношћу. Проучавајте Јеванђеље Христово, па ћете се уверити да осим истина материјалног космоса постоје и вечне истине, које нам сам Бог открива. Уверите се да је наш живот света и узвишена стварност, и да свако звање и уверење мора бити праћено човековим моралним усавршавањем.

Неки црквени великодостојници у прошлој години поручивали су младима: „Млади, не бојте се свог младалачког доба ни дубоких жеља које у себи носите за добром, истином, лепотом и трајном љубави ... Гледајући вас, осећамо чврсту наду у вас. У вашим је рукама, великим делом, будућност столећа које долази. Остварење мира у вашим је срцима.“

Додао бих, драга децо, пред вама је стваралаштво, истраживање, поправљање, мењање. Пред вама су вредности духовне и материјалне културе које треба остваривати. Ви треба да имате не само податке, него и задатке. Ваша највећа животна интервенција и снага биће у улагању ових психофизичких способности у будући рад, брак, породицу, патриотизам, дружељубље, у стваралаштво највиших вредности.

С друге стране, ако сте слаби према себи, осетили усамљеност, бол, изгубљеност, нејасност мотива и поступака, не предајте се и не очајавајте. Положите наду у Бога, јер Он може помоћи. О свему паметно расуђујте. Проблеме су лако савлађивали наши преци, јер су носили у себи радосну вест вере своје. Њоме су се крепили, од ње су стицали мир, и спокој и снагу, у време ропства и слободе. Зато код њих није било самоубиства и тираније, није било много чега што је пусто и празно, што се данас види и осећа. Залудно је зидати беле куле када у срцима стоји камење.

Ова година је проглашена годином заштите бескућника и борбе против употребе дрога. Чувајте се наркотичких средстава која убијају душу и тело. Исто тако, Црква као мудра мајка саветује вас, чувајте се алкохола и опојних средстава било које врсте. Многи су тако унаказили свој морални и физички лик, остали без чврстине духа и креативности. Знајте, оно што чините ви, чиниће и ваши потомци према вама и себи. Тужан је дан у коме се не показује колико младост сеже за непропадљивим венцем који Бог даје да га младост носи. Овом времену је потребна ваша уверљива љубав, коришћење искуства старијих и радост са Цр-

квом због стеченог духовног богатства у њој. Потребно је сабрати се на оно што се у хуци наших дана и у залету неконтролисаности и похота лако заборавља: да човек „не живи само о хлебу (телесно), него о свакој речи која излази из уста Божјих“ (Мт. 4,4).

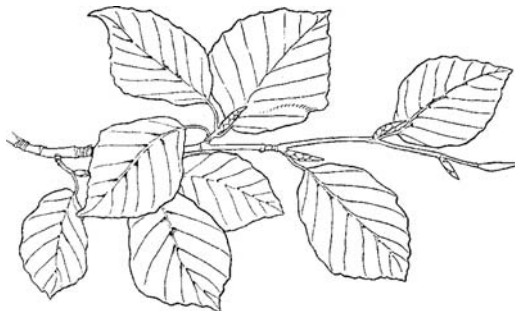
Упућујући ових неколико искрених порука, срдечно честитамо свима вама, драга браћо и сестре, и вама, најмлађи прослављачи Св. Саве, овај наш велики празник. Нека би Бог и Св. Сава покренули на стварање и умножење нових домова, тих цркава у маломе у којима ће се припаљивати воштаница о Божићу, Крсној слави и у свакој другој прилици, да се и у њима запева:

*Ускликнимо с љубављу Свешћеном Сави,
Српске цркве и школе свешћеној глави ...*

Дано у граду Шибенику о Савиндану 1987. године.

Ваш молитвеник и доброжелатељ пред Богом и Светим Савом

Епископ далматински Николај

ПРИВРЖЕНОСТ СВОЈОЈ ВЕРИ – ЈЕМСТВО НАЦИОНАЛНЕ ПРИПАДНОСТИ⁵⁰

Напустити Православље значи напустити своју историју, остати без историје или фалсификовати историју. Ако ко сумња у ово, нека погледа на балканске муслимане који у једном ранијем времену оставише Крст па прихватише полумесец. Коју историју они сматрају својом? Ако их то упитате, збуните их. Да ли сматрају својом историју арапских калифа или историју своје националности? Ни једну ни другу. И тако, када један православан човек пређе у ислам, он напушта историју свога народа. А када пак пређе у неку хришћанску конфесију, он ју је фалсификује, јер је посматра у другачијем светлу и с друге тачке гледишта него што ју је посматрао док је био православан.

И не само то. Надахнућем православља изграђен је сав позитиван карактер, формиран су обичаји, створен стил зидања, сликања, веза, ношњи, дубореза, каменореза, песме, туге, целокупне цивилизације. Али има нешто што је важније од цивилизације; то је дух коме сва цивилизација служи као израз. Православље је Србима дало нови дух потиснувши стари пагански. Отуда променити вером за Србе значи променити духом и цивилизацијом.

Јасно је, дакле, одрицање од своје православне вере исто што и одрицање од своје душе. Иза свега тога следује да је за Србе природно да буду православни хришћани, а неприродно да буду ма шта друго. То слободно и отворено можемо рећи свима јеретицима и секташима који се са Запада тискају на Балкан међу православне народе.

И још им нешто можемо рећи – да смо ми на Балкану одгојени јелинским хришћанским генијем, а не римским, западним. Разлика пак међу та два генија, та два духа, јесте нешто коренито. Док јелински геније чезне за слободом и савршеном лично-

50 *Размишљања о прожимању верског и националног.*

шћу, дотле римски чезне за организацијом, за државом, за спољашњом силом и ауторитетом. Јелински дух више стреми квалитативно, римски пак квантитативно. Јелински дух хоће што боље и лепше, а римски што више, и само што више. Јелински дух стреми у висину, а римски у ширину.

Због свега тога Православље је нешто природно на Балкану уопште, а посебно за Србе:

– Правда и истина се не даду убити. Могу привремено пострадали и бити прикривени, да после још у већој слави и још у већем сјају покажу се људима.

– Светосавско уверење гласи: Ко удари по вери, ударио је по држави, по народу, по државним управитељима, по војсци, по култури, по свему позитивном.

– У молитви Господњој Оченашу прво спомињемо Бога и Његову светињу, па се после опомињемо хлеба кога земља даје, и, најзад, самих себе како смо извор лукавства, искушења и греха.

– Есхил, песник и војник атински, беше због нечега осуђен од Атињана на смрт. Кад му је пресуда изречена, јави се пред судијама брат Есхилев, који у рату за отаџбину беше изгубио руку. Засука рукав до рамена и показа преостали патрљак од одсечене руке. Видећи колику је жртву поднео брат Есхилев за отаџбину, судије ослободише осуђеног Есхила.

А шта данас? Види ли ко гробове најбољих српских синова, запаљене домове и честите домаћине без топлих огњишта и у туђини. Види ли ко мајке и супруге у црним шамијама, децу уплакану и оголелу. Види ли ко ону осакаћену дечицу – борце без очију, руку, ногу како се на штакама тешко крећу или у колицима. Види ли ко масовне наше гробнице и оне што им се за гроб незна. Види ли и зна ли ко за оне силне непроспаване ноћи наших челника, народа и војника, избеглица који на виделу и у ноћи проливају сузе за прагом својим, за домајом својом.

Мала Алица, ћерка енглеске краљице, изашла је сама на улицу. Упита је неки човек: „Ко си ти?“ А она му учтиво одговори: „Ја сам нико и ништа, али моја мајка је енглеска краљица“. Како је ово дивно. Тако и ми можемо рећи: ми смо у очима света нико и ништа, али наш народ је херојски народ, признали други то или не.

СРПСКА ИСТОРИЈА – УЧИТЕЉИЦА ЖИВОТА⁵¹

Господо Посланици,

... Српски народ највише пати, без обзира где био и у каквим се приликама налазио. Ко све на њега данас не упире прстом и ко све данас не прећуткује огрешења према њему? Ми смо одувек указивали поштовање мученицима који су трпели и положили живот за веру, за слободу. Ми и данас величамо синове који су жртвовали животе за свој народ и умрли за слободу отаџбине. Ми се дивимо онима који своју крв проливају за своје рођене домове, за добро, правду и културу свога рода. Користолубиви политичари могу да мисле о томе како хоће, али симпатије и срце српског народа биће увек тамо где се лепрша свет слободе, вере и културе. А они који би хтели да угуше ове осећаје, неће имати ни части ни успеха у таквом подухвату.

Овај Парламент састао се данас и са забринутошћу и са оптимизмом у добар исход грађанског рата. И за нас Србе је историја учитељица живота, а историја нам је таква да се заиста имамо чему научити. За нас она и даље мора бити жива, мора управљати нашим стварним животом и у миру и у рату. Из живота наших предака црпимо и даље пример; из њихових великих дела учимо се о томе шта је све могуће постићи љубављу према Отаџбини, вери, слободи, култури. У нама су увек живи наши преци. И данас смо ми онај исти српски народ који је својом крвљу исписао многе часне странице, не само наше историје него и светске. У нама још ври крв старих Срба и, Божјом помоћи, ми ћемо и из овог рата оставити потомству много страница исписаних златним словима. Сви знамо да српска историја још није завршена, а иначе историја српског народа долази у ред најславнијих народа под овим небом. Осим нас, нема народа који би, овако бројно ма-

51 *Поздравна реч на ојиварању Скупштинине Републике Српске.*

лен, могао да се похвали тако богатом и славном историјом и по заслугама и обилности. Ето, у томе је наш понос и наше поуздање, јер имамо стално у виду да су темеље српске државности постављали Срби светитељи.

Српски народ је одувек држао првенство међу осталим балканским народима, па и шире. Надам се, и даће Бог, српски народ ни у будућа времена неће изгубити то првенство. Чуваће га јер Србин није угњетач, нити је то у његовој природи. И сада се у овом прљавом рату, који свакако називају и крсте, покушава поставити сила изнад правде. Само човек достојан своје слободе, уме да поштује и чува слободу других.

Због свега тога, у овим врло озбиљним приликама очекивати је да се проблемима све разборитије приступа и решава.

Поздрављам Вас, господо учесници у раду овог Парламента, желећи Вам успех у раду.

Митрополић дабробосански Николај

Писано по делима
Св. Николаја охридског и жичког
и других писаца

Садржај

Предговор	3
БЛАГОУПОКОЈЕНИ АРХИМАНДРИТ ЈУСТИН (ПОПОВИЋ) БОГОСЛОВСКИ МИСЛИЛАЦ И ПИСАЦ..	5
<i>Предавање на симјосиону у часи о. Јусџина Појовића.</i>	
Увод	5
Овај је свет сав у револуцији	8
„Бог Није Бог нередица но мира“	9
Закључак	11
МАТИ БОЖЈА – ОБРАЗАЦ НАШЕГ ЖИВОТА	12
<i>Проглед на Усјење Мајере Божје</i>	
ПОСЛУШНОСТ И СМIREНОСТ – ПОЧЕТАК НОВЕ ТВАРИ.....	15
<i>Размишљање на Божић.</i>	
ОТАЏБИНА – ЗЕМЉА ОТАЦА НАШИХ	16
<i>Проглед у Романијској Лазарици на Видовдан.</i>	
БЛИСТАВЕ СВЕТИЉКЕ ИЗ НАШЕ ИСТОРИЈЕ	18
О НАШОЈ СРПСКОЈ ГОЛГОТИ.....	20
<i>Проглед на слави Кола српских сесџара.</i>	
„НОВО“ ДОБА.....	23
<i>Захвално слово у Ојшџини Каламарија у Грчкој.</i>	
ОГАЊ ВЕРЕ НАДВЛАДАВА.....	25
<i>Слово одржано у цркви</i>	
<i>Свејоџ великомученика Димитрија у Солуну.</i>	
ПОМОЗИ, БОЖЕ, СВИМА, ПА И НАМА	27
<i>Слово одржано у Солуну.</i>	
ОСТВАРИВАТИ ЦАРСТВО БОЖЈЕ НА ЗЕМЉИ.....	29
<i>Говор у Парламенију Републике Српске Крајине.</i>	

ГОСПОД ЈЕДИНИ ЗИДА ДОМ.....	34
<i>Говор на скупиштини политичких странака ради уједињења.</i>	
ВИДОВДАНСКА ДУХОВНА ВИЗИЈА	37
<i>Провод на Видовдан.</i>	
МАНАСТИРИ – ДУХОВНО-КУЛТУРНА СВЕТИЛИШТА	39
<i>Поздравно слово Уметничкој колонији у манастиру Добруну у оквиру Андрићевих дана.</i>	
ДЕЛА ТВОЈА СУ БЕСМРТНА.....	41
<i>Вредновање дела др Јована Рашковића.</i>	
„ИЗРАИЉУ, ПРОПАСТ ДОЛАЗИ НА ТЕБЕ!“	46
<i>Беседа пред посланицима Републике Српске.</i>	
КО БЛИЖЊЕМ ДАЈЕ, БОГУ ПОЗАЈМЉУЈЕ	49
<i>Реч на отварању и освећењу Прихватног центра на Сокоцу.</i>	
„СА ИСТОКА – СВЕЛОСТ“	51
<i>Провод на Светиогу Илију на Сокоцу.</i>	
ПЛАМЕН КУЛТУРЕ НЕ ГАСИ СЕ	54
<i>Реч на обележавању 150-годишњице Народног музеја у Београду.</i>	
БРЕМЕ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СЛУЖЕЊА	56
<i>Слово поводом 20-годишњице архијерејске службе, одржано у саброској прелизарији у Београду 1993. г.</i>	
ТРЕЗВЕНО У РАТНИМ ИСКУШЕЊИМА	58
<i>Слово на седници Епархијског савета Далматинске епархије у Крки 1992. г.</i>	
ДЕЛО СВЕТОГА САВЕ – ВЕЛИКО НАДАХНУЋЕ.....	60
<i>Предавање на светосавској академији.</i>	
Пројавитељска и просветитељска мисија Светога Саве	61
Свети Сава – отац Цркве и школе у Срба.....	62
Покосовство у светлости Светосавља.....	64

Најновији догађаји у светлости Светосавља.....	65
СЛОВЕНСКИ ЈЕЗИК – ЗАЈЕДНИЧКА ПОДЛОГА.....	68
<i>Зайис о сїарословенском језику Свеїе браће.</i>	
СВЕТИ ГЕОРГИЈЕ – УЗОР	
БРАНИОЦИМА ОТАЏБИНЕ	69
<i>Реч на ѡчеїку школске године кадеїа Војне академије.</i>	
ИМАМО БОГАТО НАСЛЕЂЕ.....	73
<i>Божїћно слово на крсној слави Републике Срїске, на Сїевандан 1994. г.</i>	
ЖИВЕТИ С ПОДВИГОМ ВЕРЕ.....	76
<i>Поздрав Његовој Свеїосїи ѡаїријарху Павлу у соколачком храму на доксолоїи 3. јуна 1993. г.</i>	
БОЖИЋ – СВЕРАДОСНА СВЕТКОВИНА.....	78
<i>Проївед на Божић 1992. г., одржана на радију Републике Срїске.</i>	
ПОКОЛЕЊА ДЕЛА СУДЕ.....	82
<i>Поздравно слово на оїварању изложбе лїтерарних и ликовних радова Романијске реїије.</i>	
ПРЕСТАТИ С ДЕМОНИЗОВАЊЕМ	
ЈЕДНОГ НАРОДА.....	85
<i>Инїервју даї у време гїрађанског раїа.</i>	
СВЕТОСАВЉЕ КАО ПРОЖИВЉЕНО ПРАВОСЛАВЉЕ	91
<i>Инїервју даї у време гїрађанског раїа.</i>	
РОЂЕЊЕ ХРИСТОВО – СВЕРАДОСНИ ДОГАЂАЈ	95
<i>Божїћна ѡорука 1993. г. ѡправославним верницима у Далмаїинској еїархији.</i>	
ЈЕДНОДУШНОСТ МЕЂУ БРАЋОМ.....	98
<i>Чесїиїка ѡводом избора Д. Томића за ѡредседника Скуїиїине Србије.</i>	

ХРАМ ЗА АМАНЕТ	100
<i>Поздравно слово ујућено московском Патријарху Алексију на освећењу земљишта и крста за нови храм на Грбавици у Сарајеву, 18. маја 1994. г.</i>	
БЛАГОСЛОВ СВЕРУСКОГ ПАТРИЈАРХА	101
<i>Поздравна реч на дочеку Патријарха московског и све Русије Алексија II, 18. маја 1994. г.</i>	
ИЗВЕШТАЈ О АРХИПАСТИРСКОМ РАДУ У 1993. ГОДИНИ	103
<i>Извештај јоднеј Свјетом архијерејском сабору у Београду на редовном мајском заседању 1994. г.</i>	
Архипастирски рад	103
Рукопложења и постављења	104
Освећења	104
Посете и разговори.....	105
Одликовања	106
Диспензи.....	106
Административни део посла.....	106
Бројно стање свештенства	106
Епархијски савет и ЕУ одбор	107
Грађевинска делатност	107
Коло српских сестара.....	108
Хуманитарна помоћ.....	108
Тешкоће у раду и предлози.....	109
ОГРОМНО МИСИОНАРСКО НАСЛЕЂЕ СВЕТЕ БРАЋЕ КИРИЛА И МЕТОДИЈА.....	110
<i>Предавање одржано на јрвој Крсној слави Свјетих Кирила и Методија Источносарајевског универзитетa на Палама 1994. г.</i>	
НИКАД НЕ ЗАБОРАВИТИ СВЕТЛУ ИСТОРИЈУ	117
<i>Поздравна реч јред Скујштином Републике Српске.</i>	
ЧИТАОЦИМА ИЗНОСИТИ САМО ИСТИНУ	121
<i>Поздрав јоводом јокрејтања новина „Ослобођење“ као гласила Републике Српске.</i>	

ТЕЖАК ЈЕ РАТ СА СИНОВИМА ОВОГА СВЕТА	124
<i>Деманији поводом кривојворене ойиужбе у грађанском рају 1992. г.</i>	
КОСОВСКИ ЗАВЕТ – ВЕЧИТО ВРЕЛО НАДАХНУЋА ..	126
<i>Пројовед на Видовдан у Романијској Лазарици.</i>	
ВЕРСКЕ ЗАДУЖБИНЕ – СВЕТИЉКЕ НЕБА НА ЗЕМЉИ	131
<i>Поздравно слово на Сокоцу о Видовдану на парасиосу изгинулим рајницима.</i>	
О ОЗБИЉНИМ ИЗАЗОВИМА ПРЕД ХРИШЋАНИМА ...	134
<i>Поздрав на ойварању Скуишине Републике Српске.</i>	
НОВИ ЕПИСКОП НА КОРМИЛУ ДАЛМАТИНСКЕ ЕПАРХИЈЕ	138
<i>Беседа на усјоличењу Преосвећеног Лонгина у ирон ејискоја далмајинских 22. 10. 1992. г.</i>	
ПОСЛЕ 14 ГОДИНА АРХИЈЕРЕЈСКЕ СЛУЖБЕ У ДАЛМАЦИЈИ	140
<i>Беседа на свечаном ручку поводом усјоличења ејискоја Лингина 22. 10. 1992. г.</i>	
НАШЕ ВЕКОВНО ПРИСУСТВО У ДАЛМАЦИЈИ – СВОЈ НА СВОМЕ	143
<i>Поздравна реч на ойварању изложбе икона Црквене ојишине у Бенковцу.</i>	
БОГОСЛОВСКЕ ШКОЛЕ У БИХ	145
<i>Предавање на прослави 110-годишњице Сарајевске богословије.</i>	
ВИДОВДАН – ВЕЧИТО ПОЛАГАЊЕ ИСПИТА	148
СИЛА ВАСКРСЛОГА ЈЕ МОЋ ЗА ЉУБАВ	152
<i>Васкришња посланица ујућена вернима у време грађанског раја.</i>	

ИГУМАНИЈА ПАРАСКЕВА ДЕВИЧКА	157
<i>Некролоџ – ѿсмрѿно слово иџуманији манасѿира Девича у Мейохији.</i>	
ШТА ЗНАЧИ СВЕТИ САВА МЛАДИМА.....	161
<i>Свейосавска ѿсланица уѿућена свейѿенсѿву и вернима Далмаѿинске еѿархије.</i>	
ПРИВРЖЕНОСТ СВОЈОЈ ВЕРИ – ЈЕМСТВО НАЦИОНАЛНЕ ПРИПАДНОСТИ	166
<i>Размишљања о ѿрожимању верскоџ и националноџ.</i>	
СРПСКА ИСТОРИЈА – УЧИТЕЉИЦА ЖИВОТА.....	168
<i>Поздравна реч на оѿварању Скуѿиѿѿине Републике Срѿске.</i>	

